

Vlaams
Parlement

ingediend op **257** (2014-2015) – Nr. 1
23 februari 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzittingen

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Lorin Parys

over gedwongen adopties

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen.

Vaste leden:

de dames Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, de heren Lorin Parys, Peter Persyn, mevrouw Tine van der Vloet;

de dames Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

de dames Freya Saeys, Martine Taelman;

mevrouw Freya Van den Bossche, de heer Bart Van Malderen;

mevrouw Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

de heer Björn Anseeuw, de dames Vera Celis, Cathy Coudyser, de heer Koen Daniëls,

de dames Ingeborg De Meulemeester, Manuela Van Werde;

mevrouw Sonja Claes, de heer Dirk de Kort, de dames Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;

de heer Jo De Ro, mevrouw Emmily Talpe;

de heren Jan Bertels, Renaat Landuyt;

mevrouw Elisabeth Meuleman.

INHOUD

I.	Uiteenzetting namens vzw Mater Matuta door mevrouw Marleen Adriaens, voorzitter, mevrouw Rita Schouppe-Moons en mevrouw Ella Maryse-Dominique Sonmereyn	5
	1. Vragen van de leden	10
II.	Uiteenzetting door monseigneur Herman Cosijns, secretaris-generaal van de Belgische Bisschoppen	15
	1. De Kerk is bereid mee te zoeken	16
	2. Situering	17
	3. Fouten uit het verleden?	18
	4. Vragen van de leden	20
III.	Uiteenzetting door mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaams Adoptieambtenaar	25
	1. Getuigenissen	25
	2. Wettelijk kader	26
	3. Wie was er allemaal betrokken bij een adoptie?	26
	4. Context?	27
	5. Wat nu?	27
	6. Inzagerecht en zoektochten	28
	7. Expertpanel	28
	8. Wat nemen we mee voor de toekomst?	28
	9. Maar de bezorgdheid blijft	29
	10. Vragen van de leden	29
IV.	Uiteenzetting door mevrouw Josse Tips, voormalig directrice van Tamar vzw	31
V.	Uiteenzetting door de heer André Gielis, voormalig medewerker en directeur van Home Prinses de Merode, nu erkend als CIG de Merode, en door de heer Marc Thyssen, algemeen directeur vzw Ter Loke	34
VI.	Vragen van de leden aan mevrouw Tips, de heer Gielis en de heer Thyssen	40
VII.	Uiteenzetting door de heer Peter Hardy, stafmedewerker van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten	59
	1. Vragen van de leden	59
VIII.	Uiteenzetting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	60
	1. Vragen van de leden	61
IX.	Uiteenzetting door mevrouw Carine Hutsebaut, auteur van 'Kleine zondaars, Kerk en kinderhandel'	63
X.	Uiteenzetting door mevrouw Mevrouw Monica Van Langendonck, vzw Mater Matuta	67

XI. Uiteenzetting door mevrouw Heidi De Rudder, vzw Mater Matuta	70
1. Onderzoekscommissie.....	72
2. Inzage in onze dossiers.....	72
3. Generaties	72
XII. Uiteenzetting door de heer François d’Adesky	72
XIII. Vragen van de leden	73
XIV. Uiteenzetting door de heer Rik Devillé, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk	77
XV. Vragen van de leden	80
Gebruikte afkortingen	82

Bijlagen: zie [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hield op 3 december 2014, 9 december 2014 en 28 januari 2015 drie hoorzittingen over gedwongen adopties.

Tijdens de eerste hoorzitting hoorde de commissie mevrouw Marleen Adriaens, voorzitter, mevrouw Rita Schouppe-Moons en mevrouw Ella Maryse-Dominique Sonmereyn, van de vzw Mater Matuta, monseigneur Herman Cosijns, secretaris-generaal van de Belgische Bisschoppen en mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaamse Adoptieambtenaar.

Tijdens de tweede hoorzitting hoorde de commissie mevrouw Josse Tips, voormalig directrice van Tamar vzw, de heer André Gielis, voormalig medewerker en directeur van Home Prinses de Merode, nu erkend als CIG de Merode, samen met de heer Marc Thyssen, algemeen directeur vzw Ter Loke, de heer Peter Hardy, stafmedewerker van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris en mevrouw Carine Hutsebaut, auteur van 'Kleine zondaars, Kerk en kinderhandel'.

Tijdens de derde hoorzitting hoorde de commissie mevrouw Monica Brando-Van Langendonck, mevrouw Heidi De Rudder en de heer François d'Adesky van de vzw Mater Matuta en de heer Rik Devillé, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk.

Na afloop van de eerste en de tweede hoorzitting ontvingen de sprekers een aantal bijkomende vragen waarop ze schriftelijk konden antwoorden. Alle bijkomende vragen en antwoorden zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) op www.vlaams-parlement.be.

Eveneens op de [dossierpagina](#) is de nota Financiële afspraken van het toenmalige Home Prinses de Merode te vinden.

I. Uiteenzetting namens vzw Mater Matuta door mevrouw Marleen Adriaens, voorzitter, mevrouw Rita Schouppe-Moons en mevrouw Ella Maryse-Dominique Sonmereyn

Mevrouw Marleen Adriaens: Al meer dan zeven jaar vraag ik om een neutraal onderzoek naar de adoptiepraktijken van vroeger. Twee verzoekschriften heb ik daarover ingediend, maar ik kreeg het antwoord dat een onderzoek onmogelijk was (*Parl.St.* VI.Parl. 2008-09, nr. 2100/1 en 2010-11, nr. 928/2).

Ongehuwde zwangere meisjes die afstand moesten doen van hun kind, kwamen meestal uit een religieus gezin. De druk van de ouders, van de samenleving en van de Kerk was zo groot dat ze geen andere kant op konden. Ze hadden geen keuze dan afstand te doen van hun kind. Eenmaal de zwangerschap zichtbaar werd, bracht men het meisje elders onder. De zwangerschap werd voor de familie en omgeving geheim gehouden. Men beschouwde een buitenechtelijke en ongehuwde zwangerschap als een vergrijp tegen de wil van God en de wetten van de samenleving. Dus moeder en kind moesten gestraft worden. De schuld van de zwangerschap werd altijd bij het meisje gelegd, zelfs bij incest of verkrachting: zij was een slet. Het zwangere meisje werd verteld dat zij haar baby snel zou vergeten en door kon gaan met haar leven. Daarom werd de kersverse moeder verhinderd om haar kind te zien of vast te houden.

Het onderzoek dat ik hierover heb gedaan is niet wetenschappelijk onderbouwd maar is gebaseerd op getuigenissen van moeders, geadopteerden, de zusters van de congregatie Kindsheid Jesu en vroegere medewerkers van Tamar.

In Tamar verblijvende zwangere meisjes bevielen in Lommel hoewel er ook meisjes naar Frankrijk, 330 kilometer verder, werden vervoerd om daar anoniem te bevallen. Moeders die in Lommel hun baby ter wereld brachten, getuigen dat ze

verdoofd werden voor de bevalling of juist na de bevalling zodat ze het kind niet konden zien. De zusters waren zo slim in Lommel nog huizen buiten de instelling te huren waar geboortemoeders konden wonen op voorwaarde dat ze er zwangere meisjes opvingen. Deze geboortemoeders bleven rond Tamar hangen en deden wat de zusters zeiden in de hoop dat ze informatie zouden krijgen over hun afgestane kind.

Minderjarige meisjes die door het gerecht werden geplaatst in Tamar mochten onderwijs volgen buiten de instelling. Anderen moesten gewoon werken en werden onthouden van enige studie. De zwangere meisjes, zelfs de hoogzwangere, moesten werken in een werkhuis: ofwel schroeven in zakjes stoppen en labelen ofwel van een grote en zware rol tapijt kleine telefoontapijtjes snijden en die overstikken. Vuil en stoffig werk. Zelfs minderjarige schoolplichtigen, soms slechts dertien jaar oud, werden tewerkgesteld. Die zijn nu nog altijd analfabeet omdat ze toen gestopt zijn met hun studies. Een bedrijf bezorgde de grondstoffen en haalde de afgewerkte stukken op. Het loon ging naar de congregatie.

De meeste meisjes vertrokken na de bevalling terug naar huis. Enkelen hebben er langere periodes verbleven, van enkele maanden tot vier jaar. Volgens de zusters om de bevalling te kunnen betalen. Ik ken zelfs een meisje dat daar verbleef van dertien tot achttien jaar en gedurende die periode moest werken voor de zusters.

De betalingen die werden verricht door de adoptieouders voor hun baby werden in de boekhouding geregistreerd als donaties voor de congregatie. Doch waarschijnlijk is niet al het geld in de kas van de congregatie beland, want de zusters in Lommel leidden een luxeleventje in een huis naast Tamar. Volgens de meisjes die er verbleven, rookten zij en dronken sterke drank. Ze kochten zelfs een fermette even buiten Lommel, die ze later opnieuw verkochten. Ze gingen op reis naar het buitenland en legden bij deze gelegenheden hun habijt af en droegen luxekleding. Aan niets kon men zien dat het religieuzen waren.

De toekomstige moeders die twijfelden, of weigerden om hun baby af te staan, werden geïntimideerd, gepest en zelfs gestraft met opsluiting in een kamer, soms een weekend lang zonder eten. Water mochten ze drinken van het kraantje op hun kamer. Enkel om hun behoeften te doen mochten ze even uit de kamer.

De meisjes die naar Frankrijk werden gebracht om te bevallen waren de speciale gevallen. De sporen van de zwangerschap en bevalling moesten worden uitgewist. Hier waren ook meisjes bij die zwanger waren van een geestelijke. In de beginjaren moesten ze op de zolder van Tamar verblijven en werden ze pas naar Frankrijk gereden als hun water brak. Ze moesten nog een goede 300 kilometer afleggen vooraleer ze konden bevallen in Lille of Malo-les-Bains. Ze kregen onderweg te horen dat ze niet mochten persen. Soms liep het verkeerd af en moest de baby dringend voor verdere verzorging naar een ander ziekenhuis. Eenmaal het kindje geboren, werd het onmiddellijk van de moeder weggenomen. Vlaamse meisjes lagen op een zaal waar er alleen Frans gesproken werd, met Franse moeders met kindjes bij zich. Opmerkelijk is dat de zusters, maar ook de adoptiedienst van Thérèse Wante, enkel gebruikmaakten van privéziekenhuizen in Frankrijk. Daar was de bevalling in tegenstelling tot publieke ziekenhuizen betalend. Het kindje werd aangegeven als een sous x-kindje. Op de geboorteakte stonden enkel geboortedatum, -plaats en drie voornamen. Bij aangifte werd er soms gesjoemeld met de geboortedatum en -plaats om een latere zoektocht te bemoeilijken.

De staatsklinieken die wel gratis dienstverlening boden, waren verplicht om de anonieme geboortes aan te geven aan het departement van geboorte. De kinderen die anoniem geboren werden in Frankrijk, waren een pupille de l'Etat, een beschermeling van de staat. Normaal gezien werden die baby's ondergebracht in een tehuis of bij een pleeggezin tijdens de respittermijn van drie maanden. Tijdens die

periode kon de moeder terugkomen op haar beslissing om haar kind af te staan. Geen enkele moeder die ik heb gesproken, was hiervan op de hoogte en werd hiervan ook nooit op de hoogte gebracht.

Na de bevalling werden moeder en kind meestal in aparte wagens naar België gereden. Volgens zuster Alice Balet, die vroeger bij Tamar werkte, reden ze langs smokkelwegen, want toen waren er nog grenscontroles. De baby ging naar de adoptieouders. De moeder doorgaans terug naar huis. De auto's reden wel samen, om zo nodig de douaniers duidelijk te maken dat ze samen hoorden.

Eenmaal in België werd er een vrienden- of familieraad bijeengeroepen. Die bestond uit zes willekeurige personen, onder wie af en toe zelfs de adoptieouders. Waren geen zes personen beschikbaar, dan kon het gebeuren dat toevallige voorbijgangers gevraagd werden om de documenten tot goedkeuring van de adoptie te tekenen, zo vertelde zuster Alice. Van daaruit ging het dossier naar de jeugd- of vrederechter die het Franse staatsburgertje bij Belgische adoptieouders plaatste. Hoe dit juist allemaal in zijn werk ging, kan u vragen aan mevrouw Tips. Zij heeft gewerkt voor Tamar en zelfs de scepter overgenomen van zuster Marie-Johanne. Zij heeft toegegeven meisjes naar Frankrijk te hebben begeleid om anoniem te bevallen, en hen en de baby terug naar België te hebben gebracht.

Nog een vergeten groep zijn de métiskinderen, kinderen van blanke vaders en inheemse moeders uit onze vroegere kolonies. Omdat een meisje een zogenaamd vaderloos kind baarde dat een andere huidskleur had, werd zij meestal verstoten uit de familie en zocht zij steun bij de missies. Degene die haar zwanger had gemaakt werd overgeplaatst zodat hij niet vindbaar was voor de moeder. Het meisje werd gemanipuleerd en onder druk gezet door de religieuzen om haar kind af te staan. Bij weigering werd het kind gewoon weggenomen. Het kind werd ondergebracht in een door religieuzen opgerichte Centre pour Mulâtres en werd afgezonderd van zijn cultuur en familie. Het werd opgevoed door de religieuzen volgens Belgische normen en christelijke waarden. Enkele jaren later werd het geëxporteerd naar België en geplaatst in een tehuis, een pleeg- of een adoptiegezin. Voor de geadopteerden is het nog altijd bijna onmogelijk om de waarheid te achterhalen omdat men nog steeds de vader beschermt.

Voor velen, zowel de sous x-kinderen als de métiskinderen, is een zoektocht naar hun moeder een onbegonnen werk. Ze hebben gewoon een blaadje papier met drie namen, de waarschijnlijke geboortedatum en de waarschijnlijke geboorteplaats. Als die adopties legaal waren, waarom zijn dan zoveel dossiers door de adoptiediensten vernietigd?

Na het decreet van 2 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten, dat een frisse wind deed waaien, zou men denken dat enkel en alleen erkende adoptiediensten kinderen konden plaatsen. Maar in 1996 schrijft Kind en Gezin naar de Orde van geneesheren dat zij berichten kreeg over onderschuivingen in kraaminrichtingen waar gynaecologen en artsen bij betrokken waren. Er werd ook geopperd dat er een mogelijk circuit was van buitenlandse vrouwen, die hier kwamen bevallen en onmiddellijk na de bevalling terug vertrokken. In antwoord op parlementaire vragen daarover maakte de minister zich ervan af door te zeggen dat die diensten niet samenwerkten met de Vlaamse overheid. Niemand werd ooit gestraft voor illegale adoptiepraktijken.

De verhalen die moeders aan mij hebben verteld, zijn niet gebaseerd op de verhalen die in het boek van mevrouw Hutsebaut 'Kleine zondaars – Kerk en kinderhandel' zijn opgetekend, zoals de adviseur van de bisschoppen verklaart. Het zijn andere verhalen over identieke feiten. Tot slot wil ik de Vlaamse Parlementsleden vragen hun verantwoordelijkheid te nemen.

Mevrouw Rita Schoupe-Moons: Ik ben een geboortemoeder. Ik werd door de vader en diens ouders, notabelen uit het dorp, gedwongen mijn baby af te staan. Als zoon van een gerenommeerd politicus, eigenaar van de helft van het dorp, kon hij het zich niet permitteren op dat ogenblik een kind te krijgen. Ik was achttien jaar en zat op een streng katholiek internaat, voorbestemd om novice te worden. Op seksueel vlak wist ik letterlijk van niets. Toen ik voor de eerste keer mocht uitgaan, heb ik gedanst met een man van wie ik later vernam dat hij getrouwd was. Hij had de ontbindingdocumenten van het kerkelijke huwelijk aangevraagd die eerstdaags in de brievenbus zouden belanden. Op een avond heeft hij met mij iets gedaan wat je vandaag verkrachting noemt. Het was pijnlijk, verschrikkelijk gênant en ik durfde niets te zeggen. Ik wist nauwelijks wat mij was overkomen. Na een tijdje bleek ik zwanger. Hij was in alle staten en zijn ouders waren nog meer onthutst. Ze eisten een abortus, maar daarvoor was het al te laat.

Van de onderpastoor kreeg hij kininepilletjes om bij mij een miskraam op te wekken. Later kwamen ze met een andere oplossing: zorgen dat er voor het kindje gezorgd werd en dan alles vergeten. Ik was naïef en onwetend, bang voor de toekomst en gemakkelijk te beïnvloeden. Zijn ouders zetten me zwaar onder druk en een paar weken voor de bevalling namen ze me mee naar een gebouw in Brussel, waar ik een document moest ondertekenen. Achteraf bleek dat het adoptiecentrum La Famille Adoptive te zijn. Ik besepte niet dat ik met die handtekening afstand deed van mijn kind. In december 1969 werd de baby geboren in een Brussels ziekenhuis. Ik hoorde het kindje huilen, maar de verpleegster nam het onmiddellijk mee. Ik mocht het niet zien. Nadien vertelde de verpleegster me dat het een jongetje was dat de naam Eric kreeg. Ik werd op een zaal tussen jonge, stralende, pas bevallen moeders gelegd. Ze hadden allemaal een kindje bij zich. De leegte die ik voelde, was eindeloos. In de dagen en weken na de bevalling belde ik verschillende keren naar de kliniek om te vragen of ik mijn baby mocht bezoeken. Ik werd telkens afgescheept.

Vandaag weet ik dat Eric al een paar dagen na zijn geboorte opgehaald was door de adoptieouders en in de armen lag van zijn nieuwe moeder. Eric werd geadopteerd door een Brussels echtpaar dat geen kinderen kon krijgen. Ik treurde om hem, maar mijn vriend wilde er niets meer van horen. Elk gesprek liep uit op een enorme ruzie. Met iemand anders durfde ik er niet over praten. Ik onderging het allemaal tot mijn eigen scha en schande. Leven zonder te weten wat er van je kind geworden is, is een kwelling die je nooit loslaat. Jaren van immens verdriet, opgekropte woede, grote leegte en onverwerkt verlies, draag je je hele leven mee. Als geboortemoeder, vechtend met je verscheurde, nooit verwerkte, verdrongen gevoelens, krijg je geen enkele medewerking, nergens gehoor, noch op de gemeentelijke bevolkingsdiensten, noch bij instellingen. Als geboortemoeder was het niet mogelijk meer informatie te verkrijgen over mijn zoon.

Het adoptiekantoor La Famille Adoptive is ondertussen al jaren opgedoekt. Waar zijn de dossiers gebleven? Niemand kan of wil daarop antwoorden. Ook de adoptiekinderen gaan op zoek naar hun biologische moeder, maar botsen op dezelfde obstakels. Dankzij de huidige media en sociale netwerken liggen de kaarten anders. Eric heeft het geluk gehad dat hij van zijn adoptiemoeder het dossier kreeg. Hij kende mijn meisjesnaam. De wet sloot alle deuren om informatie over mij te verzamelen via officiële kanalen. In april 2013 googelde hij mijn meisjesnaam en geboortedatum en kwam bij mij uit. Hij heeft me enkel gevonden omdat ik in de politiek gestapt was en die informatie daardoor op het internet stond.

Op vrijdag 12 april 2013 kreeg ik een langverwachte brief. Luttele dagen later, op 16 april nam ik mijn eerstgeboren zoon voor het eerst in mijn armen. Ik knuffelde mijn baby van 43 jaar in de lobby van een Brussels hotel. Plots was de leegte weg, geen doem- of fantoombeldden meer.

De vader van Eric was in een kerkelijke echtscheiding verwickeld waarvan de papieren op 3 oktober 1968 in Rome werden ondertekend. Het duurde tot begin jaren zeventig eer het bisdom Mechelen de brieven doorstuurde naar de vader. Mijn baby mocht er niet zijn wegens de hangende procedure van een kerkelijke echtscheiding van zijn vader. De baby mocht er niet zijn omdat zijn grootvader een te groot aanzien genoot in het dorp en de politieke wereld. Zij mochten niet van hun voetstuk vallen. Een kleinkind kon in die omstandigheden niet. Het adoptiebureau werkte gewillig mee. In het Sint-Pietersziekenhuis wist men dat ik de baby wou houden, maar ze speelden het spel van mijn schoonfamilie mee.

Ik ben boos om al dit onrecht. Ik hoop dat het Vlaams Parlement daar de nodige aandacht aan geeft. Ik heb het geluk mijn zoon terug te hebben, maar er zijn duizenden moeders die zich nog dagelijks afvragen wat er met hun kind gebeurde. Ik hoop dat het Vlaams Parlement deuren opent opdat ook zij hun kind kunnen vinden.

Mevrouw Ella Maryse-Dominique Sommereyn: Ella is de voornaam die ik kreeg bij mijn adoptie, Maryse is de geboortenaam die mijn moeder me gegeven heeft en Dominique is de voornaam van mijn geboortepapa. Die drie namen staan ook op mijn identiteitskaart. 47 jaar geleden werd ik geboren in Brussel. Tijdens haar zwangerschap is mijn geboortemoeder verplicht geworden om onder te duiken in een klooster in Spa, tegen haar wil want zij wilde me houden en heeft onder dwang de papieren tot afstand moeten ondertekenen.

De avond van mijn geboorte ben ik weggenomen door een zuster. Mama was volledig verdoofd en besepte niet goed wat er gebeurde. Aan haar en mijn familie, die gekomen was om ons te bezoeken, werd wijsgemaakt dat ze me nooit meer zouden terugzien en dat ik zou worden geadopteerd door een rijke familie in Amerika, wat een grote leugen was. Ze moesten onmiddellijk de kraamkliniek verlaten.

Het emotionele leven van mij en mijn mama was voorgoed verwoest. Tevergeefs is ze de jaren na mijn geboorte teruggekeerd naar de kraamkliniek van het Sint-Jansziekenhuis te Brussel om te smeken wat er met mij, haar kind, gebeurd was en hoe ze me kon terugvinden. Niemand kon en wou het haar vertellen. De deuren bleven dicht. En haar leven bleef donker gekleurd, tevergeefs op zoek naar haar kleine meisje, ik, in de wereld ...

Ikzelf heb me steeds verscheurd gevoeld in dit leven, verscheurd tussen de ware liefde van mijn geboortemoeder en alle leugens die men mij in de loop der jaren probeerde wijs te maken. Het was niet leven maar overleven, er het beste van proberen te maken, ondanks mijn immense pijn. Er zijn momenten geweest tijdens mijn bestaan dat ik alle levensenergie, alle vreugde in me voelde wegvloeien en het is moeilijk voor mij geweest om me een plekje, een bestaansrecht te kunnen toe-eigenen in deze maatschappij. Ze hadden me mijn identiteit afgenomen.

In 2007 vond ik mijn geboortefamilie terug, hier in Brussel. Zij hebben zich meer dan 40 jaar afgevraagd waar ik was. Amerika? Neen, slechts 45 kilometer verderop. De reünie heeft hen en mezelf veel vrede en rust geschonken. De sluier van leugens is opgetrokken, de zon kan weer schijnen.

1. Vragen van de leden

De heer Lorin Parys: Ik dank de sprekers omdat ze de moed hebben hier te komen getuigen.

Voor het Vlaams Parlement zijn de hoorzittingen bedoeld om erkenning te geven over wat fout gelopen is. Het Vlaams Parlement wil erkennen dat de samenleving gefaald heeft. Dat is belangrijk om van slachtoffers overlevers te maken. Daarnaast wil de samenleving ook leren uit de fouten. Het is niet de bedoeling om schuldigen aan het kruis te nagelen, en dan de karavaan gewoon te laten verder trekken, maar wel om te begrijpen. Deels ligt de fout bij de politici, tot 1989 was adoptiebemiddeling niet geregeld. Er was dus ook geen toezicht. Iedereen kon aan adoptiebemiddeling doen. In dat vacuüm zijn misbruiken gebeurd. Uiteraard rust ook een deel van de verantwoordelijkheid bij de maatschappij, de goegemeente, die het beter vond dat kinderen een moeder en een vader hadden. Voorts hebben ook de ouders deels schuld omdat ze de situatie niet wensten en een oplossing zochten, op welke manier dan ook. De adoptiebemiddelaars, de Kerk, maar ook OCMW's, ziekenhuizen en gynaecologen hebben zich schuldig gemaakt aan malafide adoptiepraktijken, vaak voor geld, soms uit een terechte zorg, meestal een combinatie van beide. Wie zeker geen schuld treft, zijn de kinderen. Voor hen en hun ouders is deze hoorzitting. Het Vlaams Parlement speelt zijn rol als publiek forum voor erkenning.

Van mevrouw Adriaens wil ik graag weten of het klopt dat er ongeveer zevenhonderd meisjes gedwongen werden hun kind af te staan tussen 1970 en 1983. Zijn dat cijfers voor heel Vlaanderen? Waren er nog andere diensten? Van hoeveel gevallen heeft u persoonlijk weet?

Mevrouw Marleen Adriaens: Ik heb de cijfers van het Limburgs Instituut voor Samenlevingsopbouw genomen over de capaciteit van Tamar: eerst dertien en daarna vijftien bedden. In het Kattenbos had de vzw nog een huis voor zwangere moeders. Geboortemoeders mochten buiten de instelling wonen op voorwaarde dat ze zorgden voor zwangere meisjes. Zuster Marie-Johanne heeft een geboortemoeder geholpen om een huis te bouwen met een zolder voor zes tot acht bedden. Ik heb de capaciteit van alle jaren opgeteld en kwam zo uit op ongeveer zevenhonderd meisjes bij volledige bezetting, wat meestal het geval was.

De heer Lorin Parys: Heeft u weet van misbruik, seksueel of ander, in Tamar? Hoe pakt u de zoektocht aan en wat zijn de barrières? Werken jullie ook met de vaders, toch ook een partij in het verhaal? Wat verwacht de vzw van het Vlaams Parlement? Waarom wil de vzw een nieuw, onafhankelijk zoekregister, gekoppeld aan een vrijwillige DNA-databank, terwijl er al een register bestaat?

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik dank u voor uw getuigenissen, die noodzakelijk zijn voor ons om te begrijpen wat er is gebeurd. Parlementsleden kunnen misschien meest helpen door de kans te vergroten dat geboortemoeders en kinderen elkaar terugvinden. Heel veel dossiers mogen dan vernietigd zijn, ongetwijfeld zijn er nog wel heel wat andere sporen bij adoptiediensten, in ziekenhuizen of bij de Kerk. Het Vlaams Parlement dient erover te waken dat die gegevens samengebracht worden.

Naast de erkenning van het leed, zelfs van diegenen die elkaar teruggevonden hebben, lijkt het, in tegenstelling tot wat ik bij de heer Parys aanvoel, ook belangrijk dat er excuses komen van de verantwoordelijken voor hun fouten. Zou het volgens de spreeksters helpen bij het verwerkingsproces dat de verantwoordelijken schuld erkennen en zich verontschuldigen?

Hoeveel getuigenissen hebt u ondertussen verzameld? Misschien heeft de recente aandacht tot nog meer getuigenissen geleid. Hebt u bij de zoektocht hulp gekregen van ziekenhuizen of adoptiediensten, van de Kerk, de overheid of Kind en Gezin? Hoe ervaart u hun houding? Welke Belgische adoptiediensten hebben hieraan meegewerkt? Zwangere meisjes werden immers niet alleen door hun ouders naar dergelijke diensten gebracht. Er zijn ook officiële overheidsinstanties die eraan meewerkten. Dat is choquerend omdat de overheid te allen tijde de plicht heeft de integriteit van mensen te bewaren en mensen, zeker in een zwakke positie, te beschermen. Het is belangrijk na te gaan waarom ze dat gedaan hebben.

Welke concrete instrumenten zijn nodig opdat moeders en kinderen elkaar terug zouden vinden? Uit mevrouw Schoupe-Moons' getuigenis leid ik af dat de Kerk ook illegale zwangerschapsonderbreking organiseerde, geregeld tegen de wil van het zwangere meisje in. Bestaan daar gegevens over?

Mevrouw Katrien Schryvers: Ik dank de sprekers voor hun bijdrage of moedige getuigenis. Het Vlaams Parlement wil zorgen voor erkenning van het leed. Niet alleen van de gedwongen adopties op zich, maar ook omdat ze nergens terecht kunnen met hun verhaal. Hopelijk leiden deze hoorzittingen ook tot andere stappen die mee vanuit het Vlaams Parlement geïnitieerd kunnen worden. De minister heeft al een expertenpanel aangesteld. Niet elk slachtoffer wil echter over zijn leed praten. Sommigen willen er zelfs helemaal niet meer mee geconfronteerd worden, wat hun goed recht is. Wie wel wil zoeken, moet zoveel mogelijk geholpen worden.

Mevrouw Adriaens heeft slechts weet van een deel van de gevallen. Hoe kan het Vlaams Parlement een idee krijgen over het totale aantal slachtoffers en over de tijdsperiode waarbinnen de gedwongen adopties voorkwamen? Een van de getuigen zegt ook gedwongen te zijn tot sterilisatie. Zijn daar meerdere gevallen van bekend? Wat kan DNA-matching bijbrengen? Per gedwongen adoptie zijn er meerdere betrokkenen: de geboortemoeder, het kind en de geboortevader. Allen hebben ze het recht om op hun eigen manier met het leed dat hen berokkend is om te gaan.

Zouden Belgische en Franse ziekenhuizen nog gegevens hebben over de gedwongen adopties? Zou de Eurometropool een rol kunnen spelen om de gegevens alsnog in handen te krijgen?

De heer Lorin Parys: Ik wil even duidelijk maken dat mijn aanvoelen niet anders is dan dat van mevrouw Van den Bossche.

De heer Bart Van Malderen: Zijn er minder gedwongen adopties geweest naarmate de tijd vorderde? Was de praktijk gangbaar in heel België? Lokale besturen waren immers medeplichtig. Ze hebben kinderen ingeschreven. Het is nuttig om het zoekgebied af te bakenen.

Hebt u weet van juridische vervolgingen in die periode? Er waren immers arbeidsrechtelijke ingrepen, gedwongen tewerkstelling maar ook medische misdrijven: gedwongen ingrepen, sterilisaties ... Hoe worden vaders van métiskinderen tot vandaag beschermd?

Mevrouw Marleen Adriaens: Ik ben er nog nooit mee naar buiten gekomen dat er seksueel misbruik was in Tamar, omdat ik maar weet had van één geval. Tot meer en meer vrouwen opdoken, die vertelden dat ze als minderjarigen werden bepoteld door zuster Marie-Johanne. Zij kwam ook in de douches onderzoeken of de genitaliën wel goed gewassen waren. Een vrouw, een incestslachtoffer, getuigt zelfs dat de zuster haar kwam wassen. Ze was toen dertien jaar. Vooraleer er mee naar buiten te komen wil ik meer gegevens verzamelen. Veel vrouwen zeggen dat zuster Marie-Johannes lijfspreuk was: "Wat van boven blinkt, dat van onder stinkt."

Mevrouw Ella Maryse-Dominique Sonmereyn: Ik heb weet van een rijtjeshuis in Antwerpen waar enkele zusters de boel runden. Enkele vrouwen getuigden dat ze elke week op de biecht bij de pastoor moesten, die aan huis kwam. Tijdens de biecht masturbeerde de pastoor op hun zwangere buik.

Mevrouw Marleen Adriaens: De zoektocht van kinderen en geboortemoeders verloopt moeizaam. Als de dossiers verdwenen zijn, rest enkel een zoektocht via de sociale media. Dat zal niet altijd een gelukkig treffen zijn. Het weerzien is altijd emotioneel en wordt best goed begeleid. Het is al meermaals gebeurd dat het contact tussen moeder en kind niet blijft duren.

Ook vaders zoeken hun kinderen. Ik ken zelfs een vader die pas na 30 jaar wist dat hij vader was, omdat de geadopteerde medische informatie nodig had. Een andere vader deed zijn verhaal na 47 jaar. Dat verhaal kwam overeen met dat van een vrouw op zoek naar haar ouders. Ik bracht hen via mail in contact met elkaar, goed begeleid, en nu wachten ze op de uitslag van een DNA-test.

Het huidige zoekregister is onder hoede van de adoptiedienst Gewenst Kind. Die dienst heeft zelf vrouwen begeleid naar Frankrijk om daar anoniem te bevallen en de kinderen daarna teruggebracht naar België. Daarom vraag ik een onafhankelijk zoekregister.

Er bestaat een internationale DNA-databank voor geadopteerden. Ik vraag dat België ofwel een nieuwe databank opzet ofwel connecteert met de internationale databank, maar vooral dat ook het bestaan ervan beter bekend wordt gemaakt. Dat is zeker nodig omdat er heel wat dossiers verbrand zijn. Moeders moeten zelfs anoniem hun DNA-gegevens kunnen geven. Zo kunnen ze hun kind beperkte informatie geven, bijvoorbeeld de reden waarom ze hem afstonden, of hoe ze eruit zien. Dat is voor een geadopteerde al heel wat. Hij mist immers een deel van zijn identiteit.

Bij Tamar werkte wat ze toen een sociaal assistente noemden, iemand van de CM. Zwangere vrouwen die in Tamar terechtkwamen, werden aangesloten bij de CM. Ook bij die mutualiteit zitten er dus mogelijks nog gegevens. Ik heb die opgevraagd maar nooit iets gekregen. Informatie van Frankrijk is ook moeilijk los te krijgen. Geadopteerd.be begeleidt geadopteerden naar Frankrijk om hun dossiers in te zien. Bij de adoptiediensten, Thérèse Wante bijvoorbeeld, maar ook bij Tamar waren er registratieboekjes. Ik weet niet waar die gebleven zijn. Dat is misschien een vraag om aan mevrouw Tips te stellen. Zuster Geert van de Kindsheid Jesu in Gent heeft aan twee adoptiekinderen beloofd iets op te zoeken in de boekjes van zuster Marie-Johanne, die ze ergens veilig bewaarde. Zeer waarschijnlijk zijn dat de registratieboekjes. Daarin stond de voornaam van de moeder en de datum van opname, bevalling en ontslag.

Mevrouw Rita Schoupe-Moons: Erkenning en excuses zijn zeer welkom. Ik ben jaren onder de pijn gebukt gegaan en ik kon er met niemand over praten. Toen ik de brief van mijn zoon kreeg, kon ik mijn blijdschap wel van de daken schreeuwen. We hebben toen een grote babyborrel georganiseerd en suikerbonen uitgedeeld. Het gemeentebestuur was er, alsook de OCMW-raad. Ik ben immers OCMW-voorzitter. Het hele dorp was blij voor mij. Omdat de persaandacht groot was, heb ik veel e-mails gekregen van mensen die hetzelfde meemaakten en hulp vroegen. In mijn eigen dorp bleken vier personen in hetzelfde geval. Ik kreeg zelfs bericht van een moeder wier dochter in Borsbeek begraven ligt, een meisje dat suicide gepleegd heeft omdat ze het niet aankon. Dat ze wist wat er met haar gebeurd was, betekende veel. Het leed, psychisch maar ook financieel, is niet te vergoeden. Erkenning zodat slachtoffers hun verhaal kunnen doen en er ook van de fouten geleerd kan worden, is heel belangrijk.

Mevrouw Marleen Adriaens: Openbare excuses zijn altijd welkom omdat de moeders zich al die tijd schuldig gevoeld hebben. Dat zou hen helpen te beseffen dat zij slachtoffers zijn die gedwongen werden hun kind af te staan.

Sinds augustus heb ik een vijftigtal getuigen aangehoord, van wie er heel wat anoniem wensen te blijven. Ze zeggen zelfs mij hun naam niet. Moeders hebben tal van redenen om niet met hun getuigenis naar buiten te komen, bijvoorbeeld omdat hun huidige echtgenoot niet weet dat ze ooit een kind afstonden. Een van de moeders denkt aan euthanasie omdat ze haar kind niet vindt en de pijn niet meer kan verdragen.

Waar voorheen de samenwerking met Kind en Gezin stroef verliep, doet de organisatie nu alle moeite om de informatie van de adoptiediensten te verzamelen. In Tamar waren er zoals gezegd 700 gevallen, maar over de aantallen in andere adoptiediensten heb ik geen gegevens. In een krantenartikel zegt de heer Jo Labens van de adoptiedienst Gewenst Kind, dat er voor 1989 84 adoptiediensten bestonden, allicht over heel België. Die diensten konden doen wat ze wilden met de kinderen. Daarnaast deden heel wat dokters en gynaecologen plaatsingen. Mevrouw Hutsebaut heeft het over ongeveer 30.000 adoptiekinderen in een bepaalde periode. Gezien het aantal diensten dat kinderen verhandelde, ben ik meer en meer geneigd dat aantal waarheidsgetrouw te vinden.

Enkele moeders wilden abortus plegen, maar de zwangerschap was al te ver gevorderd. Ik heb weet van twee vrouwen die na de bevalling gesteriliseerd werden. Tegen de eerste kwam zuster Marie-Johanne zeggen dat ze gesteriliseerd was. De tweede vrouw heeft pas jaren later, toen ze andere kinderen wilde, gehoord dat haar baarmoeder verbrand was. Ondertussen hebben drie geboortemoeders een officiële klacht bij het parket ingediend tegen de Zusters Kindsheid Jesu en Tamar, onder wie de twee die gesteriliseerd zijn. Het aantal gedwongen adopties daalde gestaag van 1950 tot 1990. De opkomst van de pil deed ook het aantal ongewenste zwangerschappen immers verminderen.

De kinderen werden ingeschreven in de Kliniekstraat of de Vlasstraat, beide vestigingsplaatsen van Tamar. In het bestuur van de vzw zat een gemeenteamtenaar, wat enige invloed gaf op de geboorteakten. De zusters willen niet verbonden worden met gedwongen adopties en anonieme bevallingen, maar twee zusters, onder wie de huidige directrice zuster Jacqueline Eggermont, zaten in het bestuur van Tamar. Zij moeten op de hoogte geweest zijn.

Bij mijn weten zijn er geen juridische vervolgingen. De kinderarbeid en de sterilisaties zijn nu pas aan het licht gekomen. Ik weet niet of het ziekenhuis in Mechelen vervolgd is omdat het na 1989 nog plaatsingen deed. Of de gevallen van onderschuivingen van 1996 juridisch aangepakt zijn, weet ik niet. Of het circuit van buitenlandse vrouwen die hier bevielen en onmiddellijk terug naar het eigen land gingen, juridisch onderzocht is, weet ik evenmin.

In het bestuur van de vzw Mater Matuta zit Heidi, een dochter van een métiskind. Zij doet opzoekingswerken naar haar grootvader en grootmoeder in Rwanda en Congo. Ze krijgt heel wat tegenwerking. Ze mag van de zusters de foto van haar grootvader niet zien, zijn beeltenis wordt afgedekt waardoor ze enkel zijn blanke hand ziet. Ze krijgt de namen niet van haar grootmoeder, noch van haar grootvader. Artsen zonder Grenzen doet in het Afrikaanse dorp opzoekingen, maar tot nog toe zonder resultaten. De zusters zouden hun archieven overmaken aan Kind en Gezin. Ik hoop dat ze er geen elementen uithalen, bijvoorbeeld die foto's.

Mevrouw Katrien Schryvers: Een DNA-databank met mogelijkheid tot anonimiteit is een goede suggestie. Hadden de adoptieouders weet van de dwang waarmee het kind dat hen toekwam, afgestaan werd? Hun relatie met het adoptiekind is

toch ook een facet van het verhaal. Die zal anders zijn als ze weet hadden van het gedwongen karakter en dus medeplichtig zijn. Als de overheid of het parket informatie opvragen in Frankrijk, denkt u dat er dan meer kans op slagen is?

De heer Lorin Parys: Dat gemeenten op een of andere manier meewerkten bij het inschrijven van kinderen die op onrechtmatige wijze geadopteerd zijn, is frappant. In de vele dossiers en artikelen hierover blijkt dat OCMW-werknemers kinderen of jonge vrouwen afzetten bij Tamar om te bevallen. Dat de Kerk hier komt getuigen, is moedig, maar dat de OCMW's niet op de uitnodiging zijn ingegaan, is een lacune. Ook de overheid heeft immers een taak om met het verleden in het reine te komen. Het is belangrijk dat de commissie ook de betrokken overheidsdiensten alsnog kan horen. Ook de recentere onrechtmatige adopties en onderschuivingen moeten uitgespit worden. Dat ligt nog gevoeliger dan het verdere verleden.

De commissie heeft van de sprekers heel goed begrepen dat excuses een belangrijk element in het helingsproces kunnen zijn. Ze maken niets goed maar geven de erkenning, nodig om verder te gaan. Het statement van de sprekers klonk luid en duidelijk.

Mevrouw Freya Van den Bossche: De OCMW's hadden hier zeker moeten zijn. De commissie moet alsnog een poging ondernemen om de overheid te ondervragen. Zowel de adoptiediensten, de ambtenaren van de burgerlijke stand, als anderen speelden een rol. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid erkennen.

Schiet de overheid tekort bij de psychologische hulp en begeleiding van ouders en kinderen die elkaar terugvinden, en van ouders en kinderen die elkaar niet terugvinden? Onmiddellijk gepaste begeleiding bieden is iets wat de overheid dadelijk zou kunnen doen, hulp bij verwerking is trouwens het minste wat ze kan doen.

Ook ik heb begrepen hoe belangrijk het is dat de verantwoordelijkheid die onterecht op de schouders van de geboortemoeders gelegd is, weggehaald wordt door de schulderkenning van wie wel verantwoordelijk was. Ook daarvoor zorgen is een belangrijk onderdeel van de commissiewerkzaamheden.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik dank de getuigen. Dit is een belangrijke eerste stap bij de commissiewerkzaamheden. Uw oproep om excuses is gehoord en begrepen.

Daarnaast komt het erop aan al het mogelijke te doen om de zoektocht van ouders en adoptiekinderen te vergemakkelijken. Waarom is de database zo weinig bekend? Waarom is de link met de internationale databank er nog niet? Voorts is de begeleiding heel belangrijk. Zijn er voldoende organisaties die daartoe in staat zijn? En komt het er dus gewoon op aan de slachtoffers naar de juiste dienst te begeleiden? Of is er een leemte in het zorgaanbod?

Ik vond het opmerkelijk dat mevrouw Adriaens de daling in het aantal gedwongen adopties verklaarde door de opkomst van de anticonceptiemiddelen, niet door een betere regelgeving. Heeft de regulering een daling teweeggebracht? Zijn er nog leemtes in de wetgeving waardoor onregelmatige adoptie nog kan?

Mevrouw Marleen Adriaens: De meeste adoptieouders zijn medeslachtoffers. Ze hadden een kinderwens. Ik heb weet van een adoptiemoeder die zei dat ze zich enkel gericht heeft op het kind en niet weet of haar man voor de adoptie betaalde. Nederlandse kandidaat-adoptieouders kwamen in Gent inlichtingen vragen en kregen een meisje in de handen geduwd door zuster Marie-Johanne. Het kind was zwaar ziek, had zelfs al de laatste sacramenten gekregen, en had een operatie ondergaan. Nu nog weet de persoon in kwestie niet wat zij mankeerde bij de geboorte. Ze is ondertussen al meer dan 27 keer geopereerd, waarschijnlijk

allemaal het gevolg van die eerste operatie. Andere adoptieouders werden misleid, kregen verhalen te horen van hoe slecht het kind zonder hen af zou zijn. Vaak werd gezegd dat de geboortemoeder een prostituee was.

Mogelijks zou de overheid wel meer informatie uit Frankrijk kunnen krijgen. De Franse autoriteiten zeiden me dat ze niets kunnen doen zolang de Belgische overheid hen niet laat weten dat in Frankrijk geboren kinderen onrechtmatig geadopteerd zijn in België. Op de Franse militielijsten stonden veel deserteurs, die van de aardbol verdwenen bleken. Zo is duidelijk geworden dat er heel wat mannen geregistreerd zijn en dan verdwenen. Of ze geadopteerd zijn in België of elders, dan wel of de orgaanindustrie of satanische organisaties hen in handen kregen, is niet bekend. Als de Belgische overheid vragen stelt, zal de Franse antwoorden. Ik krijg van de ministeries alleen het antwoord dat een pupille de l'Etat beschermd wordt door de staat.

II. Uiteenzetting door monseigneur Herman Cosijns, secretaris-generaal van de Belgische Bisschoppen

Monseigneur Herman Cosijns: Gevolg gevend aan uw vraag wil ik het kader schetsen waarin adopties in het verleden plaatsvonden. In de tweede helft van vorige eeuw werd een ongehuwd meisje dat zwanger was, niet zo aanvaard als vandaag. De ouders schaamden zich erover en ook voor het meisje was het moeilijk.

Daarom werd er een aantal huizen opgericht waar het meisje in alle rust de zwangerschap kon voleinden. Men zegt dat er 34 van deze tehuizen in België waren. Enkele daarvan zijn opgericht door religieuzen. De religieuzen zijn daarin niet onderworpen aan de bisschoppen, zoals men soms denkt, maar zijn autonoom. Zij richtten daarom een vzw op waarin de raad van bestuur autonoom beslist.

De meisjes die er kwamen omdat ze zwanger waren, zaten daar niet altijd tegen hun wil. Ze hadden – samen met hun familie of anderen – ervoor gekozen om hun zwangerschap daar door te brengen. Voor de meesten was het een verlossende ervaring: eindelijk waren ze weg uit een thuismilieu dat sociaal soms zwak en beladen was, uit de school die hen niet wilde als zwangere minderjarigen in de klas of van de ouders die hen continu beschuldigden. Ze kregen eindelijk de rust en het zelfvertrouwen dat ze nodig hadden om de zwangerschap sereen te beleven. Omdat de zusters en het huis niet gingen voor abortus, maar voor het kind, bood men aan de meisjes twee mogelijkheden, waarop ze zich konden voorbereiden: of zelf het kind aanvaarden of het afstaan voor adoptie na de geboorte. Daarom is het foutief om te spreken over gedwongen adoptie. Hoewel de perceptie anders kan zijn.

Ik wil dan ook spreken over hoe adoptie gebeurde in het verleden. Heel wat meisjes, ook degenen die binnenkwamen met de gedachte om de baby af te staan voor adoptie, kozen er uiteindelijk voor om hun kindje te houden. In Tamar nam meer dan 40 percent van de moeders hun kindje mee naar huis. In Home Prinses de Merode, nu CIG de Merode, ongeveer 70 percent van de jonge moeders. De huizen waren omkaderd door professionals uit Justitie, sociale werkers of psychologen. Het klopt dus niet dat men daar in de handen van een zuster viel. De huizen konden toen niet of amper rekenen op subsidie en konden enkel overleven door de investering van de zusters. Ze investeerden met middelen en mensen. Voor de zusters was dit helpen bij een nieuwe nood die zich aandiende.

Nadat de bisschoppen een brief kregen van mevrouw Adriaens hebben zij het volgende standpunt ingenomen. De Kerk heeft alle begrip voor het verdriet en de trauma's die de scheiding van moeder en kind – toen en nu – met zich meebrengt en wil helpen waar ze kan. Ze wil en kan dat niet alleen doen, maar samen met bevoegde diensten uit de samenleving, zoals Kind en Gezin of Gewenst Kind. De

Kerk zal ook alle instanties aanspreken waar er nog dossiers aanwezig zijn en hen vragen deze door te geven aan Kind en Gezin. Daarover is er trouwens al overleg geweest. De Kerk vraagt dat een officiële neutrale instantie een onderzoek doet naar het verleden.

1. De Kerk is bereid mee te zoeken

De Kerk is bereid om mee te zoeken door zoveel mogelijk informatie door te geven aan Kind en Gezin. Om dit concreet te maken hebben de bisschoppen mij de opdracht gegeven om een aantal religieuzen te bezoeken alsook de tehuizen waar er vroeger adopties mogelijk gemaakt werden. De opdracht was: contact met hen opnemen met de vraag om al hun archieven over te dragen aan Kind en Gezin zodat moeders en adoptiekinderen gemakkelijker gegevens kunnen terugvinden en door de diensten van Kind en Gezin bijgestaan kunnen worden.

Ik bezocht volgende tehuizen en religieuzen. Vooreerst het tehuis voor moeders Ten Anker te Oostende, waar ik sprak met de directrice en met zuster Nicolas. Het huis heet nu CIG Ten Anker. Mevrouw De Koker die ik bezocht in Gent als voorzitter van de vzw CIG Ten Anker, bevestigde dat de nog bestaande dossiers uit die tijd naar Kind en Gezin zouden verhuizen.

Voorts bezocht ik het tehuis voor moeders Home Prinses de Merode Vereniging voor Jeugdbescherming, voorheen Jongens- en Meisjeshulp vzw die eerst in Turnhout huisden en later in Kasterlee. Bij mijn bezoek aan de zusters van Vorselaar kreeg ik van zuster Martha Lathouwers en zuster Theresa Bogaert de lijst van mensen die vroeger verantwoordelijkheid droegen of meewerkten in het tehuis. Velen zijn gestorven. Zij stelden voor de heer Gielis te ontmoeten, die van 1991 tot 2012 directeur van het tehuis was en die vanaf 1979 als psycholoog in het tehuis meewerkte. De heer Gielis vertelde dat Home Prinses de Merode in 1968 werd opgericht in de schoot van vzw Jongens- en Meisjeshulp te Turnhout. Deze vzw had destijds diverse gezinsvervangende tehuizen in de bijzondere jeugdzorg. De heer Gielis zegt dat de tehuizen zonder de financiële en materiële hulp van de religieuzen geld tekort hadden om het tehuis leefbaar te houden. Uit vrije wil hebben de zusters ook lang nadat zij niet meer in de werking betrokken waren, jaarlijks een aanzienlijk bedrag gestort om de werking van CIG de Merode te ondersteunen.

In De Mutsaard te Antwerpen ontmoette ik mevrouw Van Wauwe. Zij bevestigde dat de dossiers van Home Prinses de Merode bij hen zijn. Zij worden nu gearchiiveerd en zullen daarna naar Kind en Gezin gaan. Ook bevestigde zij dat dossiers van Tamar Lommel daar bewaard werden en ook zullen gearchiiveerd worden. Mevrouw Van Wauwe beloofde ook contact op te nemen met de vzw Gewenst Kind waar de dossiers van het CAW Visserij Gent, de zusters van de Kindsheid Jesu, bewaard worden.

Voor Tamar vzw, Werk voor ongehuwde moeder en kind ontmoette ik de zusters van de Kindsheid Jesu en de algemene overste zuster Jacqueline Eggermont en zuster Geert Heleven. De laatste was ook betrokken bij het CAW Visserij Gent. Het CAW Visserij Gent is gestopt in 1992 en heeft het archief doorgegeven aan Gewenst Kind. Op 9 september 2014 bevestigde de directrice van De Mutsaard dat ze de dossiers van Tamar heeft en nu werkt aan de digitalisering ervan om ze dan aan Kind en Gezin te bezorgen.

In een brochure van 1980, uitgegeven bij het tienjarige bestaan van Tamar, staat dat tussen 1970 en 1980 41,1 percent van de moeders haar kindje behield en dus 58,9 percent koos voor adoptie. Deze cijfers evolueerden. Van 1976 tot 1980 koos nog 53,3 percent van de moeders om haar kindje af te staan. In de beginfase van 1970 tot 1980 was 60 percent van de moeders minderjarig en 40 percent

meerderjarig. De brochure, mede gerealiseerd door het Limburgs Instituut voor Samenlevingsopbouw, bevat nog meer cijfers en informatie.

2. Situering

Vanuit deze en ook de contacten met Kind en Gezin en rekening houdend met de wettelijke bepalingen en maatschappelijke situatie van toen, zijn er volgens mij zes betrokken partijen. Vooreerst de aanstaande moeder, een minderjarig meisje dat zwanger wordt van een al dan niet vaste vriend, in een al dan niet verborgen relatie. Anders dan nu, was er toen in de samenleving weinig openheid voor zulke aanstaande moeders. Het was toen zo goed als onmogelijk voor hen om op school te blijven. Het kon ook gaan om meerderjarige vrouwen die een kind verwachtten uit een relatie die niet bekend mocht zijn om familiale situaties, of om meerderjarige gehuwde vrouwen die verwickeld zaten in een echtscheidingsprocedure.

Ouders van zwangere meisjes die al of niet samen met de ouders van de jongen een passende oplossing zoeken, kunnen ouders zijn die liever geen zwangere dochter in hun familie hadden, of ouders die geen steun gaven of konden geven aan hun dochter. Een ongewenste of ongeplande zwangerschap kan in elk milieu voorkomen. De geslotenheid binnen een gezin en de angst om met de vinger gewezen te worden, spelen een belangrijke rol. Ouders nemen contact op met hun huisarts, een sociale dienst, een priester of een OCMW op zoek naar diensten in de samenleving die kunnen helpen om tot een keuze te komen en die mee uit te werken. De druk van de ouders was toen veel groter dan nu.

De biologische vader of verwekker van het kind komt weinig ter sprake doch heeft een rol te spelen in het proces. Ofwel wenst hij uitdrukkelijk geen medespeler te zijn ofwel wordt hij betrokken in de begeleiding. In veel gevallen wordt een beroep gedaan op zijn medeverantwoordelijkheid voor de beslissing.

De vierde partij zijn de adoptieouders. Echtparen die ongewild geen kinderen kunnen krijgen en die vragende partij zijn om een kind te kunnen adopteren. Ze betalen de kosten voor de adoptieprocedure. Giften waren toen niet uitgesloten. Ze gaven soms geld dat anders naar de eigen zwangerschap en geboorte zou gaan. Anonimiteit bij adoptie was in die tijd de regel. De meeste adoptieouders hebben heel goed voor hun adoptiekinderen gezorgd. We kunnen die adoptieouders post factum niet voorstellen als mensen die een kind kochten. Trouwens, veel adoptiekinderen zijn heel gelukkig met hun adoptieouders. Vandaag wil men zijn biologische ouders kennen. Daaraan wil de Kerk meewerken, maar wij moeten nagaan hoe het zit met het doorbreken van de anonimiteit die adoptieouders toen gevraagd hebben of die hun toen is toegezegd.

De samenleving en de burgerlijke overheid met wat zij toen wel en meestal niet aanboden in dergelijke situaties, beschouw ik als de vijfde partij. Ik vraag u volgende maatschappelijke kenmerken van voorheen in ogenschouw te nemen: het imago van ongehuwde moeder, wat toen nog ongebruikelijk en zeer belast was; het feit dat jeugdrechters, voogden en sociaal werkers wel degelijk hun werk deden, maar met de middelen en inzichten van die tijd; het principe van de anonimiteit bij adoptie; het feit dat kinderen om redenen van anonimiteit zo vlug mogelijk van de moeder werden gescheiden.

Pas in 1989 komt er een wet op de adoptie. Voor meer informatie over de regeling daarvoor verwijs ik naar het antwoord van minister Steven Vanackere, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (*Parl.St.* VI.Parl. 2008-09, nr. 2100/1). De rechterlijke instantie waar de adoptie geregeld werd, diende niet alle dossiers bij te houden waardoor ook veel gegevens verloren gingen. De dossiers van de rechtbanken zouden overgebracht zijn naar het Rijksarchief waar maar één maand per jaar wordt bijgehouden. Heel wat OCMW's hebben mensen

doorverwezen naar de tehuizen voor zwangere meisjes of hebben zelf adopties geregeld. Ook zij dragen een verantwoordelijkheid.

De zesde partij die in deze ketting een schakel vormde, zijn de instellingen, al of niet van religieuzen. De katholieke huizen gingen niet voor abortus. Dus boden ze twee mogelijkheden. Ze stelden het meisje en haar familie voor om het kind te houden, wat toen verre van evident was. Dat ligt thans gemakkelijker. Of ze organiseerden de adoptie, met de mogelijkheden en volgens de regels van die tijd. Zij namen de beslissing niet zelf, wel het meisje of, zo ze minderjarig was, haar ouders. Er werd geluisterd naar de motieven van het meisje. Zij handelden niet in een juridische leegte maar volgens de wettelijke bepalingen van toen.

Daarnaast waren er ook instellingen die niet van de religieuzen afhingen zoals Thérèse Wante uit Antwerpen. Men kan niet zeggen dat de instellingen of de zusters de aanstaande moeders dwongen tot adoptie: zij waren een schakel in een ketting die deze keuze maakte. Dat de aanstaande moeder de zwakste schakel in deze ketting vormde, zal juist zijn. Tegenover de andere betrokken partijen met name de eigen familie, waren zij de zwakste en meest afhankelijke partij. Dat de adoptie soms tegen het natuurlijke verlangen van de aanstaande moeder inging, en dus als gedwongen ervaren wordt, is begrijpelijk en tragisch. De Kerk erkent en respecteert dat leed.

In elke schakel van die ketting kunnen naast de goede inzet, ook fouten gemaakt zijn. De volledige ketting moet worden geëvalueerd. De ketting wordt vandaag trouwens anders georganiseerd, rekening houdend met nieuwe maatschappelijke inzichten en wettelijke bepalingen.

3. Fouten uit het verleden?

Het is duidelijk dat er nu anders gedacht wordt over anonimiteit. Vijftig jaar geleden was anonimiteit bij adoptie een evidentie. Nu niet meer. Deze anonimiteit werd soms gevraagd door de ouders van het zwangere meisje, soms door het zwangere meisje zelf, soms door de natuurlijke vader en soms door de adoptieouders. Men kan dit vergelijken met de anonimiteit voor spermadonoren voor kunstmatige inseminatie. Nu is deze anonimiteit verzekerd, maar het zou kunnen dat binnen afzienbare tijd, over tien jaar bijvoorbeeld, het Vlaams Parlement daarover hoorzittingen organiseert waarin gezegd wordt dat die anonimiteit schandalig was. Men kan moeilijk de huidige maatschappij verantwoordelijk stellen voor beslissingen van vroeger. Ook al brengen de anonimiteit en de verdwenen dossiers nu heel veel verdriet mee voor de moeders en de adoptiekinderen, het was toen een evidentie. Niet alleen de instellingen die onder de verantwoordelijkheid stonden van religieuzen deden dit, ook ziekenhuizen, OCMW's of rechterlijke instanties.

Ik vind het jammer dat de hoorzitting over gedwongen adopties gaat, juister zou zijn te spreken over adopties uit het verleden. Een minderjarig of meerderjarig zwanger ongehuwd meisje dat in een van de genoemde tehuizen werd opgenomen, had twee mogelijkheden: zelf instaan voor de opvoeding van het kind of het kind afstaan ter adoptie. Voor sommige meisjes stond de keuze in een van beide richtingen van meet af aan vast. Anderen twijfelden. De houding van de ouders en/of de natuurlijke vader van het kind speelden hierin een belangrijke rol. Vanuit de omgeving van de zwangere was er vaak grote druk om het kind te laten adopteren. Sommige meisjes werden door de ouders onder een schuilnaam in het tehuis ondergebracht om volledige anonimiteit ten aanzien van hun omgeving te garanderen. Adoptie was hier misschien eerder een wens van de ouders van het zwangere meisje dan wel van de aanstaande moeder zelf. In die zin moet hier ook de vraag gesteld worden naar hun verantwoordelijkheid.

In andere situaties werd adoptie door hulpverleners, bijvoorbeeld de sociale dienst van de jeugdrechtbank of het comité voor bijzondere jeugdzorg, geadviseerd omdat de mogelijkheden van de moeder om het kind zelf op te voeden, ontoereikend werden geacht. Het belang van het kind stond hierbij centraal en werd afgewogen tegenover de pedagogische, relationele, familiale en materiële context waarin het zou terechtkomen als de moeder het zelf zou opvoeden. In deze historische context werd adoptie door de hulpverlening gezien als een valabele oplossing, naast andere zoals verblijf in een tehuis of een pleeggezin. De tehuizen voor moeders, christelijk geïnspireerd en geleid door zusters, kozen niet voor abortus. Ook het wettelijk kader liet dat toen niet toe. Bij adoptie ging het niet om een principiële oplossing, maar om een pragmatische. Het was een afweging die voor en door elk meisje apart moest worden gemaakt, rekening houdend met haar mogelijkheden en familiale context.

De invloed van ouders op minderjarigen moet eveneens historisch gesitueerd worden. In de opvoedingswereld van gezin, school en jeugdbescherming was het hiërarchisch model sterk aanwezig. Het waren vooral de volwassenen die vastlegden wat het beste zou zijn. Dat was ook het geval in de jeugdbescherming. Jeugdrechter Mieke Dossche getuigde recent dat ook nu, als ze kinderen noodgedwongen in een pleeggezin plaatst, ouders vinden dat ze hun kind afpakt. De beleving van de minderjarige kwam destijds minder aan bod dan nu. Dit heeft er zeker toe geleid dat de psychologische gevolgen voor de jonge moeder die haar kindje afstaat destijds ook door hulpverleners werden onderschat. Er is wellicht ook te weinig aandacht uitgegaan naar de zorg voor de geboortemoeders nadat zij hun kind afstonden. Reëel hadden de tehuizen destijds hiertoe geen of weinig mogelijkheden.

De klacht van spijtoptanten moeten we tegen deze achtergrond begrijpen. De term gedwongen roept het vermoeden op dat er sprake was van pure dwang en manipulatie, en dat is niet juist. Ook procedureel werd er correct en binnen de toenmalige wetgeving gehandeld. De zwangere meisjes werden voorgelicht over de termijnen waarbinnen ze hun beslissing konden herroepen. Uiteindelijk was het de minderjarige die na de bevalling het document tekende en tot de datum van homologatie van de adoptie haar keuze kon herroepen. De situering van de adoptiepraktijk in zijn historische context neemt uiteraard het psychische lijden en het verdriet van de spijtoptanten niet weg. Dit leed verdient zeker erkenning en alle mogelijke ondersteuning en hulp. Alle betrokkenen, de moeder, haar ouders, de natuurlijke vader van het kind en de hulpverleners, dragen een verantwoordelijkheid ten aanzien van de keuzes die werden gemaakt. Erkenning – met de nodige duiding – van die verantwoordelijkheid door zoveel mogelijk betrokkenen, kan heilzaam zijn voor de spijtoptanten.

In de pers kan men lezen dat men kinderen verkocht voor grof geld. Dit wordt ontkracht door de werkelijkheid. De tehuizen die daarvoor verantwoordelijk waren, ontvingen geen of weinig subsidies. Wat men aan de adoptieouders vroeg, diende om de adoptieprocedure te bekostigen, ook de vrijwillig gegeven gelden en giften dienden daarvoor. Trouwens, sommige tehuizen kwamen geld tekort en de religieuzen moesten ze met hun geldelijke middelen steunen. Het is voor de kinderen en de adoptieouders vernederend om te spreken over kopen.

De Kerk heeft alle begrip voor het verdriet en de trauma's die de scheiding van moeder en kind toen heeft meegebracht en nu nog meebrengt, en wil helpen om daaraan tegemoet te komen. Ze zal daarvoor samenwerken met de andere instanties. De Kerk zal alle instanties aanspreken waar er nog dossiers aanwezig zijn en hen vragen deze door te geven aan Kind en Gezin. Daarvoor werd er al overleg gepleegd met Kind en Gezin, met Gewenst Kind en CAW Antwerpen, in aanwezigheid van de vzw Mater Matuta. De Kerk of de religieuzen hebben zich samen met andere organisaties ingezet voor zwakkeren. Heel het gebeuren rond

adoptie uit het verleden dient onderzocht te worden door een officiële neutrale instantie.

4. Vragen van de leden

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik had verwacht dat monseigneur Cosijns zou herhalen wat er in de kranten verscheen, namelijk dat de Kerk het te vroeg vond voor excuses. Ik was van plan u te vragen waarop de Kerk wachtte en of het Vlaams Parlement kon helpen die wachttijd te verkorten. Nu zegt u dat de Kerk wil tegemoetkomen aan het verdriet van mensen die kinderen hebben moeten afstaan. U leeft in totale ontkenning en brengt een zware klap toe aan elk van de slachtoffers. U beweert immers dat de adopties niet gedwongen waren, dat de commissie een foute naam aan de hoorzittingen geeft en dat de minderjarigen in de tehuizen werkelijk de keuze hadden tussen het kind houden of afstaan voor adoptie. U zegt dat de meisjes in de tehuizen rust en zelfvertrouwen vonden, dat ze het een verlossende ervaring vonden. Ik heb niet één meisje, intussen vrouwen, dat horen zeggen. Hoeveel vrouwen hebben tegen u gezegd dat ze het een verlossende ervaring vonden, die hen veel rust bracht? Wat hen wel rust brengt, is dat ze eindelijk na decennia zoeken hun kind terugvinden. Wat hen nog rust zou brengen is dat u, namens de Kerk, toegeeft dat de adopties gedwongen gebeurden. Dat de Kerk indertijd niet beseftte dat ze een grote fout beging, is begrijpelijk, maar nu dient ze het wel te beseffen. Op die manier kan ze de schuld en verantwoordelijkheid die vrouwen nu op hun eigen schouders hebben geladen of door instanties als de tehuizen opgelegd kregen, verlichten. Zo kan de Kerk werkelijk iets doen aan het verdriet van die mensen. De Kerk kan het niet maken hier nu te beweren dat het afstaan van een kind weliswaar tegen de natuurlijke verlangens van een vrouw inging, maar daarom nog niet afgedwongen werd, dat het maar een gevoel was. Ik dring erop aan uw woorden te heroverwegen en te durven erkennen dat de adopties wel degelijk gedwongen waren, dat de meisjes geen kant op konden. Ze waren verplicht het document te ondertekenen vaak zonder te beseffen wat erin stond. De keuzevrijheid is een illusie waarmee u de vrouwen nog dieper in de put duwt. Tenzij wij vandaag allemaal zeggen dat we u niet geloven. Ik alvast geloof u niet. Ik geloof de moeders die getuigden, anoniem of niet. Ik vind wat u vandaag zegt dermate schokkend dat ik vraag het, in overleg met de bisschoppen, te heroverwegen. U bent welkom om de komende weken hier een ander verhaal te brengen, maar wat u nu zegt kan niet door de beugel.

Met welke adoptiediensten en overheidsinstanties heeft de Kerk destijds samengewerkt om de gedwongen adopties te laten plaatsvinden? Zijn er dossiers, geheel dan wel gedeeltelijk, vernietigd? Zo ja, om hoeveel dossiers gaat het? Dat de percentages van het aantal meisjes dat met hun kind de instellingen verliet, bekend zijn, bewijst dat het aantal dossiers en de namen van de meisjes bekend moeten zijn. Welke stappen heeft de Kerk gezet na eerdere aantijgingen? Heeft de Kerk de zusters van Kindsheid Jesu bijvoorbeeld om opheldering gevraagd? Zo ze de feiten toegaven, heeft de Kerk hen gevraagd hoe ze dat verzoenden met de waarden die ze verondersteld werden uit te dragen? Zo ze alles ontkenden, heeft de Kerk dat maar zo gelaten of zijn er verdere onderzoekdaden gesteld? Heeft de Kerk zelf contact gezocht met moeders of kinderen nadat hun verhalen bekend werden? Ik vrees dat de Kerk nog altijd geen ernstige vragen stelt bij wat is gebeurd.

Zijn er in de Kerk, een instelling met een zekere hiërarchie, ooit stappen ondernomen om de zaak stil te houden? Wat zal ze doen om een erkenning te geven die verder gaat dan het doorspelen van al dan niet volledige dossiers? Wat doen de verhalen die u net hoorde, van de moeder en de dochter, met u als mens?

De heer Lorin Parys: Ik zit te trillen op mijn stoel van verontwaardiging. Mijn maag is omgekeerd. Dit was een kans voor alle betrokkenen, ook de Kerk, om een stap voorwaarts te zetten. Het getuigenis van zonet zet twee stappen achterwaarts.

Met stijgende verbazing heb ik uw uiteenzetting gehoord. U spreekt zichzelf ook tegen. U zegt dat volwassenen bepaalden wat er gebeurde en dat het meisje toch inspraak had. U zegt dat de instellingen niet in een juridische leegte handelden maar volgens de wettelijke bepalingen van toen, terwijl u ook zegt dat er toen geen wetten waren.

Het Vlaams Parlement is niet uit op een heksenjacht, maar wel op erkenning voor de gebeurtenissen en voor de slachtoffers. De context is zorgvuldig geschetst. Voor die erkenning is het echter nodig dat elkeen de hand in eigen boezem steekt. Dat u hier zegt dat gedwongen adopties een verkeerde titel is, is gewoonweg bot tegenover de vrouwen die net hun verhaal hebben gedaan. Allicht onbedoeld, kwetst u. U doet het omgekeerde van wat het doel is. Dat moet u ook volgens mij heroverwegen. Dat is geen basis voor heling en erkenning.

Als de Kerk over percentages beschikt, dan kent ze ook de totale aantallen. Dat zijn aanknopingspunten voor moeders en kinderen om elkaar terug te vinden. Minder goed is de trage evolutie. Hoeveel dossiers zijn er ondertussen al overgedragen aan Kind en Gezin? Waarom duurt dat zo lang? De Kerk heeft zelf een onderzoek ingesteld naar seksueel misbruik in haar instellingen. Waarom doet ze dat niet naar deze praktijken, die minstens even erg zijn als diegenen waarover eerder in de media bericht werd? Mevrouw Vanseer getuigde in De Standaard van 3 oktober 2014 dat ze tegen haar wil gesteriliseerd werd. Kwam die praktijk meerdere malen voor? Bent u zeker dat zwangerschapsonderbreking niet voorkwam in de tehuizen voor moeders, aangezien u zelf geen onderzoek hebt gedaan?

In Het Nieuwsblad zegt een man dat hij het gevoel blijft hebben als baby verhandeld te zijn als koopwaar. Het kan niet dat een schenking die kan oplopen tot 3500 euro slechts bij toeval plaatsvond nadat het echtpaar een kind adopteerde. Ook die betalingen had ik graag erkend gezien. Meer dan erkenning en medewerking vraagt het Vlaams Parlement niet van de Kerk. De context kan een en ander in het juiste perspectief plaatsen, maar verklaart de fouten niet. Wat is er gebeurd met het geld dat de orde kreeg van het bedrijf waarvoor de minderjarige meisjes werkten? Wie betaalde voor het verblijf van de meisjes in de instelling? De ouders of de adoptieouders, of beiden? Waarom moest het meisje dan nog werken om haar verblijf te bekostigen?

Dit moet zowat het laatste katholieke taboe zijn, voor het seksuele misbruik heeft de Kerk zich immers al vaker geëxcuseerd. De Kerk deed nog geen onderzoek naar gedwongen adopties in de kerkelijke instellingen en monseigneur Cosijns weigert hier nu excuses aan te bieden. Voordien was de communicatie van de Kerk ook al niet correct. Op 26 september 2014 sprak de woordvoerder van de bisschoppenconferentie in het VTM-nieuws over zaken van zestig tot zeventig jaar geleden, maar het gaat in werkelijkheid over personen die dertig tot vijftig jaar oud zijn en die geen idee hebben waar ze vandaan komen, wat hun (medische) geschiedenis is of waar hun kinderen zijn. Op 27 september 2014 zegt dezelfde woordvoerder dit keer op het VRT-journaal: "Het is op dit ogenblik geen kwestie van excuses aanbieden. Waarom zouden wij? Dat is een kwestie van de maatschappij in die tijd, toen het zo ging." Ik vraag met aandrang om die stelling tegen te spreken. De context maakt inderdaad dat er een gedeelde verantwoordelijkheid is, maar elke schakel in de ketting heeft schuld. Dat erkennen is belangrijk voor de heling. Het stuit me tegen de borst dat de mores van een bepaald tijdperk ingeroepen worden om een gemeenschappelijke fout te verklaren of te excuseren. Zelfs in de jaren zeventig en tachtig was kinderhandel niet in zwang. Instellingen bestaan al 200 jaar, en al die tijd was het niet legitiem om kinderen te scheiden van hun ouders zonder de volledige toestemming van die ouders.

De helft van de kinderen in Tamar en andere instellingen zou mee met de mama naar huis gegaan zijn, waarmee monseigneur Cosijns tracht aan te tonen dat er geen sprake was van dwang. Mevrouw Schoupe-Moons moest op 18 jaar documenten in het Frans ondertekenen waarin ze haar kind afstond terwijl ze die taal niet machtig was. Dat is geen beslissing uit vrije wil. Dat spreekt manifest tegen wat monseigneur Cosijns hier beweert.

De Kerk is voor mij altijd een instelling geweest die voor de zwakkere zorgde op basis van geboden en principes. De Kerk heeft ontegensprekelijk veel goeds gedaan. Een van de principes is vergiffenis en barmhartigheid. Nu moet er eerst een onafhankelijk onderzoek zijn, moeten gerechtelijke instanties zich uitspreken over al lang verjaarde feiten vooraleer de Kerk nog maar wil overwegen om excuses aan te bieden. Wanneer is het strafwetboek de Bijbel van de Kerk geworden en boven de christelijke principes komen te staan? Ik doe een beroep op die principes, erkenning brengt heling, wat vooruitgang betekent in dit dossier en niet achteruitgang, wat de woorden van monseigneur Cosijns wel brengen.

Mevrouw Freya Saeys: Ik sluit me daarbij aan. Ik ben geschrokken van de getuigenissen en de reactie van de Kerk daarop. Volgens monseigneur Cosijns was er geen sprake van dwang of manipulatie. De maatschappelijke invloed op de praktijken was volgens u enorm, maar de Kerk had ook een enorme impact op het maatschappijbeeld. Ondanks de hiërarchie heeft eenieder een geweten waar hij dient naar te handelen. Jonge meisjes die ongewenst zwanger waren, emotioneel met zichzelf in de knoop lagen, hadden geen vrije keuze. Het zou interessant zijn na te gaan hoeveel van die vrouwen leden aan het posttraumatisch stresssyndroom en getekend zijn voor het leven. Volgens mij geldt dat voor alle meisjes.

De digitalisering van de gegevens vooraleer die door te sturen naar Kind en Gezin, kan alleen maar leiden tot nog meer fouten. Daarnaast zijn excuses aan deze vrouwen heel belangrijk zodat zij enige rust kunnen vinden. Ze dienen dan ook zo snel mogelijk gegeven te worden.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik heb het gevoel dat de temperatuur tijdens de uiteenzetting van monseigneur Cosijns met enkele graden gedaald is. Het debat was sereen, vol respect voor de getuigenissen. Uw woorden zijn een koude douche. De getuigen in de ogen kijken, brengt tranen in mijn ogen. Ik hoop dat u hen ook in de ogen kijkt en beseft hoeveel pijn uw woorden hen doen.

U hebt het over spijtoptanten, mensen die hun verlies niet hebben kunnen verwerken, maar wier eigen keuze het was. Het werd dan wel als een dwang ervaren, maar volgens u was het geen dwang maar een keuze. Als er dan toch dwang was, merkten uw instellingen daar zogenaamd niets van. U vergelijkt zelfs met pleegzorg, totaal onvergelijkbaar met gedwongen adopties. Ik hoop dat u minstens die vergelijking terugneemt.

U hebt de opdracht gekregen van de bisschoppen om religieuzen en tehuizen te bezoeken. Hebt u iedereen gevraagd of zij zich ervan bewust waren dat het om gedwongen adopties ging? Spreekt u namens hen als u ontkent dat de adopties gedwongen waren? Zeggen zij allemaal dat het om een bewuste keuze ging? Of hebt u de analyse vooraf gemaakt en is hen die vraag niet gesteld? Zo dat het geval is, vraag ik u hen die vraag alsnog te stellen. Zo ze allen zeiden niet op de hoogte te zijn geweest, heeft de Kerk een ongelofelijk groot schandaal aan haar been.

Mevrouw Katrien Schryvers: Ook ik voel verontwaardiging en ontzettende ontgoocheling. Ik had gehoopt dat we net zo sereen en respectvol als in de gevallen van historisch misbruik, konden zoeken naar erkenning. Samen deemoedig het hoofd buigen voor een zwarte bladzijde uit de geschiedenis. De tijdsgeest was niet

zo dat gedwongen adoptie toen burgerrechtelijk of strafrechtelijk wel aanvaard zou zijn. Jonge meisjes werden wel degelijk gedwongen hun kind af te staan, niet door de instellingen alleen, vaak speelden ook de omgeving, de ouders of anderen een rol. Herstel is onmogelijk. Daarom is het belangrijk dat de slachtoffers erkenning en excuses krijgen van de hele maatschappij. Ik denk dat het nodig is dat alle instellingen de dossiers onmiddellijk bezorgen aan Kind en Gezin, zeker gezien de sfeer die de Kerk nu creëert.

De heer Bart Van Malderen: Bij het opsommen van de keten van verantwoordelijken, ontbreekt enige zelfreflectie van de Kerk zelf. Heeft niet elk van de personeelsleden en zusters in instellingen gehandeld volgens normen grotendeels gedicteerd of opgelegd door het instituut Kerk? Dit is een hiërarchisch instituut, waardoor het niet meer dan passend zou zijn dat het mee zijn verantwoordelijkheid neemt voor de uitwassen ervan en zijn verontschuldigingen daarvoor aanbiedt.

Monseigneur Herman Cosijns: Het instituut Kerk wil wel degelijk zijn verantwoordelijkheid nemen, de betrokkenen de hand reiken en hen helpen. Ik heb niet gezegd dat er geen dwang was, maar wel dat die dwang om het kind te laten adopteren van vele kanten kwam, waarschijnlijk ook van de Kerk. Sommigen kozen desondanks om hun kind te houden. Ik heb evenmin gezegd dat de Kerk zich niet wil excuseren. De Kerk wil eerst de praktijken onderzoeken en dan de fouten en schuld bepalen. Voor de schuld van de Kerk, zullen we ons zeker excuseren, net zoals we deden bij het seksuele misbruik. De woordvoerder heeft enkel gevraagd dat eerst de schuld duidelijk bepaald wordt. Ik excuseer me als ik vandaag mensen kwetste, dat was niet de bedoeling. Ik wou alleen dat er klaarheid kwam in de context van het gebeuren.

De vraag waarom de dossiers gedigitaliseerd moeten worden, kan Kind en Gezin beter beantwoorden. Ik ben het er helemaal mee eens dat pleegzorg iets helemaal anders is dan adoptie. Ik heb enkel geciteerd uit een nieuwsuitzending omdat de gevoelens van ouders dezelfde zijn. Pleegzorg is iets moois. Mijn broer heeft kinderen geadopteerd. Ik ben er dus mee vertrouwd.

Ook erkent de Kerk het leed en het verdriet van de moeders en hun kinderen. Dat heb ik meermaals gezegd. Ik heb ook niet gezegd dat er geen dwang was, wel dat die dwang van meerdere zijden kwam. Dat de Kerk een impact had, is duidelijk. Ik heb ook gezegd dat voor het zwangere meisje de keuze beperkt was door de druk van buitenaf, niet alleen van religieuzen maar ook van ouders. Excuses komen eraan, maar eerst moeten de verantwoordelijkheden duidelijk bepaald zijn.

Hoeveel er aan wie betaald werd, vragen de parlementsleden beter aan de afgevaardigden van Tamar en CIG de Merode. Ik heb de bezoeken gebracht, maar geen onderzoek gedaan, dat was trouwens mijn opdracht niet. Ik heb enkel de cijfers gekregen van de heer Gielis. Tijdens de volgende hoorzitting kunnen vragen gesteld worden over financiële transacties, cijfers of dossiers.

In afspraak met mevrouw Adriaens huldigt de Kerk de stelling dat het beter is dat een onafhankelijke instantie een en ander onderzoekt om te vermijden dat een kerkelijk onderzoek als gekleurd beschouwd wordt. Kan het Vlaams Parlement geen onafhankelijk onderzoeker aanwijzen? Een gerechtelijk onderzoek heeft weinig zin omdat de meeste gevallen verjaard zijn. De Kerk wil de waarheid kennen en wil die in geen geval verdoezelen. Ze heeft de zaak in geen geval trachten toe te dekken. De Kerk stelt zich wel degelijk in vraag. Ze wil een gewetensonderzoek doen en waar fouten zijn, zich daarvoor excuseren. De Kerk zal dus wel degelijk de hand in eigen boezem steken. Het zou kunnen dat mijn woorden een klap zijn voor adoptiekinderen. Ik heb alleen maar de instanties bezocht, misschien moet de Kerk inderdaad eens spreken met de kinderen en hun natuurlijke moeders.

Mevrouw Elke Van den Brandt: De antwoorden van monseigneur Cosijns laten nu toch wel enkele openingetjes. Met de uitspraak dat de dwang van meerdere kanten kwam, insinueert u dat, naast de ouders en de maatschappij, ook de Kerk de moeders dwong. Niet alleen door haar maatschappelijke positie, maar ook omdat ze in de instellingen deelnam aan de adopties en dus niet alleen op de hoogte was, maar mee de dwang organiseerde en uitvoerde. Ik hoop dat u dat zegt, want dat is een eerste stap. De schuld lag niet alleen bij de Kerk, maar de Kerk was in de instellingen medeplchtig. Dat moet onderzocht worden.

Hebt u aan de vertegenwoordigers van de tehuizen voor moeders gevraagd of ze op de hoogte waren van de gedwongen adopties in hun instelling? Ik ben er steeds meer van overtuigd dat er verder onderzoek nodig is. Als ik de Kerk was, zou ik niet wachten op een onafhankelijk onderzoek, maar zelf onderzoek opzetten om dan oprecht excuses te kunnen aanbieden. Gerechtig onderzoek is volgens mij desondanks relevant en onafhankelijk.

De heer Lorin Parys: Een eigen kerkelijk onderzoek hoeft een onafhankelijk onderzoek absoluut niet uit te sluiten. De vraag is waarop de Kerk wacht. Het is ook belangrijk voor het instituut om zelf te weten wat er mis ging. Ten tweede wil ik een warme oproep doen om te stoppen met de nonchalance. Het gaat over mensen die voor het leven heel erg gekwetst zijn. Dat monseigneur Cosijns niet weet hoeveel er betaald werd, om hoeveel kinderen het ging, dat hij misschien wel eens met de natuurlijke moeders wil praten, dat hij na de replieken van de parlementsleden zegt dat er waarschijnlijk wel dwang was van de Kerk, zijn allemaal tekenen van die nonchalance. Het lijkt alsof u van Mars komt, terwijl u allicht goede bedoelingen hebt. Zeg gewoon dat de Kerk een fout gemaakt heeft, net als andere mensen fouten maken. Hoeveel feiten en verhalen heeft de Kerk nodig om haar excuses aan te bieden? Om duidelijk te maken dat ze ervoor wil zorgen dat het nooit meer kan gebeuren? Ik hoop dat u ook eens contact opneemt met geestelijken uit Ierland en Australië die met gelijkaardige feiten op een totaal andere manier omgaan. Ik hoop tot slot dat wij u, na enige reflectie, opnieuw mogen ontvangen in deze commissie.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Volgens u was er waarschijnlijk wel dwang van de Kerk, maar u vraagt eerst de realiteit te bekijken. Waarop wacht u om dat te doen? Nu zegt u dat de Kerk misschien wel eens moet spreken met de moeders en de kinderen. U had al heel lang de tijd om de waarheid te zien, en nu wordt ze onder uw ogen geduwd. U kunt er niet naast kijken, de informatie komt op u af. Waarop wacht u om te erkennen dat de realiteit geen objectief onderzoek meer behoeft? Geloof u het verhaal van de getuigen? Er is geen enkele reden om te twifelen aan hun verhaal. Waarom lijkt u dat dan wel te doen? Waarom denkt u dat u uw verantwoordelijkheid niet kan nemen omdat andere instanties dat nog niet deden? Het Vlaams Parlement zal de andere verantwoordelijkheden duidelijk maken. De pijlen zijn niet op u gericht.

Uw instelling biedt voor veel mensen in de samenleving een moreel kompas. Ik vraag de bisschoppen daar niet lichtzinnig mee om te springen en te beseffen dat veel mensen de Kerk als voorbeeld zien om hun waarden elke dag te concretiseren. Uw huidige houding maakt het hen moeilijk de Kerk als gids te blijven zien.

Mevrouw Katrien Schryvers: Wat houdt de Kerk tegen om de dossiers onmiddellijk aan Kind en Gezin te bezorgen?

Monseigneur Herman Cosijns: De dossiers zullen zo spoedig mogelijk bezorgd worden, maar dat moet in afspraak gebeuren met Kind en Gezin. De Kerk zal als instituut haar verantwoordelijkheid nemen en ik zal de bisschoppen meedelen wat hier gezegd is. Ik ben zeker dat de bisschoppen op de vraag van de parlementscommissie naar een eigen onderzoek zullen willen ingaan, maar samen met Kind

en Gezin en de vzw Mater Matuta heeft de Kerk beslist dat een onafhankelijk onderzoek beter is dan een kerkelijk onderzoek. Als uit het onderzoek fouten blijken, dan zal de Kerk excuses aanbieden. Ik dank mevrouw Van den Bossche dat ze de Kerk als een moreel kompas ziet, we zullen dat hoog houden. In andere dossiers heeft de Kerk al excuses aangeboden.

Er is de realiteit die in de pers komt, maar ik krijg ook telefoons die het omgekeerde beweren. De volledige waarheid moet blijken uit het onderzoek. De Kerk zal haar verantwoordelijkheid nemen, dat beloof ik u. De excuses gaan over de fouten en de schuld, de pijn is een andere zaak. Ik zal de informatie doorgeven aan de bisschoppen, maar ik denk niet dat ik me nonchalant opstelde. De hoorzitting is de start voor een nieuwe fase in het onderzoek waaraan de Kerk haar volle medewerking zal verlenen.

De heer Bart Van Malderen, voorzitter: Ik dank u en hoop dat u bereid bent om latere vragen aan de bisschoppen te beantwoorden. De commissie kan wel degelijk de verantwoordelijkheden afbakenen, zo dat nodig is in het proces.

III. Uiteenzetting door mevrouw Ariane Van Den Berghe, Vlaams Adoptieambtenaar

Mevrouw Ariane Van Den Berghe: Net als de andere sprekers is het Vlaams Centrum voor Adoptie gevraagd een toelichting te houden over de gedwongen adopties. Ook ik koos voor de titel adoptiepraktijk in het verleden, wegens de rol van de overheid. Vandaag is Kind en Gezin, het Vlaams Centrum voor Adoptie, de toezichthoudende overheid voor alles wat met adoptie te maken heeft. Tot niet zo heel lang geleden was dat niet zo. Daarom rijst de vraag naar de rol van de overheid. In het eerste deel van de presentatie licht ik de praktijk, de regelgeving en de context toe, met in het achterhoofd de vraag hoe de gedwongen adopties mogelijk zijn geweest. Het tweede deel van de presentatie gaat in op de vraag wat nodig is om de zoektocht te vergemakkelijken, en of de huidige maatregelen volstaan.

1. Getuigenissen

De hoorzitting is er gekomen dankzij getuigenissen van vrouwen die in de jaren vijftig, zestig en zeventig onbedoeld zwanger geraakten en gedwongen werden om afstand te doen van hun kind. Daarbij komen dezelfde elementen naar voren: de vrouwen hadden geen vrije keuze of werden gebrekkig begeleid bij hun keuze. Er was meestal geen vrije instemming. De adoptieprocedure werd gekenmerkt door geheimhouding en zelfs volledige anonimiteit. Daartegenover staan de verhalen van de kinderen, voor wie het tot op vandaag zeer moeilijk is om aan informatie over hun herkomst, essentieel voor hun identiteitsvorming, te geraken.

Gedwongen adopties vonden plaats in Vlaanderen en Wallonië, maar ook in Ierland en Nederland, vooral vanaf begin jaren vijftig tot eind jaren zeventig. In de jaren daarna daalde het aantal tot de eerste regelgeving op de adoptiediensten van 1989. Het gebeurde in heel veel voorzieningen.

Hoewel de pers recent veel aandacht besteedt aan geboortemoeders en adoptiekinderen, zijn die verhalen niet nieuw. Mevrouw Adriaens en andere leden van de vzw Mater Matuta vroegen eerder aandacht voor die problemen. Het boek van mevrouw Hutsebaut kwam al enkele jaren geleden uit. Waarom het verhaal nu pas opgepikt wordt, is me niet duidelijk. Misschien is er een soort openheid na de doorbraak in het dossier over historisch misbruik. De verhalen zijn zeer pijnlijk, maar nu is er een kans om iets te doen.

2. Wettelijk kader

Adoptie is een oud gebruik. Het dateert van in de Romeinse tijd. Toen was het een zuiver privaatrechtelijke aangelegenheid, in oorsprong bedoeld om volwassen personen op te nemen in een familie om die familie te versterken of om een vreemde erfrecht te geven. Dat is de reden waarom er weinig tot geen toezicht van de overheid was. Daarna is adoptie lang in de vergetelheid geraakt om pas aan het begin van de negentiende eeuw terug op te duiken, bij de opmaak van de Code Civil. Voorstanders zagen erin een manier om een beter statuut te geven aan buitenechtelijke kinderen zonder dat aan de heersende moraal moest worden geraakt. Omdat het ook in Napoleontisch Frankrijk een revolutionair idee was, ging het nog altijd louter over adopties van volwassenen waaraan strenge beperkingen gesteld werden. Het keerpunt kwam er in België, dat de regels van de Code Civil overnam, pas rond 1940. Toen werd de eerste wet goedgekeurd die adoptie van minderjarigen mogelijk maakte, met de bedoeling de minderjarigen te beschermen. Toen pas rees het idee dat adoptie een manier was van gezinsvorming voor ongewenst kinderloze echtparen.

Die regelgeving in het Burgerlijke en Gerechtelijke Wetboek gold nog tijdens de periode van de gedwongen adopties. Alleen de voorwaarde en de procedure van adoptie werden geregeld, namelijk wie onder welke voorwaarden kon adopteren. Ook de instemming van de moeder was uitdrukkelijk vereist. Er was echter geen kader voor de bemiddeling, dus geen wettelijke regels voor een dienst die vrouwen begeleidde, wees op alternatieven of steunde. Noch was er toezicht op die diensten. Er waren ook geen regels voor de toewijzing van een afgestaan kind. Pas in 1989 kwam er het eerste decreet op de adoptiediensten en werd er een controle op die bemiddeling ingesteld. Ook nu nog is het mogelijk om volstrekt anoniem te bevallen in Frankrijk, de bevalling *sous x*.

Het precaire statuut van onwettige kinderen in het familierecht heeft vaak meegespeeld in de overweging om kinderen af te staan voor adoptie. Daarnaast heeft het tot 1990 geduurd eer er een wettelijke mogelijkheid tot abortus was. Ook dat is een factor die de context bepaald heeft. Tehuizen voor ongehuwde moeders of voor onwettige kinderen werden destijds erkend en gesubsidieerd door het Nationale Werk voor Kinderwelzijn, de voorloper van Kind en Gezin. Ook de regelgeving over de tehuizen vertoonde lacunes. Ze bepaalde enkel de capaciteit, het aantal bedden, het aantal kinderen of vrouwen, het geneeskundig of verpleegkundig toezicht, maar zei niets over de begeleiding van de vrouwen of over wat er met het kind diende te gebeuren na de bevalling.

3. Wie was er allemaal betrokken bij een adoptie?

Bij een adoptie moest de notaris de instemming noteren en de afstandsakte opstellen, een rechtbank moest de overeenkomst homologeren en de burgerlijke stand moest het kind inschrijven. Elke persoon of instelling, zonder enige regels of beperkingen, kon echter bemiddelaar zijn. Dat is nochtans een belangrijke rol in het voortraject, als overwogen wordt of een kind al dan niet geadopteerd kan worden en of dat in het belang is van het kind.

Adopties kwamen tot stand door toedoen van tal van instellingen en privépersonen: artsen, gynaecologen, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, de Commissies voor Openbare Onderstand (thans de OCMW's), ziekenhuizen, jeugdrechtsbanken maar ook de tehuizen voor ongehuwde moeders en voor de kinderen. Het is onmogelijk te zeggen dat er precies 84 adoptiediensten waren, omdat iedereen zich zo kon noemen, of zich niet zo noemen en toch bemiddelen voor adoptie. Wat het zeer lastig maakt om het fenomeen in kaart te brengen.

4. Context?

Hoewel er geen wettelijke bemiddelingsregeling was, zijn zeer veel adopties goed afgelopen en handelde niet elke actor onzorgvuldig. Daartegenover staat dat uit heel veel getuigenissen blijkt dat er wel degelijk grote problemen waren. De samenleving, de maatschappij, de overheid en de Kerk zijn er niet in geslaagd om de kwetsbare groep van zwangere meisjes afdoende te beschermen om in alle rust de juiste beslissing te nemen. Om hoeveel gedwongen adopties het precies gaat, is bijzonder moeilijk na te gaan omdat er zoveel partijen waren en omdat er weinig systematische informatie is.

5. Wat nu?

De slachtoffers zijn nu de eerste prioriteit van het centrum. Het centrum wil de geboortemoeders en de adoptiekinderen steunen die op zoek zijn naar informatie of naar elkaar. In eerste instantie door het opsporen, verzamelen, bewaren en toegankelijk maken van alle informatie en dossiers die nog bestaan. Dat blijkt echter een titanenwerk. Niet alleen omdat sommige dossiers van enige tijd geleden zijn, maar ook omdat er heel veel instellingen en voorzieningen betrokken zijn en het lang niet altijd duidelijk is wie eraan meegewerkt heeft. Er waren geen verplichtingen voor dossiervorming en -bewaring. Daarnaast bestaat er heel wat huiver om informatie publiek te maken. In tegenstelling tot de interlandelijke adoptie is er momenteel geen wet die mensen verplicht dossiers over binnenlandse adoptie aan het centrum te bezorgen. Het is dus heel belangrijk dat iedereen die nog informatie heeft, duidelijk weet wat de bedoelingen van het centrum zijn: de zoektocht van geboorteparenten en adoptiekinderen vergemakkelijken maar geen heksenjacht ontketenen. Het centrum moet vertrouwen wekken.

Het centrum is al een tijdje bezig met het verzamelen van informatie. Het schreef daartoe al heel wat instellingen aan. Alleen heeft dat tot nog toe geen spectaculaire resultaten opgeleverd. In het archief van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn vindt het centrum nog gemakkelijkst de meeste informatie. Heel wat van die tehuizen voor moeders en kinderopvangcentra stonden immers onder toezicht daarvan. In dat archief zitten geen individuele dossiers, maar soms wel verslagen of registratielijsten met namen en data. Die gegevens worden nu in een bestand opgeslagen en zullen aangevuld worden met informatie van elders. Bij de binnenlandse adoptiediensten is een deel van de dossiers van Tamar, Home Prinses de Merode en de Visserij al gearriveerd. Van andere instellingen is er nog geen informatie.

Het centrum heeft ook aan alle OCMW's gevraagd om alle dossiers die betrekking hebben op adoptie over te dragen. Tot nog toe zonder positief antwoord. Een van de argumenten is het ontbreken van een regelgeving die het centrum het recht geeft die informatie op te vragen.

Omdat gedwongen adopties over heel België gebeurden, overlegt het centrum ook met zijn Franstalige collega's. Binnenkort bekijkt het centrum met de dienst die de opvolger is van Thérèse Wante, een dame die in zeer veel adopties heeft bemiddeld, welke informatie daar nog beschikbaar is en hoe die kan ontsloten worden. De twee overheden hebben afgesproken een gezamenlijke archieflijst op te stellen zodat duidelijk wordt welke informatie waar beschikbaar is. Voorts denkt het centrum erover alle tehuizen voor moeders en kinderopvangcentra opnieuw aan te schrijven. In het kader van de erkenningsregelgeving waren zij immers verplicht om registers bij te houden met de datum van opname, de naam, de geboortedatum en de datum van vertrek. Voorts heeft het centrum ook contact genomen met de Franse autoriteiten om na te gaan of het mogelijk is meer informatie te krijgen over de vrouwen bevallen sous x. Tot nog toe zonder antwoord.

6. Inzagerecht en zoektochten

Eens de informatie verzameld, zal het centrum samenwerken met het zoekregister om de informatie te ontsluiten. Dat is een erkend project bij een binnenlandse adoptiedienst die heel wat expertise heeft. Het centrum doet het niet zelf omdat het zeer belangrijk is dat zowel geboortemoeders als adoptiekinderen correct, ook psychosociaal, begeleid worden. Voor binnenlandse adoptie bestaat er geen specifiek inzagerecht zoals bij de interlandelijke adoptie. Dat betekent dat een adoptiekind alleen de gegevens mag inzien die over zichzelf gaan, zoals de privacy-wetgeving bepaalt. Wat hen nog geen stap verder brengt in de zoektocht naar hun biologische familie. Dat is in tegenspraak met het Internationaal Verdrag over de Rechten van het Kind dat zegt dat elk kind het recht heeft zijn afkomst te kennen.

Het centrum en het zoekregister nemen in die gevallen contact op met de geboortemoeder om te polsen of zij akkoord gaat dat er informatie wordt doorgegeven en zo ja welke. Diezelfde werkwijze wordt gebruikt bij vragen om contact. Zelfs als er geen dossiers voorhanden zijn, kunnen de meeste adoptiekinderen geholpen worden met de geboortekte, waarop de naam van de biologische moeder vermeld is. Dat geldt niet voor de kinderen die sous x geboren zijn in Frankrijk. Op hun geboortekte staat enkel de naam van het kind, zonder vermelding van de biologische ouders. Dan is een doorbraak enkel mogelijk als ook de moeder zich meldt. Het zoekregister bevat trouwens ook heel wat zoekertjes van moeders met de bevallingsdatum, de plaats en hun naam.

Voor de geboortemoeders is het nog moeilijker. In Vlaanderen hebben zij geen recht op informatie, noch contact. Zo mogelijk, wordt er dan contact genomen met het adoptiegezin of het adoptiekind om te vragen of ze bereid zijn om informatie uit te wisselen of open staan voor contact. Aan Franstalige zijde wordt aan het dossier van de geadopteerde gewoon toegevoegd dat de moeder op zoek is naar informatie. Slechts als het kind het dossier opvraagt, komt het dat te weten. Dat verschil is ook het gevolg van de ontbrekende regelgeving.

7. Expertpanel

De eerste actielijn is het steunen van geboortemoeders en kinderen bij hun zoektocht en in het verzamelen van informatie. Daarnaast zal het centrum op vraag van de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, een expertpanel samenroepen met professionals uit diverse sectoren en verschillende invalshoeken, die mee zullen werken aan een onderzoek en aan een reflectie over de gedwongen adopties. Het centrum zal uit de conclusies van het panel dan beleidsaanbevelingen distilleren, zowel over hulp aan slachtoffers als over het adoptiebeleid. Dit is geïnspireerd op de positieve ervaringen met het expertpanel over het historische misbruik. Het panel is nog niet samengesteld. Het is de bedoeling dat het begin 2015 van start kan gaan.

8. Wat nemen we mee voor de toekomst?

Het centrum vraagt een goede regeling voor de bewaring en inzage van dossiers over adoptie, alsook een verbod op bemiddeling voor wie niet erkend of geaccrediteerd is. Het is misgelopen bij de bemiddeling, om die reden moet er volgens het centrum heel sterk geïnvesteerd worden in de eerstelijns-hulp. Het centrum pleit voor een degelijke sensibilisering en een goede samenwerking tussen gezondheidsprofessionals en adoptiediensten zodat elke ongewild zwangere vrouw vandaag de juiste begeleiding krijgt en in alle vrijheid haar keuze kan maken. Daarin moet dringend geïnvesteerd worden. Verder is de nazorg belangrijk. De ondersteuning voor geadopteerden en geboortemoeders dient gevrijwaard en zelfs versterkt te worden. Ik denk daarbij aan de huidige praktijk van het zoekregister dat mensen daadwerkelijk ondersteunt bij hun zoektocht, zowel praktisch als emotioneel.

9. Maar de bezorgdheid blijft ...

Niet iedereen vindt wat hij of zij zoekt. In veel gevallen is er geen informatie meer beschikbaar. Soms leidt de informatie niet tot een gelukkige hereniging. Vlaanderen heeft dus ook behoefte aan professionele begeleiding voor mensen die niet vinden wat zij zoeken. Of dat moet gebeuren in de adoptiesector, weet ik niet, maar de behoefte is reëel.

De recente mediabelangstelling beïnvloedt de beeldvorming van afstand en adoptie. Het stigma of taboe is er groter door geworden. Het centrum maar ook de adoptiediensten krijgen heel wat ongeruste telefoontjes van adoptieouders en geboortemoeders die zich afvragen of wat zij gedaan hebben wel goed is. De binnenlandse adoptiediensten hebben opvallend weinig vrouwen in begeleiding. Het zou kunnen dat de beeldvorming daarmee te maken heeft. Ik pleit dan ook voor sereniteit in het debat.

10. Vragen van de leden

Mevrouw Katrien Schryvers: Het is duidelijk dat het centrum al heel wat acties onderneemt. Het is aan het Vlaams Parlement om bijkomende mogelijkheden te scheppen. Staat er iets de snelle overdracht van de dossiers aan Kind en Gezin in de weg? Zullen die dossiers op dezelfde manier behandeld worden door het centrum als de informatie die er al is, onder andere van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn? Hoe denkt de adoptieambtenaar over een DNA-register met de mogelijkheid van anonimiteit? Ik hoop dat we, nadat het expertenpanel zijn werkzaamheden beëindigd heeft, de resultaten kunnen bespreken. Daaruit kunnen de parlementsleden dan beleidswijzigingen of aanbevelingen aan de Vlaamse Regering distilleren. Wanneer zal het panel klaar zijn?

De heer Lorin Parys: Uw eerste zin is me het meest bijgebleven: het gaat om adopties die zonder instemming zijn gebeurd, dus om gedwongen adopties. Het is belangrijk dat te blijven benadrukken. Het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn subsidieerde wel degelijk huizen die adoptie begeleidden, ook dat is in tegenspraak met wat monseigneur Cosijns zei. In het eerste nummer van het tijdschrift van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, februari 1949, staat: "Voor alleenstaande vrouwen is het moederschap veelal een ontzettend drukkende last. Vele dezer vrouw, moeste zij aan haar lot overgelaten worden, zou onwillekeurig de verleiding overvallen zich van die last te ontdoen. Haar kinderen zijn dan ook meer dan anderen blootgesteld om slachtoffer te wezen. Op eenvoudig verzoek worden deze vrouwen aanstonds opgenomen in de tehuizen voor moeders. Ze zijn er veilig. Ze ontvangen er de zorgen die hun toestand vereist. De actie van de tehuizen voor moeders beperkt zich trouwens niet alleen tot het verlenen van gastvrijheid. Het is van belang bij deze vrouwen die altoos ongelukkig zijn en vaak ook slachtoffer het gevoel van moederliefde te doen ontluiken, daar de moederliefde de beste beschutting is die men het kind geven kan. In al deze tehuizen vindt de moeder een bezigheid in het opdrijven van het huishouden en het verzorgen van haar kind.". In 1949 wist de samenleving dus al heel goed wat nodig was, tenminste op papier, voor ongewenst of ongetrouwd zwangere vrouwen. Dat besef dateert dus echt niet van het einde van de jaren zeventig of het begin van de jaren tachtig.

Het aantal dossiers dat OCMW's, tehuizen en de Kerk bezorgd hebben, is zeer beperkt. Toch zou ik graag een inschatting hebben over hoeveel mensen het gaat. Er wordt gesproken over 30.000, in Nederland is er sprake van 15 tot 20.000 moeders. Hoe komt het dat Kind en Gezin nu pas in actie schiet? De lacune in de bemiddelingsregelgeving duurde tot 1989. In Humo verscheen in 1987 een interview met de heer Labens met als titel 'Adoptie. Met wiens voeten speelt men hier?'. Hij refereert in de inleiding al aan de gedwongen adopties. Waarom heeft het zo lang geduurd eer de overheid een onderzoek instelde?

Een adoptiebureau kreeg tot tweemaal toe een gerechtelijk bevel om dossiers over te dragen, maar weigert nog steeds. Hoe kan daar iets aan gedaan worden? Vindt de adoptieambtenaar het een probleem dat het zoekregister onder de hoede is van een adoptiedienst? Zijn er onder de huidige adoptieregeling nog wanpraktijken mogelijk? Hebt u weet van recente gevallen van onderschuiving?

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik vind het schokkend dat OCMW's niet ingaan op de vraag van de adoptieambtenaar. Gaat het om specifieke OCMW's of heeft u de vraag gesteld aan de VVSG? Het is belangrijk dat de toezichthoudende overheid ingrijpt opdat de adoptieambtenaar haar werk kan doen. Het is goed dat het centrum de slachtoffers op de eerste plaats plaatst. Het geeft echter zelf aan dat er vandaag weinig begeleiding is voor onbedoeld zwangere vrouwen en vraagt dringende investeringen opdat elke vrouw een vrije keuze zou kunnen maken. Het is schrijnend dat goede begeleiding nog ontbreekt, hoewel de wanpraktijken dezer dagen eerder de uitzondering dan de regel zijn, wat niet wegneemt dat elk geval een drama is voor de moeder en het kind. Is er voldoende psychologische begeleiding voor biologische moeders en adoptiekinderen die naar elkaar op zoek zijn? Is het aanbod structureel of ad hoc?

Gedwongen adoptie staat los van gewone adoptie of pleegzorg, vergelijkbaar met het verschil tussen seksueel misbruik en een gezonde seksuele relatie. Negatieve publiciteit mag er ons echter niet van weerhouden de gedwongen adopties te onderzoeken. Het centrum ziet er geen problemen in dat het zoekregister in handen is van een adoptiedienst. De vzw Mater Matuta voelt zich daar niet zo goed bij omdat het net die instanties zijn die fouten gemaakt hebben. Hoe staat u er tegenover? Zijn er nadelen verbonden aan een overdracht van dat register aan Kind en Gezin? Zo niet, is dat misschien wel een betere werkwijze.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik vind het sterk dat u toegaf dat er leemtes waren in het wettelijke kader, wat ervoor zorgde dat enkele heel kwetsbare moeders niet de nodige bescherming kregen. Die harde conclusie maakt het mogelijk lessen te trekken uit het verleden. Het ontbreken van een wettelijk kader kan misschien wel een bijkomende reden zijn, maar niet de hoofdreden waarom OCMW-dossiers niet overgedragen worden.

Zal het expertenpanel volstaan of is er diepgaander onderzoek nodig? Zal het panel toegang krijgen tot de informatie nodig voor de juiste analyse? Wat betekenen extra investeringen in de eerstelijns hulp precies? Zijn de controle en de begeleiding van de adoptiediensten adequaat?

Mevrouw Ariane Van Den Berghe: Kind en Gezin is klaar om de dossiers in ontvangst te nemen. Bij deze roep ik alle instellingen en dus niet alleen de Kerk op om zoveel mogelijk dossiers of informatie aan ons te bezorgen. We zullen er zorgvuldig mee omgaan en de informatie gebruiken om mensen te ondersteunen. Ik weet niet hoe een DNA-databank praktisch georganiseerd kan worden, noch weet ik of er wettelijke belemmeringen zijn, maar ik vind dat elke mogelijkheid om mensen te helpen bij hun zoektocht minstens onderzocht moet worden op haalbaarheid en wenselijkheid. Het is misschien wijs dat aan het expertenpanel voor te leggen. Het expertenpanel zal voldoende tijd krijgen om alle aspecten te bestuderen. Het is dus moeilijk om te voorspellen wanneer het zijn werkzaamheden zal beëindigen. Anderzijds mag het niet nodeloos lang duren want goede aanbevelingen moeten snel geconcretiseerd worden. We zullen de commissie informeren wanneer het panel klaar is.

Hoeveel dossiers er zijn, kan ik zelfs niet ramen. Bij Tamar is het mogelijk het aantal vrouwen dat er verbleef te schatten. Tamar was een van de grotere instellingen. Heel wat anderen hebben bemiddeld. Het gaat allicht om duizenden gevallen. Zowel voor Kind en Gezin als voor andere instanties was dit enkele jaren geleden

nog geen prioriteit. Ik kan alleen maar met u allen vaststellen dat er lang mee gewacht is.

Zelfs als er een regelgevend kader is zoals bij interlandelijke adoptie, is het niet gemakkelijk om de dossiers in handen te krijgen. De veroordeling van de dienst ging niet over de overdracht van de dossiers maar ook over problemen met de erkenning. De dossiers zijn ondertussen slechts gedeeltelijk overgedragen, dus zelfs met een gerechtelijk bevel blijft het zeer moeilijk. Kind en Gezin kan ze niet manu militari opeisen en moet het dus vooral hebben van sensibilisering en dialoog. De organisatie moet duidelijk maken waarom het zo belangrijk is dat ze de informatie heeft.

Het klopt dat het zoekregister onder de hoede valt van een erkende adoptiedienst. Dat kan inderdaad een schijn van partijdigheid wekken. Kind en Gezin houdt echter wel degelijk toezicht op de werking. Ik heb geen enkele aanwijzing van problemen. Het zoekregister levert degelijk werk en slaagt erin om mensen te herenigen. Als de positie van het zoekregister mensen verhindert om erop in te tekenen, is dat wel een probleem. Dan valt het te overwegen om het elders onder te brengen.

Ik kan niet garanderen dat er geen wanpraktijken in de binnenlandse adoptie meer zijn. Het centrum is trouwens niet het beste geplaatst om daarover een uitspraak te doen, want de daders zullen het ons allicht niet melden. De begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen, de mogelijkheden en de middelen van de diensten om werk te maken van sensibilisering, van een goed netwerk aansluitend op de eerste lijn kan beter. Binnenlandse adoptiediensten ontvangen momenteel geen subsidies. Voor hun werking zijn ze volledig afhankelijk van de bemiddelingsvergoeding van kandidaat-adoptanten. Ze hebben geen geld om werk te maken van die zo belangrijke taak. Daarom pleit ik ervoor om bij de hervorming van de regelgeving over binnenlandse adoptie ook dit aan te pakken.

Van enkele OCMW's kreeg het centrum een positief antwoord, van andere niets. Op een overleg met de OCMW-archivarissen bleek dat geen enkele regelgeving hen toeliet hun archief aan ons over te dragen. Daarom roep ik op om werk te maken van een goed regelgevend kader daarvoor. Elke binnenlandse adoptiedienst begeleidt de geboortemoeders en de adoptiekinderen. Zij doen dit systematisch en op vraag. Wie in een verder verleden geadopteerd werd, kan ingaan op het aanbod van het zoekregister dat voor iedereen toegankelijk is. Ook die nazorg en ondersteuning worden momenteel niet structureel gefinancierd.

Ik kan vooralsnog niet beoordelen of er naast het expertenpanel nog een onafhankelijk onderzoek nodig is. Dat zal pas blijken als het panel zijn werkzaamheden beëindigd heeft. Uiteindelijk zal het panel zelf daar de beste beoordelaar van zijn.

IV. Uiteenzetting door mevrouw Josse Tips, voormalig directrice van Tamar vzw

Mevrouw Josse Tips: Ik werkte voor Tamar van 1983 tot 2006. Tamar bestaat niet meer onder die naam. Op vraag van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn is de vzw Tamar opgericht als tehuis voor moeder en kind. Vooraf ging men inspiratie halen bij de Federatie van Instellingen voor Ongehuwde Moeders te Nederland. In 1970 is de vzw opgericht. De doelstelling was opnemning, begeleiding en sociale integratie van ongehuwde moeders alsmede verzorging, plaatsing, adoptie en begeleiding van kinderen. In 1975 werden de statuten aangepast en werd de benaming ongehuwde moeders veranderd in alleenstaande vrouwen omdat de doelgroep verruimde.

In 1971 erkende het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn Tamar als tehuis voor moeder en kind met een capaciteit van twaalf moeders en tien kinderen. In 1977

werd Tamar ook erkend door Justitie als tehuis voor moeder en kind. Van 1970 tot 1976 was de vzw gehuisvest in een zijvleugel van het ziekenhuis. Ze had er een gezellige leefruimte, een keuken en slaapkamers voor de moeders. In 1976 verhuisde de vzw naar een modern, nieuw complex in de buurt van het ziekenhuis.

Tamar was een autonome vzw. De raad van bestuur en de algemene vergadering bestonden voornamelijk uit leken, sociaal voelende mensen die zich wilden engageren in de begeleiding van de ongehuwde moeders. De congregatie van de Zusters Kindsheid Jesu nam de werking en de begeleiding op zich. De congregatie had ook een afvaardiging in de raad van bestuur. De instelling werd van bij het begin ruim maatschappelijk gedragen en gerespecteerd. In de plaatselijke en ruimere gemeenschap waren mensen bereid mee te werken en hun professionele kennis ten dienste te stellen van de werking. Het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn gaf mee richting aan de werking, waarvan een van de uitgangspunten discretie was. In het aanbiedingsregister dat per kwartaal aan het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn bezorgd werd, werden de moeders alleen maar met hun voornaam vermeld. Soms was het zelfs een fictieve voornaam. Van de moeders werd dus enkel de leeftijd en de voornaam, en van de kinderen de geboortedatum genoteerd.

Het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn gaf ook richtlijnen over het prenatale onderzoek, dat diende te gebeuren door een door hen erkende verpleegster en gynaecoloog. Vanaf 1973 kreeg Tamar een sociaal verpleegster toegewezen voor wat medico-sociale begeleiding genoemd werd, bedoeld om de integratie van de verlaten moeder in de gemeenschap gemakkelijker te laten verlopen. Nog later werd er ook een kinderarts benoemd die in het huis de consultaties deed van de jonge kinderen. Bij de plaatsingen ten laste van Justitie kwam de sociaal assistente die het dossier van de jonge moeders beheerde voor de begeleidende gesprekken naar het huis zelf. Ook hulpverleners van andere diensten die de aanstaande moeder verwezen, namen de begeleiding van hun cliënten op zich. Dat bewijst dat het personeel van Tamar, trouwens niet alleen zusters maar ook leken, niet als enige betrokken waren bij de begeleiding van de moeders.

Er werd gezocht naar een zinvolle tijdsbesteding voor de aanstaande moeders, onder andere het inpakken van klein materiaal voor een beschermde werkplaats en het afwerken van tapijtjes voor een bedrijf. Daarnaast werden ze ingeschakeld in de huishoudelijke taken. Ze leerden breien, koken en gezinsactiviteiten. Activiteiten en een gezond dagritme waren belangrijk opdat de moeders niet de hele dag zouden piekeren, maar iets om handen hadden. Men zocht naar de beste methode om hen voor te bereiden op de bevalling.

Daarnaast vonden er heel wat individuele gesprekken over hun toekomst plaats. De gemiddelde verblijfsduur was twee maanden. In die korte tijdspanne diende voor de jonge vrouw heel wat uitgeklaard te worden: relationele aspecten met ouders of met partner, en emotionele aspecten zoals angst, gedragsmoeilijkheden en zelfredzaamheid. Ze moesten moeilijke beslissingen nemen over hun toekomst: hun kind behouden of niet. Ook de sociale zekerheid, materieel en financieel, medische aspecten van de zwangerschap en de bevalling, en contraceptie waren tere punten. De maatschappij stond daarenboven afwijzend tegenover ongehuwde moeders.

In de periode van 1970 tot 1980 ving de vzw iets meer dan 300 vrouwen op. Ze werden meestal doorverwezen door hun huisarts. De meeste vrouwen werden opgenomen op het ogenblik dat de zwangerschap zichtbaar begon te worden. Meestal hadden ze er tijdens de eerste zes maanden van de zwangerschap alleen voor gestaan. In de periode 1970-1975 was 60 percent van de moeders niet afkomstig uit Limburg. Dat ze van verder weg kwamen, maakte anonimiteit gemakkelijker. In de periode erna, van 1975 tot 1980, kwam 60 percent uit Limburg.

In de jaren zeventig was iemand meerderjarig op 21 en niet op 18 jaar. Tussen 1970 en 1975 was 44 percent ouder dan 21 jaar, 41 percent was tussen 18 en 20 jaar en 15 percent was jonger dan 18 jaar. Tussen 1975 en 1980 was 34 percent ouder dan 21 jaar, 46 percent tussen 18 en 20 jaar en 20 percent jonger dan 18 jaar. De ouders hadden toen een grote invloed: zij bepaalden in sterke mate de toekomst van hun kinderen, de studiekeuze, maar ook wat diende te gebeuren met de baby van hun dochter. Meestal brachten de ouders hun dochter naar de instelling. Als Justitie tot plaatsing overging, ging het meestal om een problematische thuissituatie. Dan was de jeugdrechter de uiteindelijke verantwoordelijke.

In de jaren 1970-1975 had 13 percent van de vrouwen in Tamar hoger onderwijs genoten. Dat aandeel verminderde in de jaren nadien toen meer dan 60 percent van de opgenomen vrouwen enkel basis-, buitengewoon basis- of beroepsonderwijs hadden genoten. In de jaren zeventig stond anticonceptie nog in de kinderschoenen en werd het verre van algemeen toegepast. Abortus was nog niet gelegaliseerd, alhoewel sommigen daarvoor wel naar Nederland of Londen gingen. Een algemeen aanvaard alternatief was de opvang in een tehuis voor moeders.

De principes voor adoptie kwamen uit de gemeenschap en de cultuur van destijds. Een motief van de moeder en/of haar ouders en familie was dat anderen het kind een betere toekomst konden bieden dan de ongehuwde moeder zelf. Hoe dan ook was het een pijnlijke keuze. Adoptie is altijd een verlieservaring voor de moeder. Als ze kiest voor adoptie biedt de wetenschap dat ze op dat ogenblik de meest haalbare keuze maakt haar houvast. Dat neemt niet weg dat ze ook na jaren nog altijd behoefte heeft om over die keuze te spreken met anderen. Ook in Nederlandse lectuur stond te lezen dat het niet vanzelfsprekend is dat moeder en kind moeten samenblijven. Het ging over de veiligheid en de kansen van de kinderen. Vooral bij plaatsingen door de jeugdrechter speelde die overweging sterk.

In Tamar zijn er op tien jaar 160 adopties gebeurd. In diezelfde periode vertrokken 114 vrouwen samen met hun kind. In de periode 1970-1975 vonden de meeste adopties plaats, namelijk een honderdtal. Als de ouders absolute anonimiteit wilden, werd het meisje naar Frankrijk gebracht om te bevallen. Daarover bestaan er geen exacte cijfers, maar meestal gebeurde dat in de jaren 1970-1975. De aangifte van de geboorte gebeurde door het personeel van het ziekenhuis in Frankrijk. Het kind kreeg drie voornamen en was dus niet met een naam aan de moeder verbonden. Zowel de moeder als het kind kwamen terug naar België waar de adoptie wettelijk geregeld werd. De procedure werd door een vrederechter, notaris, advocaat en jeugdrechtbank afgewerkt zoals voorgeschreven. Als de bevalling in Frankrijk gebeurde, is de zoektocht van kind en moeder moeilijk omdat gegevens er bewaard noch gecombineerd werden. Van die leemte, het gevolg van de toenmalige maatschappelijke context, voelen zowel moeder als kind zich slachtoffer.

Ook adoptieouders kennen een verlieservaring: ze hebben immers jaren tevergeefs gehoopt op een eigen kind. Adoptie werd daarenboven lang niet algemeen maatschappelijk aanvaard. De adoptieouders wilden bijdragen aan de ontwikkeling en het geluk van hun kind. Zoals natuurlijke ouders hebben ook zij geen enkele garantie op de perfectie van het kind dat zij toegewezen krijgen.

De kosten voor adoptie bedroegen tussen de 8 en 10.000 Belgische frank. Al in de jaren tachtig rijst de vraag naar bemiddeling bij de zoektocht van moeder of kind. Tamar werkt daar samen met andere diensten aan mee. Tamar is ondertussen een CIG waardoor het de zoektochten niet zorgvuldig kan begeleiden. Dat vergt immers veel tijd en gesprek, en daarenboven werkte niet elke betrokkene mee, waardoor een gefaseerde aanpak nodig was. De diensten die wel gespecialiseerd zijn, hebben ondertussen al heel wat zoektochten tot een goed einde gebracht.

Er waren meerdere partijen betrokken bij ongehuwde zwangerschap en adoptie. Vooreerst de zwangere moeder die in een precaire toestand kwam door haar zwangerschap. De vader van het kind die weinig of niet op de voorgrond kwam, als er bijvoorbeeld geen vaste of een verborgen relatie was, of als hij het vaderschap niet erkende. De ouders of de familie zagen en wilden vaak maar één oplossing: afstand doen van het kind en liefst zo anoniem mogelijk. De toekomstige moeder kon bijna niet anders dan het advies van haar ouders volgen, zeker als ze nog minderjarig was. Daarnaast was er geen wettelijke regeling of algemeen kader. Ongehuwde moeders hadden rechten noch bestaansmiddelen. Soms oordeelde ook Justitie dat adoptie voor het kind beter was wegens de moeilijke familiale situatie.

De tehuizen voor moeders waren de enige die deze jonge vrouwen opnamen en er zorg voor droegen. Zo hebben ze veel onmenselijk leed zo menselijk mogelijk benaderd, met de tijdsgeest, de wetenschappelijke kennis en de mogelijkheden van die tijd. De zusters en het andere begeleidende personeel waren een schakel in een groter geheel. Er werd gezocht naar de meest haalbare hulpverlening. De adoptieouders maken deel uit van het grotere geheel, maar hun selectie gebeurde niet zo zorgvuldig als na de nieuwe reglementering.

Nadat Tamar erkend was als tehuis voor moeders en kinderen kreeg het per verblijfsdag een subsidie van 50 Belgische frank voor de moeder en 45 Belgische frank voor het kind. Zo mogelijk stuurde het tehuis een rekening naar de Commissie voor Openbare Onderstand, thans het OCMW, ten bedrage van 150 Belgische frank. Om financieel rond te komen stortten enkele zusters een deel van hun inkomen terug aan de vzw. Daarnaast was er veel professioneel vrijwilligerswerk. Tevens kreeg Tamar financiële steun van andere organisaties, zeker voor het nieuwe gebouw in 1976. Tamar gaf in 2006 alle beschikbare informatie over adopties uit het verleden door aan De Mutsaard te Antwerpen, die toen al zoektochten begeleidde.

In die tijd werd gehandeld volgens de gangbare kennis van de menswetenschappen en de historisch gegroeide principes. Tamar begrijpt en erkent dat afstand doen van een kind een kwetsuur kan blijven in het leven van de geboortemoeder. Het is een verlieservaring. Erkenning van buitenaf, van alle diensten van de maatschappij, van die kwetsuur is belangrijk. Anderzijds moet de betrokkene ook zelf in het reine komen met wat zich in haar leven afspeelde. Tot slot vind ik dat de huidige aanpak van het probleem met allerlei verhalen in de krant meer kwaad dan goed doet en nieuwe slachtoffers maakt bij de geboortemoeders, de geadopteerden, de hulpverleners en de vrijwilligers.

V. Uiteenzetting door de heer André Gielis, voormalig medewerker en directeur van Home Prinses de Merode, nu erkend als CIG de Merode, en door de heer Marc Thyssen, algemeen directeur vzw Ter Loke

De heer Marc Thyssen: Ik vertegenwoordig beroepsmatig de vzw Ter Loke. Dit is een welzijnsorganisatie die zowel actief is in de bijzondere jeugdzorg, de zorg voor personen met een handicap als de integrale gezinszorg. De heer Gielis die straks dieper zal ingaan op de inhoud, heeft als psycholoog gewerkt in het Home Prinses de Merode van 1979 tot 1991 en was van 1991 tot en met september 2012 directeur van het centrum. Hij is hier vandaag aanwezig buiten beroepsverband maar als ervaringsdeskundige. Hij voegde enkele interessante bijlagen toe aan de tekst, gefundeerd op literatuurstudie.

Sinds 1 januari 1995 is de naam van het home gewijzigd in CIG de Merode en sinds 1 januari 2014 valt het CIG onder het Agentschap Jongerenwelzijn. Het vroegere tehuis voor moeders werkte onder de benaming Home Prinses de Merode van 1968 tot en met 1995. De benaming vzw Ter Loke verving in 1990 de naam vzw Jongens-

en Meisjeshulp. In de periode waarin adopties plaatsvonden, spreken we dus van het Home Prinses de Merode, een afdeling van de vzw Jongens- en Meisjeshulp.

Onze voorziening wordt gekoppeld aan de Kerk, wat niet klopt. De vzw, zowel in haar vroegere als huidige hoedanigheid, is een onafhankelijke vzw waarbij er in de raad van bestuur geen enkele formele representatie was van de Kerk of van congregaties. Enkele congregaties hebben ons, en gelukkig maar, in tijden van nood financieel ondersteund en enkele zusters hebben, naast overwegend lekenpersoneel, in de twee voorzieningen gewerkt. Gezien de vzw een onafhankelijke rechtspersoon was, die bestuurd werd door particuliere vrijwilligers-bestuurders, is er geen kerkelijke inspraak in het bestuur.

Als organisatie herkennen en erkennen wij het leed van de afstandsmoeders. Wij willen – waar mogelijk – dit leed dragelijker maken door onder andere alle nog bruikbare informatie aan Kind en Gezin te bezorgen en zo te helpen bij de zoektocht van kinderen naar ouders en vice versa. De adoptiedossiers die betrekking hebben op Home Prinses de Merode zijn in 2005 bezorgd aan De Mutsaard in Antwerpen. Voor het leed van afstandsmoeders en adoptiekinderen en het eventuele aandeel van onze organisatie daarin willen wij ons excuseren en onze erkenning zichtbaar maken.

Tegelijk moeten wij ons er met zijn allen bewust van zijn dat wijzelf, de media en de publieke opinie met de ogen van vandaag kijken naar de gebeurtenissen van toen. Hiermee bedoelen we dat er nu andere visies, wetenschappelijk onderbouwde inzichten en wettelijke kaders zijn die adoptie totaal anders belichten. Ook de samenleving staat gelukkig anders tegenover zwangerschappen op jongere leeftijd. In de huidige maatschappelijke context is dit thema uit de taboesfeer gehaald. Hierbij staan communicatie, openheid en bespreekbaarheid centraal. Met de inzichten en kennis van vandaag organiseren we ook een andere soort hulpverlening. In de huidige visie vertrekken we vanuit de hulpvraag van de cliënt die op onze voorzieningen een beroep doet. Vroeger gebeurde dit veel meer vanuit het perspectief van de jeugdbescherming.

Door onze deelname aan deze hoorzitting willen we bijdragen tot erkenning van het leed van afstandsmoeders en adoptiekinderen. We plaatsen dit graag in een bredere en ruimere context. We willen een genuanceerde visie naar voren brengen over de adopties zoals die in Home Prinses de Merode plaatsvonden in de periode 1968-1989. We willen hierbij recht doen aan het perspectief van cliënten en hulpverleners. Wij zijn bezorgd over de effecten van berichtgeving in de pers op vroegere cliënten. Wordt er stilgestaan bij de twijfels die dit bij afstandsmoeders kan oproepen over hun beslissingen, genomen volgens correct verlopen procedures? Wordt er stilgestaan bij de verwarring die dit bij adoptiekinderen teweegbrengt? Ook mevrouw Van Den Berghe van Kind en Gezin alludeerde hier al op.

De heer André Gielis: Home Prinses de Merode was een tehuis voor moeders waar in een periode van 21 jaar (1968-1989) 120 kinderen in adoptie werden gegeven, of gemiddeld minder dan 6 per jaar. Ruim 80 percent van de opgenomen meisjes kwam uit een problematische opvoedingssituatie en werd verwezen door een jeugdrechtbank of een comité voor bijzondere jeugdzorg. Zij werden ook door deze diensten gevolgd tijdens het verblijf. Een kleine 20 percent waren minderjarige die op vraag van de ouders in het tehuis verbleven of meerderjarige vrouwen. Ongeveer 30 percent van de meisjes stond haar kind af en 70 percent hield haar kind. De subsidiëring en inspectie van het tehuis gebeurde door het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn en de dienst Jeugdbescherming. Het team in Home Prinses de Merode bestond uit de directie, een maatschappelijk assistente, een verpleegkundige, opvoedsters, kinderverzorgsters en later ook een deeltijds psycholoog.

De vzw Mater Matuta vraagt erkenning en excuses voor de slachtoffers van gedwongen adopties en definieert gedwongen adoptie als een adoptie die geen persoonlijke keuze is van de afstandsmoeder. Ik wil duidelijk maken dat in het beslissingsproces van afstand of behoud van het kind bij meisjes die in Home Prinses de Merode verbleven, meerdere invloeden speelden: de maatschappelijke context, de ouders van het meisje, de vader van het kind of eventueel een nieuwe partner, de jeugdbescherming en de hulpverleners zelf. Bij een aantal meisjes hebben deze verschillende invloeden zo zwaar gewogen dat we kunnen spreken van gedwongen adoptie, dus geen persoonlijke keuze. Als wij hierin als hulpverleners een aandeel hebben, willen we dat erkennen en onze excuses aanbieden voor het verdriet en het leed dat hiermee gepaard gaat.

Getuigenissen vanuit Mater Matuta en vooral het boek van mevrouw Hutsebaut verbinden de term gedwongen adopties met situaties waarin de zwangere geen andere keuze werd gelaten door de hulpverleners zelf. Of erger nog, waarin kinderen werden afgepakt of zelfs verkocht. In deze specifieke vorm van gedwongen adopties gaat het volgens ons om een vorm van ontspoorde zorg. Dat stemde niet overeen met de adoptiepraktijk van Home Prinses de Merode. Naast de begeleiding van jonge ongehuwde moeders, de toen gebruikelijke term, was de begeleiding van de zwangere vrouwen bij de keuze van behoud of afstand van hun kind een belangrijke doelstelling van het tehuis. Om ons een beeld te vormen hoe dergelijk beslissingsproces verliep, ga ik daar nu dieper op in.

Voor een groot deel van de meisjes stond de keuze bij opname vast. Sommigen kozen resoluut voor afstand van het kind. Zij konden of wilden het kind geen plaats geven in hun nog jonge leven. Anderen kozen even resoluut voor het behoud van het kind. Afstand was voor hen ondenkbaar en onbespreekbaar. Een derde groep vormden de zwangere meisjes die nog tijd nodig hadden om een beslissing te nemen.

Het tehuis heeft de zwangere meisjes opgevangen in een leefgroep waar zij samenleefden met moeders. Dit bood de mogelijkheid de dagelijkse realiteit van het moederschap te leren kennen. Noch een geïdealiseerd beeld van het jonge moederschap, noch vervreemd blijven van de affectieve vervulling ervan, mochten doorslaggevend zijn in de beslissing. Aan de zwangere meisjes die beslist hadden over behoud of adoptie werd gevraagd naar de motieven van hun keuze en naar de invloeden die speelden. Vaak kregen we daarover ook informatie van de jeugdbescherming. Doel was na te gaan of het om een overwogen en persoonlijke beslissing ging die zo veel als mogelijk vrij was van druk uit de omgeving. De beslissing bleef open tot bij de bevalling.

Zwangere meisjes die onbeslist waren, werden in hun beslissingsproces begeleid door het team. Pro en contra van behoud of afstand werden met meisjes afgewogen en besproken op de teamvergaderingen. Ook hier werd gekeken naar de invloeden en verwachtingen die speelden ten aanzien van de zwangere. De houding van de ouders en/of de vriend van de minderjarige tegenover behoud of adoptie was hierin vaak zeer bepalend. Het gebeurde inderdaad dat zij druk uitoefenden en de keuzevrijheid van het meisje in het gedrang brachten. Vooral waar de ouders dreigden hun dochter te verwerpen als zij voor het kind koos, plaatste dit het meisje voor ernstige dilemma's. Ook het omgekeerde kwam wel eens voor: dreiging tot verwerping als zij voor adoptie koos.

Daarnaast had ook de jeugdbescherming vaak een toekomstperspectief voor de zwangere en haar kind. De jeugdrechter kon uiteraard adoptie niet opleggen, maar koppelde aan het behoud van het kind vaak wel de voorwaarde dat de jonge moeder en haar kind in het tehuis begeleid zouden worden. Het belang van het kind stond hierbij centraal en werd afgewogen tegenover de pedagogische, relati-

onele, familiale en materiële context waarin het zou terechtkomen als de moeder het zelf wou opvoeden.

Ook het beeld dat de zwangere zich over haar toekomst vormde, speelde een rol. Als zij als veertien-, vijftien-, zestienjarige koos voor het behoud van haar kind, moest zij minstens drie of vier jaar van haar jeugd in het tehuis verblijven om moeizaam haar toekomst uit te bouwen. Voor sommigen woog dit perspectief te zwaar en speelde dit een rol in hun keuze voor adoptie.

Voor het team was het steeds belangrijk zo goed als mogelijk in te schatten of de keuze van de zwangere gedragen was, dus of ze overeenstemde met hoe het meisje haar zwangerschap affectief beleefde. In het samenspel van beïnvloeding, verlangens, angsten en onzekerheden doorgronden, was dat voor het team van hulpverleners geen eenvoudige opdracht. Bovendien waren niet alle meisjes communicatief even vaardig om uiting te geven aan hun beleving.

Sommigen ontwikkelden geen binding met het kind dat zij verwachtten, anderen heel duidelijk wel. Het is evident dat er problemen rezen als de affectieve beleving doorkruist werd door invloed en druk uit de omgeving van de zwangere en haar in verwarring en vertwijfeling brachten. In die zin waren meerdere meisjes niet vrij in hun beslissing. In het kader van het thema gedwongen adopties is het dan belangrijk te kijken naar de wijze waarop de hulpverlening hiermee omging.

De vraag is ook wat in deze context een persoonlijke keuze kan zijn. Enerzijds kan niemand zijn context helemaal uitschakelen bij belangrijke levensbeslissingen. Belangen en verwachtingen van relevante derden spelen altijd mee en moeten een plaats krijgen in de eigen beslissing. Anderzijds mogen deze invloeden niet zo zwaar doorwegen dat ze alle persoonlijke verlangens wegduwen en de keuzevrijheid versmachten.

De hulpverlening in Home Prinses de Merode was er steeds op gericht om te voorkomen dat adopties onder dergelijke externe druk tot stand zouden komen. Daarmee wil ik niet zeggen dat het altijd gelukt is. We wilden wel met de meisjes bekijken welke druk er speelde, hoe die haar beslissing beïnvloedde en of die in de beslissing een plaats kon krijgen. Dat betekende dat de meisjes geholpen werden om de omgevingsinvloeden die er waren, af te wegen tegenover hun eigen affectieve verlangens. Tevens werd er ook gesproken met de partijen die druk of dwang uitoefenden, om hen op andere gedachten te brengen en ruimte te maken voor de gevoelens en de keuzevrijheid van het meisje. Van de teamleden werd verwacht dat ze het keuzeproces van de zwangere niet stuurden vanuit een eigen visie of overtuiging, maar begeleidden. In een scriptie van het begin van de jaren zeventig schreef een stagiair-opvoedster dan ook: "Het meisje beslist zelf, ook al is die beslissing totaal tegengesteld aan de verwachting van directie en opvoedsters. Deze zullen nooit zelf stelling kiezen maar steeds objectief maar individueel, dus aangepast aan elk meisje, informatie verschaffen.". Voor elk meisje werden pro en contra samen met haar afgewogen om te komen tot de voor haar meest gewenste en meest haalbare oplossing.

Hulp verlenen houdt altijd een vorm van beïnvloeding in. We maken zelf deel uit van het gebeuren en moeten onze rol hierin bevragen. We kunnen ons afvragen of we erin gelukt zijn de meisjes die zich tot adoptie gedwongen voelden, op een adequate wijze te helpen. Op individueel niveau kunnen in de hulpverleningsrelatie onbedoelde effecten gespeeld hebben die de beslissing van sommige zwangere meisjes in de ene of de andere richting hebben doen kantelen. Mogelijk hebben we de invloed van relevante derden soms onderschat of hebben we die in de afweging van pro en contra te zwaar laten doorwegen. Mogelijk hebben we signalen van weerstand van het meisje tegen adoptie niet voldoende herkend. Wellicht belangrijker nog is dat we onderkennen dat de hulpverlening aan ongehuwde moeders

destijds vertrok vanuit een visie waarin de impact van een definitieve scheiding tussen moeder en kind onderschat werd. In de jaren tachtig ontstond een nieuwe visie, namelijk het contextuele denken, waarin een blijvende en existentiële loyaliteit tussen ouders en kinderen centraal staat. Vanuit (onder meer) deze visie kijken we vandaag met andere ogen naar adoptie en zouden we kiezen voor een andere aanpak.

In haar boek beschrijft mevrouw Hutsebaut de situatie van Tine die in 1983 in Home Prinses de Merode verbleef als veertienjarige zwangere, haar kind in adoptie gaf en haar beslissing nadien zeer betreurd heeft. Het boek geeft zelf duidelijk aan welke omgevingsdruk er voor Tine speelde, maar ik kan vanwege mijn beroepsgeheim uiteraard niet verder ingaan op de inhoud. Ik moet mij ertoe beperken het verhaal van Tine te situeren in de context van het moeilijke en delicate beslissingsproces van minderjarigen over adoptie of behoud. Ik betreur echter dat het boek niet spreekt over de begeleiding door het team, zelf voerde ik als psycholoog bijvoorbeeld meerdere gesprekken met Tine, en dat het ten onrechte concludeert dat alles geregeld werd door de nonnen.

De meisjes of vrouwen die kozen voor adoptie werden door de maatschappelijke assistente en de verpleegkundige van Home Prinses de Merode voorgelicht over de procedure, inclusief over de termijn waarbinnen zij hun beslissing konden herroepen. Kort voor de bevalling nam iemand van het adoptiewerk contact op met de moeder om kennis te maken en om toelichting te geven bij de procedure, dus ook bij het afstandsdocument. De bevallingen vonden plaats in Turnhout. Tijdens de bevalling werden de meisjes bijgestaan door de verpleegkundige van Home Prinses de Merode. Binnen de drie dagen na de bevalling, de wettelijke aangifte-termijn van een geboorte, ondertekende de moeder een document met afstandsverklaring. Principeel werd dit document nooit voor de bevalling ter ondertekening voorgelegd. Tot op de dag van de wettelijke homologatie van de adoptie had de natuurlijke moeder bedenktijd en kon ze haar beslissing herroepen. De facto is dit in Home Prinses de Merode ook eenmaal gebeurd en werd het kind na vier maanden terug aan de natuurlijke moeder toevertrouwd. Dat illustreert dat destijds de nodige zorg naar de afstandsmoeder ging.

De adoptieouders betaalden aan de adoptiedienst de reële kosten van de juridische procedure, van documenten en verplaatsingen naar rechtbanken, een bedrag dat destijds schommelde rond 3000 Belgische frank. Het adoptiewerk in Turnhout raadde adoptieouders aan open te zijn tegenover het adoptiekind in verband met hun herkomst en bemiddelde ook in zoektochten.

Ik wil de begeleidende rol van het team illustreren met twee casussen. De eerste is een casus uit een scriptie van een stagiaire maatschappelijk assistente uit 1982. Het betreft een meisje van 19 jaar, fictief Katrien genoemd, verwezen door de jeugdrechter nadat ze zwanger was geworden in een periode dat "het haar allemaal niet meer kon schelen". Bij opname stond haar keuze niet vast, maar tijdens het verblijf zei ze geruime tijd dat ze haar kind wou afstaan. Belangrijkste motieven die zij noemde waren: haar jonge leeftijd, angst uitgesloten te worden van werk, vrije tijd, nieuwe relatiemogelijkheden en angst om er alleen voor te staan. De scriptie vertelt: "Tijdens de laatste weken van haar zwangerschap is Katrien gaan twifelen over de adoptie. Merkwaardig is het feit dat Katrien momenteel naar bepaalde personen haar twijfel uitspreekt en naar anderen haar keuze tot afstand van het kind stelt. In gezamenlijk overleg werd er besloten een afwachtende, luisterbereide houding aan te nemen tegenover Katrien opdat zijzelf haar keuze na overweging in vrijheid kon nemen en dit kenbaar maken aan de verantwoordelijke personen. Omwille van deze twijfels mocht zij haar kind niet zien de eerste twee dagen na de geboorte. Katrien heeft dan gekozen om haar kind bij zich te houden."

Een tweede casus, beschreven door een stagiaire verpleegkundige, illustreert dat een meisje ook tegen de wens van haar ouders in kon besluiten haar kind te behouden. Lea, een meisje van 18 jaar uit een gezin met twee kinderen, werd zwanger van een vluchtige vriend en durfde hier thuis niet over te praten. Haar autoritaire vader sloeg haar als er conflicten waren. Ze zag geen uitweg en meldde zich aan bij een abortusbureau in Nederland, maar voelde zich schuldig tegenover haar ongeboren kind en zag hiervan af omdat ze dit onmenselijk vond. Tot zes maanden heeft ze de zwangerschap voor haar ouders geheim gehouden. Ze nam toen contact op met de jeugdbrigade en werd door de jeugdrechter naar Home Prinses de Merode verwezen. Lea was vastbesloten haar kind te houden, ook toen bleek dat haar ouders elk contact met hun dochter bleven weigeren. De stagiaire schrijft hierover: "Haar ouders zijn mensen die zich door hun zaak omhoog gewerkt hebben en zij willen absoluut niet meer met hun verleden geconfronteerd worden. Zij zijn ook zeer gevoelig voor de sociale druk van buitenaf, waardoor ze de band met hun dochter moeilijk weten te herstellen. (...) Lea werd voor de bevalling in het tehuis geconfronteerd met een meisje dat haar kind afstond voor adoptie. Uit een gesprek met Lea constateerde ik dat dit voor haar geen mogelijke oplossing was. Zij vond van zichzelf dat ze zulk besluit nooit zou kunnen nemen.". Ook na de bevalling zijn de ouders hun dochter en kleinkind niet komen bezoeken.

Ik hoop hiermee een gedifferentieerd en genuanceerd beeld te hebben gegeven van het thema gedwongen adoptie en van de adoptiepraktijk in Home Prinses de Merode in Kasterlee.

De heer Marc Thyssen: We willen het thema van gedwongen adopties benaderen vanuit een meerzijdig perspectief. Hierin stellen we het perspectief van de vroegere cliënten van Home Prinses de Merode voorop. We erkennen dat in individuele gevallen onze hulpverlening mogelijk niet toereikend is geweest om te voorkomen dat adoptie door de afstandsmoeder als gedwongen werd ervaren. We erkennen dat de visie waaruit destijds de hulpverlening aan ongehuwde moeders gebeurde, in het algemeen de impact van een definitieve scheiding tussen ouders en kind mogelijk heeft onderschat. Voor het leed dat hiermee gepaard gaat, verontschuldigen we ons.

We vragen echter ook aandacht voor al die afstandsmoeders die hun keuze tot adoptie als de juiste keuze ervaren hebben en nog ervaren. Zij hebben recht op juiste en correcte informatie over de hulpverlening die hen toen geboden werd. Wij benadrukken dat de hulpverlening in Home Prinses de Merode erop gericht was de persoonlijke keuze van de zwangere te behartigen en te ondersteunen.

We vragen ook aandacht voor het perspectief van de hulpverleners. Ik bedoel daarmee dat recht wordt gedaan aan de hulpverlening die in overeenstemming was met de deontologie en met de toenmalige maatschappelijke en wetenschappelijke visie. Wij vinden het belangrijk dat hierbij op een passende wijze duiding wordt gegeven aan de historische context van adoptie. Het is niet zozeer de vraag of adoptie een verantwoorde praktijk was, dan wel of de praktijk destijds verantwoord werd toegepast. Wij maken hierbij twee kanttekeningen. Een duiding van de historische context belet niet dat kritisch wordt onderzocht of er sprake is geweest van ontspoorde zorg. Waar dit niet het geval is, hoeven hulpverleners ook niet nodeloos geculpabiliseerd te worden. Wij beseffen dat een duiding van de historische context het leed van de afstandsmoeders niet verzacht. Wel biedt dat kansen om met de betrokken partijen constructief te zoeken naar oplossingen.

We hebben de kans gekregen om het hulpverleningsproces bij adoptie in Home Prinses de Merode te beschrijven en adoptie te plaatsen in een historisch perspectief. Dat verandert niets aan het leed en het verdriet van afstandsmoeders en adoptiekinderen die slachtoffer zijn van gedwongen adopties. Wij willen ons als hulpverleningsorganisatie constructief opstellen en een bijdrage leveren om naar

oplossingen te zoeken. Wij willen hierbij vertrekken vanuit de beleving die door hen naar voren gebracht wordt, en hun hulpvraag en ondersteuningsvraag zeer ernstig nemen. Dat is ook de visie waarop de hedendaagse hulpverlening stoelt.

VI. Vragen van de leden aan mevrouw Tips, de heer Gielis en de heer Thyssen

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik zit toch met dezelfde baksteen in mijn maag als vorige week. Jullie tonen een zekere openheid tot gesprek, maar jullie zeggen impliciet dat de getuigenissen die we hier hebben gekregen, van mensen die zeggen dat ze geen enkele andere keuze hadden dan hun kind ter adoptie afstaan, niet stroken met de realiteit in jullie instellingen. Er is een verschil tussen dwang en druk. We hebben getuigenissen gekregen van mensen die wel degelijk gedwongen zijn om hun kind ter adoptie af te staan en die geen andere optie hadden. Het gaat niet om mensen die onder enige druk een keuze hebben gemaakt waar ze achteraf misschien spijt van hebben gekregen. Ik geloof niet dat al die verhalen achteraf gereconstrueerd zijn in hoofden van mensen. Het ging dus niet alleen om druk. Het gaat over gedwongen adopties. Ik ben niet bereid deze term te laten vallen omdat ik de getuigenissen overtuigend vind.

Mijn positie is erg moeilijk. Ik wil hier niet voor rechter spelen. Ik wil niet beslissen tussen jullie verhalen en de getuigenissen van de afstandsmoeders. Ik wil graag vertrekken van een gemeenschappelijke basis, namelijk de erkenning dat een aantal mensen wel degelijk gedwongen werd tot adoptie. Vanuit die erkenning kan men tot een verontschuldiging komen om vervolgens te zoeken hoe men de schade kan herstellen, hoe men mensen terug kan samenbrengen, hoe men de huidige wetgeving kan screenen op achterpoortjes en hoe men ervoor kan zorgen dat gelijkaardige praktijken in de toekomst niet meer voorkomen. De fout ligt niet alleen bij jullie maar bij vele mensen. Alles begint dus bij de erkenning. Vandaag krijg ik echter opnieuw niet de erkenning dat er wel degelijk iets bestaat als het concept gedwongen adoptie.

U laat ons geen andere keuze dan verder onderzoek te voeren, een breed onderzoek. We zullen veel mensen moeten horen om te onderzoeken of het juist is dat het alleen ging om maatschappelijke druk. Op zich is dat trouwens al een ernstige zaak. Ik durf te betwijfelen dat de conclusie van dit onderzoek zal zijn dat er geen gedwongen adopties hebben bestaan. Bent u bereid om mee te werken aan dat onderzoek, zodat elke waarheid aan het licht kan komen, zodat we dan, vanuit een helder begrip van wat er gebeurd is, de volgende stappen in dit proces kunnen zetten?

Ik heb ook een aantal specifieke vragen. Mevrouw Tips zegt dat de doorverwijzingen gebeurden door verschillende huisartsen. Gaat het om een beperkt aantal huisartsen of om een breed aantal over de hele provincie Limburg en misschien zelfs daarbuiten? U haalt cijfers aan tot 1980. Kunnen we ook cijfers krijgen van na 1980? Als men naar Frankrijk ging om te bevallen, dan was dat omdat men absolute anonimiteit wenste. Gebeurde dat op vraag van de zwangere vrouw of van haar ouders? Was er een vaste procedure om de meisjes en de jonge vrouwen te informeren over hun rechten en mogelijkheden? Of gebeurde dat ad hoc, op basis van het aanvoelen van de hulpverlener? De kosten bedroegen 8000 tot 10.000 Belgische frank. Wat hielden die kosten precies in? Door wie werden ze vergoed? Droegen de adoptieouders ook een deel van die kosten of werd dat alleen gefactureerd aan het OCMW?

Gedurende een bepaalde periode zou u geholpen hebben bij de zoektocht tussen ouders en kinderen. Hoe vaak is het gelukt om beiden met elkaar te herenigen? U zegt dat daar nu te weinig tijd voor is. Bent u bereid om de nodige tijd vrij te maken? We hoorden hier namelijk getuigenissen van mensen die vragen dat alles

in het werk wordt gesteld om ouders en kinderen die elkaar zoeken, met elkaar in contact te brengen.

Ik vind het bizar dat men expliciet zegt dat de heer Thyssen hier beroepsmatig zit en de heer Gielis als hulpverlener. Ik mis bij beiden de openheid om toe te geven dat er een verschil is tussen maatschappelijke druk en gedwongen adoptie. Als hulpverlener biedt de heer Gielis excuses aan voor het geval er leed aangedaan zou zijn. Er is echter geen excuus namens de instelling. Is dat een bewuste keuze? Zijn jullie bereid om mee te werken aan een onderzoek? Ik merk aan uw lichaamstaal dat u boos wordt van mijn tussenkomst. Zelf doe ik mijn best om niet heel boos te worden. Ik kan me niet voorstellen dat u op geen enkele manier op de hoogte zou zijn geweest van het feit dat het ging om gedwongen adopties. Ik kan me wel voorstellen dat men er binnen die tijdscontext een andere interpretatie aan gaf. Nu schuift u de term ontspoorde zorg naar voren om te omschrijven wat er gebeurd is.

De heer Lorin Parys: Ik besef dat de tijdsgeest in deze zaak een belangrijke rol speelt. Het gaat om een keten van mensen die beslissingen namen. De ouders van de zwangere meisjes zagen het probleem graag opgelost. De politici hadden geen kader uitgewerkt voor adoptiebemiddeling. Om te kunnen leren uit de fouten is het wel belangrijk dat alle schakels van die keten hun verantwoordelijkheid opnemen. Het is dus niet de bedoeling een gemakkelijke waarheid naar voren te schuiven. Ook in die periode waren er veel adopties die helemaal correct verlopen zijn en waarbij het niet nodig is om mensen te culpabiliseren.

Ik ben het absoluut niet eens met de uitspraak van mevrouw Tips dat deze discussie meer kwaad doet dan goed. Als er in het verleden zaken fout gelopen zijn, dan moet het binnen een democratie mogelijk zijn om daarover een volwassen debat te voeren. We moeten zorgen voor erkenning. We moeten ook leren uit de fouten met het oog op een nieuwe regelgeving en op de praktijken van vandaag.

In brochures staat dat mevrouw Tips sinds het begin van de jaren 1970 betrokken is bij de werking van Tamar. Eerst was u een aantal uren ingeschreven, onder meer als boekhouder. Vanaf 1983 hebt u het roer overgenomen als directrice van de instelling. In uw betoog heb ik niets gehoord over gedwongen adopties. U raakt dat punt zelfs niet aan.

De eerste brochure van Tamar die ik heb kunnen inkijken, dateert van 1980. Daarin staat dat het tehuis aan vrouwen de gelegenheid biedt om, op een vrije wijze, de meest gunstige en haalbare beslissingen te nemen in het oplossen van hun problemen. Ik citeer: "Vooral de persoonlijke en vrije beslissing over het al dan niet behouden van het kind is de meest belangrijke, en vaak ook de moeilijkste en de meest pijnlijke beslissing. Slechts wanneer de jonge moeder ernstige geestelijke tekorten vertoont of gestoordheid om de eigen situatie te overzien en eigen beslissingen te nemen, kan men handelend en regelend optreden. Steeds zal de beslissing over behoud of afstand van het kind een eigen en persoonlijke beslissing blijven.". Ofwel zijn de getuigenissen tijdens de eerste hoorzitting niet correct, ofwel is de beschrijving van de handelwijze van Tamar niet correct.

De brochure uit 1992 gaat daar verder op in. Ze zegt duidelijk: "Op uitdrukkelijke vraag van de moeder gebeurt het wel eens dat de bevalling in Frankrijk plaatsvindt omdat het daar mogelijk is om anoniem te bevallen.". Later in diezelfde brochure staat er: "Moeders die jaren geleden de keuze moesten maken om hun kindje af te staan voor adoptie en dit moeilijk konden verwerken, doen hun verhaal op televisie en in de krant en wijzen Tamar met de vinger. Spijtig dat sensatie en roddel het soms halen op sereen gesprek.". In 1992 hebt u in een publicatie ook een recht op antwoord laten verschijnen. Daarbij zegt u heel duidelijk dat alle adopties in Tamar correct verlopen zijn. Ofwel zijn de getuigenissen die we gehoord hebben niet correct, ofwel is dit recht op antwoord niet correct. Daarop had ik graag uw reactie.

In de brochure is er ook een tabel opgenomen. Daaruit blijkt dat er in de periode van 1970 tot 1979 388 aanstaande moeders werden opgenomen, terwijl er slechts sprake is van 277 baby's die geboren zijn in de zorg van Tamar. Hoe verklaart u dat verschil?

Wat vond u van de uitspraken van monseigneur Cosijns die door een aantal slachtoffers als bijzonder kwetsend werden ervaren?

U hebt een bedrag van 8000 tot 10.000 Belgische frank genoemd als onkostenvergoeding voor een adoptie. Ik heb de indruk dat er vanuit drie bronnen betaald werd. Moesten de meisjes zelf werken voor kost en inwoning? Betaalden de adoptieouders voor de kosten die te maken hadden met die adoptie? Werd er dan ook nog eens betaald door de ouders van het zwangere meisje?

Monseigneur Cosijns had het over giften en dotaties. Ik heb drie overschrijvingen in mijn bezit van een pastoor, die ondertussen overleden is, en die beticht werd van verkrachting van een meisje dat in de periode 1974-75 in Tamar bevallen is. Het eerste overschrijvingsstrookje gaat over een bedrag van 10.000 Belgische frank, het tweede gaat over 65.000 Belgische frank en het derde opnieuw over 10.000 Belgische frank. In totaal gaat het dus om een bedrag van 85.000 Belgische frank. Dit geld was bestemd voor zuster Palmaers, de vorige directrice van Tamar. De bank vroeg om de reden van deze betaling te vermelden op de keerzijde en dat is ook gebeurd. Telkens is er op de achterzijde van de strookjes genoteerd: voor Sofie. Dat is natuurlijk een denkbeeldige naam. Deze vrouw is toevallig in die periode in Tamar bevallen en vertelt ons nu dat ze het slachtoffer is geweest van een gedwongen adoptie na verkrachting door een geestelijke. Welke procedures werden er gehanteerd voor die betalingen? Hoe werd het geld beheerd dat de meisjes daar verdienden?

U zegt dat er voor het registreren van de bevallingen soms een andere naam gebruikt werd, samen met de juiste geboortedatum. Ik heb weet van een aantal materiële vergissingen. Blijkbaar gaat het over een patroon. Er werd altijd een andere geboortedatum gebruikt, vooral als het ging om bevallingen in Frankrijk sous x. Zo wordt het voor kinderen die op zoek zijn naar hun afstamming en die alleen beschikken over hun geboortedatum, bijna onmogelijk om hun afstamming te achterhalen.

De heren Gielis en Thyssen zegden dat de geboortemoeders steeds werden ingelicht over hun bedenktijd. Was dat ook in Tamar het geval?

De heer Gielis heeft het belang van de context benadrukt. Ik begrijp dat de context belangrijk is. De heer Gielis heeft contact met me opgenomen over een column die ik in september 2014 geschreven heb voor De Standaard. Hij was erg boos omdat er gesproken werd over gedwongen adopties. Hij zegde dat hij bereid was om toe te lichten welke fabels er door de journalisten worden verspreid. Hij vroeg of ik me alleen op roddels baseerde om te spreken over een dotatie. Hij vroeg zich af of er excuses nodig waren voor een praktijk die destijds door maatschappij, overheid en wetenschap aanvaard werd als een aanvaardbare en legitieme oplossing voor de problemen van sommige ongehuwde moeders.

Hij vroeg of de manier waarop ik de bisschoppen over die praktijken heb aangepakt niet al te gemakkelijk is, omdat zij daar niets mee te maken hebben. In een artikel dat in 1987 in Humo verschenen is over de adoptiepraktijken, was er al sprake van dwang. Er zijn toen brieven geschreven naar kardinaal Danneels. Er is ook een proces-verbaal van een vrouw die zegt het slachtoffer te zijn van een gedwongen adoptie. Zij zegt dat ze telefonisch contact heeft gehad met kardinaal Danneels die haar antwoordde dat het ging om zaken van vroeger. Gedane zaken hebben geen keer, voegde hij eraan toe, en, ik zal voor u bidden. Vervolgens werd het telefoon-

gesprek door de kardinaal afgebroken. De werkgroep Mensenrechten in de Kerk hamert al sinds 1992 op deze problematiek. Ik heb de indruk dat de hiërarchische kerkelijke overheid hiervan op de hoogte was.

De heer Gielis probeert zich constructief op te stellen. De excuses die hij aanbiedt zijn echter van de zwakste soort. Hij zegt dat het hulpverleningstraject mogelijks ontoereikend was. Als de adoptie daardoor als gedwongen werd ervaren, dan zal men zich daarvoor excuseren. Het zou nochtans helpen om vooruit te gaan als iedereen in de spiegel zou kijken en erkennen dat er dingen fout gegaan zijn en dat men daar zelf ook een verantwoordelijkheid in heeft. Mijn vraag betreft dus de mail van toen en het eventuele voortschrijdende inzicht. Ze betreft ook de hiërarchie in de Kerk en de excuses.

Mevrouw Freya Saeys: De getuigenissen tijdens de eerste hoorzitting waren erg pakkend. Die dames hebben verteld dat ze zich altijd schuldig hebben gevoeld. De schuld lag nochtans bij anderen, de Kerk en de voorzieningen, de ouders die de zwangerschap van hun kind zoveel mogelijk verborgen wilden houden en de overheid die de jonge meisjes onvoldoende heeft beschermd en ondersteund en die hun op die manier niet echt een keuze heeft gelaten. De slachtoffers willen vooral erkenning voor die gedwongen adopties. Excuses zouden helpen om het leed een plaats te geven in hun leven. De adoptiedossiers moeten daarom zorgvuldig opgespoord, samengesteld en gearhiveerd worden. Begeleiding en steun bij de zoektocht naar het verleden zijn essentieel.

Kind en Gezin probeert geboortemoeders en adoptiekinderen te matchen, maar het blijkt moeilijk te zijn om gegevens te verzamelen. Daarom wordt er nu gezocht naar instanties waar men informatie zou kunnen vinden. Zijn er nog dossiers uit die periode of werden alle dossiers bezorgd aan Kind en Gezin? Er is sprake van een registratieboekje waarin de gegevens werden genoteerd, wanneer het meisje binnenkwam in de voorziening, wanneer de bevalling plaatsvond en wanneer het meisje de voorziening verliet. Bent u nog in het bezit van dergelijke registratieboekjes of hebt u die allemaal bezorgd? Zijn er ook nog andere bronnen die kunnen helpen om een match te realiseren tussen moeders en kinderen? Tijdens de hoorzittingen vernamen we ook dat meisjes die werden opgenomen in een katholieke instelling, automatisch aangesloten werden bij de CM. Was dat ook bij u het geval?

Bij Tamar waren er blijkbaar ook bevallingen in Frankrijk. De meisjes van Home Prinses de Merode gingen bevallen in Turnhout. Waren er ook die naar Frankrijk trokken voor de bevalling? Hebt u ook weet van eventuele sterilisaties na de bevalling en van seksuele handelingen?

De ongewenst zwangere meisjes en vrouwen hebben ook verklaard dat ze in het tehuis arbeid moesten verrichten voor een bedrijf en dat ze daarvoor nooit werden vergoed. Hebt u daar weet van? Wie betaalde het verblijf van de ongewenst zwangere meisjes en vrouwen in de voorzieningen? Waren dat deels ook de ouders? Die vraag is belangrijk omdat er namens de Kerk gezegd werd dat die voorzieningen niet werden gesubsidieerd. Dat is echter tegengesproken door Kind en Gezin. Sommige meisjes zouden na de bevalling langer in de voorziening gebleven zijn, zogenaamd om de kosten van de bevalling af te betalen.

Wanneer kreeg u de eerste vragen van geboortemoeders die hun adoptiekind zochten of misschien omgekeerd van adoptiekinderen die hun geboortemoeder zochten? Hebt u iets ondernomen om deze mensen te helpen?

Mevrouw Freya Van den Bossche: De kinderrechtencommissaris zegt dat de praktijken uit het verleden nog steeds sporen nalaten. De kinderen van toen zijn ondertussen volwassen. De jonge moeders van toen zijn vergeten moeders. De publieke erkenning van dit onrecht is noodzakelijk, stelt hij. Die publieke erkenning

moet inderdaad de helft zijn van het werk van deze hoorzittingen. De andere helft van het werk is lessen trekken uit het verleden.

Mevrouw Tips stelde dat het werk van deze commissie meer kwaad doet dan goed bij geboortemoeders en adoptiekinderen. Dat heeft me bijzonder geraakt. U mag de dingen niet omkeren. Het kwaad is niet het feit dat wij proberen te achterhalen wat er toen gebeurd is en dat we daar publieke erkenning voor vragen. Het kwaad is geschied lang voordat de commissie met dit werk begon. Mevrouw Tips spreekt namens zichzelf en namens de organisatie die ze vertegenwoordigt en niet namens de geboortemoeders en de adoptiekinderen. Die zijn zelf komen vertellen wat ze hebben meegemaakt, onder andere in Tamar. Ze zijn dankbaar voor de aandacht en ze hopen dat er misschien eindelijk erkenning komt en dat ze geholpen zullen worden in de zoektocht die nog niet voor iedereen tot een goed einde gekomen is.

De heren Gielis en Thyssen slaan een andere toon aan. Ze geven de indruk dat ze al aan introspectie hebben gedaan. Hun wil ik echter vragen om niet langer in de voorwaardelijke wijs te spreken. Ze zeggen bijvoorbeeld, als we een aandeel hebben, dan excuseren we ons daarvoor. In het verleden zijn er vanzelfsprekend meerdere factoren geweest die de levensloop van die geboortemoeders mee hebben bepaald. Het ging niet alleen om de hulpverlening. Tijdens de eerste hoorzitting hebben we monseigneur Cosijns aangesproken op de verantwoordelijkheid van een aantal kerkelijke instanties. Later komt er een vertegenwoordiger van de overheid spreken. We kijken dus niet in één enkele richting.

Hoe werd de raad van bestuur van Tamar samengesteld? Vanuit welke geledingen werden er mensen afgevaardigd? Waren er ook informele invloeden in het bestuursorgaan? Mevrouw Tips zegt namelijk dat er geen formele vertegenwoordiging was van de Kerk. Die vraag geldt ook voor Home Prinses de Merode. De congregatie van de Zusters Kindsheid Jesu heeft in 2012, naar aanleiding van een reportage in Koppen, ontkend de initiatiefnemer te zijn van deze vzw. Er was sprake van een paar gebouwen en van enkele zusters, maar verder hadden ze niets te maken met deze vzw en hadden ze er geen impact op.

In de jaren 1970 en 1980 zouden meisjes op meerdere manieren terechtgekomen zijn in de tehuizen. Welke regels werden er gehanteerd bij de opnames? Kon iedereen die dat vroeg of voor wie er een vraag kwam, daar terecht of was er een vorm van selectie? Werde er bij de opname een formulier ondertekend? Wie ondertekende dat dan? Werden de meisjes bij aankomst naar hun motivatie gevraagd? Of ging men over tot opname als de huisdokter of de ouders van een meisje dat vroegen?

Hoe werd er voldaan aan de leerplicht van minderjarige meisjes? Ik weet dat de leeftijd van de leerplicht in het begin van de jaren 1980 opgetrokken werd. Hebben de leerplichtige meisjes les gekregen of moesten zij eveneens werken? Hoe werden ze betaald voor hun arbeid? Onder welk arbeidsstatuut werkten ze? Wat gebeurde er met de opbrengsten van dat werk? Meer in het algemeen, hoe werd de vzw gefinancierd? Bij Home Prinses de Merode werd er ongeveer 3000 Belgische frank gevraagd voor een adoptie. Mevrouw Tips spreekt over 8000 tot 10.000 Belgische frank. Hoe verklaart u dat verschil? Deze bedragen werden betaald door het meisje of door haar ouders. Daarnaast werd er ook gefactureerd aan overheidsinstanties. De verhalen van de giften waren mij bekend, maar als men het verhaal van de heer Parys hoort, dan mag men het misschien zelfs geen giften noemen. Klopt het dat adoptieouders soms heel grote giften deden in de periode rond de adoptie? Ontkent u dat er werd betaald voor de adoptiekinderen? Een gelijkaardige vraag voor Home Prinses de Merode. Werde er geld gevraagd of vermeldde men langs de neus weg dat het mogelijk was om een vrijwillige bijdrage te doen? Van hoeveel adoptieouders hebt u in de periode rond de adoptie een gift ontvangen? Was er een vorm van screening van de kandidaat-adoptieouders? Werde de voorganger van

Kind en Gezin daarbij betrokken of deed u dat zelf? Welke motieven speelden er voor de toekenning van een specifiek kind aan een echtpaar?

De arts of de vroedvrouw moet het kind de dag zelf of ten laatste de dag daarna aangeven. Binnen de vijftien dagen daarna moet de vader of de moeder dat ook nog eens officieel doen. Een deel van de meisjes is bevallen in Frankrijk. Hoe gebeurde die aangifte dan precies? Iemand moest de geboorte aangeven bij de gemeente. In Frankrijk regelde het ziekenhuis dat. Wie deed dat in België? Werd bij de aangifte in België de naam van de biologische moeder doorgegeven? Zo ja, wat gebeurde er als de moeder niet binnen de vijftien dagen kwam opdagen om het kind aan te geven? Was het kind op dat ogenblik al geadopteerd? Hoe zorgde u ervoor dat de normale procedure geen doorgang vond? Bij een bevalling sous x in Frankrijk, kreeg het kind officieel de Franse nationaliteit. Het hoorde dan drie maanden in Frankrijk te verblijven onder het hoederecht van de Franse staat. Het werd dan geplaatst in een tehuis of bij een Frans pleeggezin. Uit de verhalen kan ik echter opmaken dat de baby's heel snel teruggebracht werden naar België. Hoe hebt u kinderen uit het ziekenhuis en voorbij de grenspost gekregen? Hoe raakte u aan papieren en toestemmingen? U zegt namelijk dat alles wettelijk verlopen is. Ik zie niet in hoe dat mogelijk is.

Er is een discrepantie tussen het aantal zwangere meisjes dat bij u verbleef en het aantal geregistreerde geboortes. Daaruit kan men opmaken hoeveel meisjes er bevallen zijn in Frankrijk. U kreeg subsidies en u factureerde aan de overheid. Waren er daarover ooit documenten? Zo ja, waar zijn die nu? Heeft u die een tijd bewaard? Heeft u die misschien overgedragen aan een instantie? Hebt u die vernietigd? Het kan niet dat er geen enkel spoor meer is van alle meisjes die in Frankrijk bevallen zijn. Waar zijn de documenten waarin men alsnog, zo de geboortemoeders dat wensen, meer informatie zou kunnen vinden? Sedert het einde van de jaren 1980 zijn er berichten opgedoken over mistoestanden bij adopties. Hebt u toen actie ondernomen? Hebt u iets gedaan om de contacten tussen geboortemoeders en adoptiekinderen te vergemakkelijken? Of hebt u maatregelen genomen om dat te verhinderen, bijvoorbeeld in de archieven? Vindt u het opportuun om te helpen bij die zoektocht? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom zou u dat niet doen?

Mevrouw Tips zegt dat ze sinds 1983 bij Tamar werkt. Volgens mijn gegevens was dat echter vanaf 1970 ongeveer. U hebt dus zicht op de praktijken die zich langere tijd hebben afgespeeld in Tamar. Kan u dat uitklaren?

Welke Franse ziekenhuizen waren hierbij betrokken? Wie in een Frans staatsziekenhuis anoniem ging bevallen, kon dat gratis. Het lijkt erop dat u gekozen hebt voor bevallingen in privéziekenhuizen, en dat kostte geld. Was er een reden om niet naar een staatsziekenhuis te gaan? Had die keuze misschien te maken met het feit dat uw instelling de Franse regelgeving niet volgde bij het terugbrengen van baby's en hun geboortemoeders naar België?

Konden de meisjes in Tamar ook terugkomen op hun beslissing om hun kind te laten adopteren? Zo ja, hoelang was die bedenktijd? Waarom werden moeder en kind in beide instellingen van elkaar gescheiden? Als de moeder twijfelde over de adoptie, dan werd het kind in Home Prinses de Merode ver van de moeder gehouden zodat ze in alle rust kon nadenken. Dat lijkt niet de meest aangewezen werkwijze. Ook in Tamar werden de moeders en de kinderen van elkaar gescheiden. Waarom mocht de geboortemoeder na de bevalling geen poging ondernemen om een band op te bouwen met het kind?

De heer Johan Danen: Binnen Tamar heeft 60 percent van de moeders hun kind afgestaan voor adoptie en in Home Prinses de Merode slechts 30 percent. Hoe is dat verschil te verklaren? De heer Gielis zegt dat de hulpverlening niet sturend optrad. Hij heeft ook toegelicht hoe men dat dient te interpreteren. Mevrouw Tips

heeft daar niets over gezegd. Werd er in Tamar dan wel sturend opgetreden? Hoe werd de procedure daar afgehandeld? Ik hoop dat men in de jaren 1970 en 1980 ook beseftte dat het afstaan van een kind een heel ingrijpende ervaring was voor de moeder, ook al was de context anders. Was er enige vorm van nazorg? De heer Gielis haalt een aantal procedures aan en baseert zich daarvoor op een aantal scripties. Waren er dan geen formele geschreven procedures? Een laatste en fundamentele vraag is hoeveel moeders zich bedacht hebben na de zogenaamde bedenkerperiode? Die vraag is gericht aan de beide instellingen.

Mevrouw Vera Jans: Voor de leden van deze commissie is het soms moeilijk om het doel van deze hoorzittingen te verduidelijken. De heer Parys en mevrouw Van den Bossche hebben dat opnieuw geprobeerd. De commissie probeert te luisteren en zich in te leven in de sprekers. Ze zoekt geen schuldige. Deze hoorzittingen zijn nooit als een bedreiging bedoeld, al komen ze misschien zo over. Het geven van erkenning en van excuses is voor ons een begin, maar zelfs dat blijkt moeilijk te liggen. Het is goed dat men de context en de tijdsgeest schetst, maar het lijkt er soms op dat men meer moeite en tijd steekt in het zoeken naar verzachtende omstandigheden. De commissie wil zoveel jaar na datum het mechanisme blootleggen. Ik had gehoopt dat de genodigden dit zouden zien als een kans om ons op weg te helpen.

Mevrouw Tips heeft gezegd dat Tamar in de mate van het mogelijke altijd heeft meegewerkt om de nodige gegevens te bezorgen. Hoe gaat men om met de vragen, bijvoorbeeld als er mensen aan de deur staan of als er mailtjes binnenkomen?

De heren Gielis en Thyssen hebben gezegd dat ze bereid zijn om alle nodige informatie te bezorgen aan Kind en Gezin. Het is heel belangrijk dat ze dat ook werkelijk doen. Kind en Gezin moet in staat zijn om voor de mensen die dat wensen de nodige informatie op te zoeken.

Mevrouw Josse Tips: Ik vind dit heel moeilijk. We worden overrompeld met vragen. Men doet alsof ik nog werkzaam ben binnen Tamar, maar ik ben daar niet meer actief sinds 2006. Ik ben daar begonnen in 1983, toen het hoogtepunt van de adopties al voorbij was. Daarna zijn er nog enkele adopties gebeurd, maar ik heb dat waarschijnlijk anders gedaan dan de zusters. Ik kan geen concrete informatie geven over de procedures die toen werden gehanteerd. Ik heb meegewerkt in Tamar maar was daar niet aanwezig. Ik deed administratief werk en ik deed dat thuis. Ik verwerkte bijvoorbeeld de administratie voor Kind en Gezin. Ik kan meer dan de helft van de vragen over de werking in die tijd niet beantwoorden.

De voorzitter: Daar hebben we alle begrip voor. Voor het goede verloop van de werkzaamheden zou u moeten aanstippen op welke vragen u om die reden niet kan antwoorden. Dan kan de commissie oordelen of er andere mensen moeten worden gehoord.

Mevrouw Josse Tips: De meisjes kwamen van overal. Voor zover ik dat weet, waren daar geen vaste huisartsen bij betrokken. Maar dat is van voor mijn tijd.

De cijfers van na 1980 zijn niet verwerkt zoals die van voor 1980. Over die periode hebben we geen algemeen overzicht gemaakt omdat het toen nog slechts over enkele adopties ging.

Een bevalling in Frankrijk gebeurde duidelijk op vraag van de ouders. Dat deed men niet zomaar. Het ziekenhuis lag in Malo-les-Bains.

Ik denk niet dat er vaste procedures waren. In die tijd waren er zelfs in de gewone hulpverlening, bijvoorbeeld in de bijzondere jeugdbijstand, slechts minimale procedures.

Ik heb gezegd welke prijzen er gehanteerd werden, maar ik weet niet wie welke kosten daarmee werden vergoed. In sommige gevallen was het niet mogelijk om een bijdrage te vragen van de familie of van het OCMW vanwege de discretie. Voor deze meisjes of vrouwen betaalde niemand. Er werd wel lichte arbeid verricht. Er wordt gezegd dat de moeders dat geld nooit gezien hebben. Bij mijn weten werd dat geld gebruikt om de kosten van het verblijf te dekken voor die mensen die niet ondersteund werden door hun familie.

Als ik gezegd heb dat men meer kwaad doet dan goed, dan heb ik het niet over de activiteiten in de commissie, maar over de artikelen in de pers. Sommige mensen zijn ontredderd door deze verhalen.

Ik heb dus wel een lang verleden in Tamar, maar het is niet zoals u denkt dat ik alles kan weten. Ik denk dat het moeilijk te beoordelen zal zijn wat er niet correct is, onze verhalen of de andere verhalen. Ik denk dat ik correct gesproken heb.

Er zijn verschillende redenen waarom de cijfers in de brochure niet kloppen. Vooreerst zijn niet alle vrouwen die in Tamar opgenomen zijn, daar ook gebleven tot aan de bevalling. Voor het overige kan ik daar geen uitleg bij geven.

De meisjes zelf betaalden niets. De minderjarigen hadden geen inkomen. Ook de overheid voorzag niet in een inkomen. De adoptieouders betaalden de kosten van de adoptie. De ouders van het zwangere meisje betaalden als er contact was met het meisje, want dat was niet altijd het geval. Ik ken geen cijfers.

Ik weet ook niets van de overschrijvingen, ook al heb ik de boekhouding gedaan. Ik vraag me af waarom ik hier zit. Er zijn namelijk meer vragen die ik niet kan beantwoorden. Ik verpersoonlijk Tamar ook niet. Ik heb mijn best gedaan om de kennis die ik heb door te geven.

De heer André Gielis: Ik heb nog een nota van 1981 over de financiële regeling en ik ben bereid om die ter beschikking te stellen. Daaruit blijkt hoe de financiële regelingen waren voor minderjarigen en meerderjarigen. Een minderjarige die geplaatst werd door de jeugdrechter had minstens recht op zakgeld. In principe was dat ook het enige wat ze had. Bij de eerste opname in het jeugdbeschermingscircuit kreeg ze wel een uitzet. Bijzondere kosten zoals de medische kosten en de schoolkosten, werden terugbetaald, maar ze moesten bewezen worden aan de jeugdbescherming. Als het meisje bij een bezoek geld kreeg van de familie, dan kon ze dat voor zich houden. Er was ook een regeling voor meisjes die al gingen werken of die eventueel een ander inkomen hadden, bijvoorbeeld een vervangingsinkomen. In 1981 was de eerste 3650 frank vrijgesteld. Dat kon het meisje altijd voor zichzelf houden. Dat diende voor haar zakgeld en voor spaargeld om later zelfstandig te kunnen wonen. Als er nog wat over was, diende dat voor andere aankopen zoals kledij. Hoe meer het meisje verdiende, hoe groter het bedrag was dat ze voor zichzelf kon houden. Het werd altijd opgedeeld in die drie delen. De bedragen veranderden natuurlijk over de jaren met de index.

Mevrouw Josse Tips: We hebben alle dossiers die in ons bezit waren, bezorgd aan De Mutsaard in Antwerpen.

Ik weet niet of alle meisjes aangesloten waren bij de CM omdat het een katholieke instelling was. Ik denk dat veel meisjes niet in orde waren met hun statuut en daarom werd er een oplossing gezocht.

Ik heb in de krant gelezen over sterilisaties van cliënten en over seksuele handelingen. Daar weet ik niets van. Ik twijfel er ook sterk aan, want ik kende de persoon in kwestie.

Voor sommige meisjes waren het de ouders die betaalden voor het verblijf. Voor een aantal meisjes werd er aangeklopt bij het OCMW. De meisjes zelf hadden niets.

De raad van bestuur was samengesteld uit leken. De meesten onder hen woonden in Lommel zelf. Het ging om sociaal geëngageerde mensen die bijvoorbeeld werkzaam waren in de industrie.

Er waren geen specifieke regels voor het opnemen van meisjes. Ik denk dat iedereen welkom was. De meisjes verbleven er gemiddeld twee maanden. In die periode waren ze in ziekenverlof en gingen ze niet naar school. Na hun verblijf in Tamar gingen ze verder naar school. De meisjes die geplaatst waren door de jeugdrechtbank, zijn daar vier jaar gebleven. Na de bevalling zijn ze natuurlijk naar school gegaan. Het werk was een bezigheid. Daarom was er geen sprake van een arbeidsstatuut.

Ik heb geen weet van adoptieouders die grote sommen gaven. In het verleden werden de adoptieouders niet gescreend zoals nu.

In de periode na 1983, toen ik daar was, ging de moeder zelf aangifte doen van de geboorte en werd de familieraad samengesteld. Het was geen probleem om van Frankrijk terug te keren naar België, toch niet in de twee keer dat ik het gedaan heb. We konden gewoon het ziekenhuis verlaten met de moeder en met het kind.

In Kasterlee waren er meer door Justitie geplaatste minderjarigen dan in Tamar.

De nazorg is minimaal geweest. We waren niet in de mogelijkheid om zorg te verlenen eens de meisjes het tehuis verlaten hadden. We konden ook geen mobiele zorg verlenen zoals men dat thans zou doen. We konden geen andere dingen doen dan onze opdracht ons toeliet.

Ik weet niet hoeveel moeders zich bedacht hebben.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik heb niet goed begrepen wat mevrouw Tips gezegd heeft. Wil ze niet antwoorden op die vraag hoeveel moeders er zich bedacht hebben eens hun kind geboren was, of kan ze daar niet op antwoorden? Dat is een cruciale vraag. Mevrouw Tips zegt namelijk dat er een bedenktijd was. Als het aantal moeders dat zich bedacht heeft nul is, dan zegt dat misschien iets over de bekendheid van die bedenktijd.

Mevrouw Josse Tips: Er was bijna geen dossiervorming. Dat was vroeger zo. Ik kan dat dus niet zeggen. Ik weet dat niet.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Mevrouw Tips geeft vrij accurate cijfers over de leeftijd van de moeders, de periode dat ze in het tehuis blijven en wanneer ze teruggaan naar huis. Ze weet welke moeders er met een kind teruggegaan zijn naar huis. Ze weet ook hoeveel moeders er getekend hebben voor een adoptie. Men zal dus ook wel geregistreerd hebben hoeveel moeders er aanvankelijk getekend hadden voor een adoptie maar alsnog met het kind naar huis gegaan zijn. Het moet dus mogelijk zijn om deze vraag te beantwoorden.

Mevrouw Josse Tips: De cijfers werden verzameld naar aanleiding van het tienjarig bestaan van Tamar in 1980. De details die u vraagt staan nergens vermeld.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Bent u bereid om die cijfers in de loop van de volgende week te bezorgen? Ik denk dat dit eenvoudig te traceren is.

Mevrouw Josse Tips: Die cijfers zijn er niet.

De heer André Gielis: Ik denk dat dat inderdaad moeilijk te achterhalen is.

De meisjes bevielen, stonden hun kind af en over het algemeen vertrokken ze na het verblijf in de materniteit naar huis. De meisjes waren ook niet altijd afkomstig uit de directe omgeving. In die zin boden wij weinig nazorg. Dat is inderdaad een moeilijk punt. De nazorg was alleen mogelijk door contact op te nemen met lokale diensten die dan konden nagaan of er nog contact mogelijk was met het meisje. In een aantal gevallen is dat ook gebeurd.

In Home Prinses de Merode is het een keer gebeurd dat een meisje van haar bedenktijd gebruikmaakte om haar kind terug te vragen. Ik heb ook gesproken over Tine die haar beslissing erg betreurd heeft. In het boek staat dat ze teruggekeerd is naar het tehuis. Ik weet niet of ze dat binnen de zes maanden heeft gedaan. Buiten die twee situaties kan ik me niet direct situaties voor de geest halen van meisjes die hun kind zijn komen terugvragen. Daarmee heb ik niet gezegd dat het proces van verwerking altijd goed gelopen is. Daar hebben we nooit een goed zicht op gehad, tenzij bij de meisjes die nadat ze hun kind hadden afgestaan toch nog contact hielden, maar dat was vooral in de beginperiode.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Mijn vraag was hoeveel meisjes achteraf alsnog hun kind teruggevraagd hebben. Uw antwoord was dat het één keer gebeurd is. Ik vind dat cijfer heel laag. Is dat voor u voldoende om aan te tonen dat er wel degelijk bedenktijd was? Misschien is dat nog te verklaren omdat het percentage adopties in Home Prinses de Merode ook lager is. Aan mevrouw Tips zou ik graag dezelfde vraag stellen. Dat is belangrijk om na te gaan of er al dan niet sprake was van dwang.

Mevrouw Josse Tips: Ik ben bereid om op die vraag te antwoorden, maar ik weet het niet. Dat is niet geregistreerd. Meer kan ik niet zeggen.

De voorzitter: We nemen daar akte van.

De heer Marc Thyssen: Ik zit hier als algemeen directeur van vzw Ter Loke. Als de commissie vandaag een vraag stelt over het verleden, dan kan die alleen terecht komen bij de inrichtende macht van vandaag. Die moet nagaan of ze op die vraag een antwoord kan formuleren of niet. Ik kan niet verwachten dat de heer Gielis, die ondertussen 2,5 jaar met brugpensioen is, de verantwoordelijkheid neemt. Dat verklaart ook mijn aanwezigheid vandaag.

Wij voelen ons hier absoluut niet bedreigd. We hebben op geen enkele impliciete of expliciete wijze ook maar een keer de intentie gehad om de getuigenissen van vorige week te ontkrachten. In onze tekst staat vijf keer expliciet dat we het verdriet van deze mensen erkennen en dat we waar mogelijk willen meewerken. We proberen de problematiek wel te bekijken vanuit een meervoudig perspectief, maar dat betekent niet dat we deze mensen onrecht willen aandoen. Want, en daar wil ik uitdrukkelijk bij stilstaan, als er vandaag een hulpvraag is, dan vertrekken wij vanuit de inzichten van vandaag. We vertrekken van de vraag hoe de mensen hun probleem beleven en wat dat voor hen betekent. Van daaruit willen wij zien hoe we een bijdrage kunnen leveren om tegemoet te komen aan het leed. We hebben geprobeerd om dat punt te verduidelijken in onze tekst. Misschien kan de heer Gielis wat meer inhoudelijke antwoorden geven, en cijfers. We hebben geen encyclopedisch geheugen. Om op de vele vragen te kunnen antwoorden is er wel wat onderzoekwerk nodig. We zijn daartoe bereid.

De voorzitter: Ik denk dat de commissie uw aanbod zal waarderen. Ook vorige week hebben we de commissieleden de gelegenheid geboden om schriftelijke vragen in te sturen waarop de mensen die toen gehoord werden binnen een redelijke termijn zullen antwoorden.

De heer Marc Thyssen: Ik wil nog een ding opmerken. Onze organisatie is erkend binnen de bijzondere jeugdbijstand. We volgen al vele jaren de richtlijnen van de Vlaamse Gemeenschap over dossiers. Dat betekent dat de dossiers vijf jaar na het bereiken van de meerderjarigheid moeten worden vernietigd. Dat is de regel die de laatste tien jaar in het CIG de Merode toegepast werd. Voor de tehuizen voor ongehuwde moeders waren er geen regels voor dossier- en archiefbeheer. In 2005 hebben we alle resterende adoptiedossiers bezorgd aan De Mutsaard. In ons archief hebben we nu nog een paar fiches gevonden die misschien informatie bevatten. Daarover hebben we contact opgenomen met het Agentschap Jongerenwelzijn. Er zal iemand komen om dat materiaal te bezorgen aan Kind en Gezin. Voor het overige kan ik niet uit de archieven halen wat er niet in zit.

De heer André Gielis: Mevrouw Van den Brandt zegt dat ze met dezelfde baksteen in haar maag zit als vorige week. Toch klopt het niet dat we voorbijgaan aan de getuigenissen, zoals zij zegt. Ik heb die getuigenissen vorige week ook gezien en ze maken op mij ook indruk. Wat ik me afvraag is of er ook andere getuigenissen mogen gebracht worden die andere werkwijzen en andere belevingen van cliënten naar voren brengen.

Ik denk dat dit heel veel te maken heeft met de manier waarop de commissie ons heeft opgeroepen om te spreken over het algemene thema gedwongen adoptie. Dat is echter een vlag die vele ladingen dekt. Wat verstaat men daar eigenlijk onder? Op basis van de uitzending op ActuaTV heb ik een aantal dingen genoteerd. Ik denk dat het belangrijk is dat daar toch enige duidelijkheid over is. Gedwongen adopties kunnen voorkomen binnen een maatschappelijke context, die de ongehuwde zwangerschap niet aanvaardde, vooral onder invloed van de Kerk. Ze kunnen ook het gevolg zijn van dwang van de ouders, die aan hun minderjarige zwangere dochter geen keuze lieten. Ze kunnen te maken hebben met de moeilijke sociale en financiële situatie waarin de zwangere zou terechtkomen als ze het kind houdt. Dat is vaak ook het motief voor abortus geweest. Het kan ook gaan om adopties waarbij de hulpverleners de dwang mee organiseren, zoals mevrouw Van den Brandt stelde.

Het kan gaan om adopties waarbij de hulpverleners de meisjes dwingen en manipuleren. Dus hier gaat het over dwang door de hulpverleners. Als het gaat over de tehuizen, bijvoorbeeld in de vragen van mevrouw Van den Bossche, dan voel ik me wel aangesproken als zij stelde dat de meisjes in de tehuizen werden gedwongen om het afstandsdocument te ondertekenen. En tot slot adopties waarbij het kind werd afgepakt of verkocht zoals ter sprake komt in het boek van mevrouw Hutsebaut. Als wij dan een uitnodiging krijgen om over gedwongen adopties te spreken, en we lezen in de krant eenzijdige berichtgeving hierover en getuigenissen over extreme situaties, dan willen we onze werkwijze toch wel afbakenen tegenover dwang van hulpverleners en zeker tegenover praktijken van kinderhandel. Het gaat hier om wat ik ontspoorde zorg zou noemen en met dergelijke praktijken heeft Home Prinses de Merode niets te maken.

De veralgemenende manier van spreken over dat thema zorgt voor verwarring. Men zegt dat we verdedigend of vergoelijkend spreken. We proberen echter duidelijk te maken hoe wij gewerkt hebben en waar dat al dan niet toe geleid heeft. We hebben zeker geen perfect werk geleverd. Er is zeker dwang geweest vanuit de samenleving en vanuit de ouders. We zijn daar echter niet blind in meegegaan. We hebben geprobeerd om die meisjes andere mogelijkheden te bieden en om de ouders op andere gedachten te brengen. Dat is niet altijd gelukt, maar we hebben ten minste niet de dwang georganiseerd. We hebben de mogelijkheid geboden tot keuzevrijheid. Er zijn er veel die dat niet gedaan hebben.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik begin met uw laatste uitspraak. U zegt dat u geprobeerd hebt om de keuzevrijheid te organiseren. Er zijn er veel die

dat niet gedaan hebben. Kan u die uitspraak duiden? Dat lijkt namelijk een klein raam te zijn dat opengaat op een wereld die tot nog toe gesloten bleef voor deze commissie. Ik dank u voor die openheid. U hebt iets heel belangrijks gezegd.

Mevrouw Tips zegt dat ze bijna niets weet. Ze wekt ook niet de indruk dat ze zich geïnformeerd heeft. Het is best mogelijk dat u niet alle vragen zelf kan beantwoorden. U kon echter wel weten dat de commissieleden dit soort van vragen zouden stellen. U lijkt geen enkele inspanning te hebben gedaan om daarop een antwoord te zoeken. Als u zegt dat u het niet weet, wie weet het dan wel? Wie zal er bereid zijn om te antwoorden op onze vragen?

Op veel vragen hebben we een ietwat bizar antwoord gekregen. Soms is er een klein stukje openheid. U zegt bijvoorbeeld dat meisjes in Frankrijk gingen bevallen op vraag van de ouders, en dus niet op vraag van het meisje zelf. Mevrouw Tips lijkt daar nogal eenvoudig mee om te gaan. Wist het meisje altijd dat ze naar Frankrijk gebracht zou worden? Was ze het daarmee eens? Wist ze dat dat zou betekenen dat ze afstand zou doen van het kind zonder enig spoor achter te laten? Wist ze dat op het moment dat ze een Franstalig document ondertekende?

Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag over de keuze van de ziekenhuizen in Frankrijk. Waarom kiest men voor een privéziekenhuis? Hoe is het mogelijk dat men de kinderen gewoon kon meenemen? De bevalling was sous x gebeurd. Officieel was de vrouw dus niet de moeder van het kind. In dat geval moest het kind gedurende drie maanden in Frankrijk geplaatst worden. In die periode zou men op zoek gaan naar een goede oplossing voor dat kind. Mevrouw Tips heeft het twee keer meegemaakt. Hoe heeft ze dat aangepakt in die twee gevallen?

Als er slechts één meisje gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd, dan is het duidelijk dat het eerder om een theoretische mogelijkheid ging. Misschien waren de meisjes daar onvoldoende van op de hoogte, zeker als we nu zien hoe zwaar de geboortemoeders daarmee hebben geworsteld. Het lijkt erop dat ze niet beseften dat die optie bestond. Misschien bestond die optie ook niet overal. Mevrouw Tips antwoordde namelijk dat ze niet weet of er ooit iemand op die beslissing teruggekomen is. Dat is volgens mij een indicatie van een zekere dwang, of minstens van manipulatie van de beslissing.

Op de opmerking dat het aantal meisjes dat in Tamar verbleef niet klopt met het aantal baby's antwoordt ze dat niet alle opgenomen meisjes er ook bleven. Verder kan ze daar niets over zeggen. Ik veronderstel dat dat te maken heeft met de kinderen die geboren zijn in Frankrijk. Ik zie namelijk geen enkele andere logische verklaring, tenzij er ook in België een manier bestond om kinderen onder te schuiven en om kinderen anoniem geboren te laten worden.

De huisdokters konden van overal komen, maar werkte u in België samen met een vaste gynaecoloog of met een vaste notaris?

In uw tehuis lag het percentage adopties veel hoger dan in andere tehuizen, zeker als men bedenkt dat er in Home Prinses de Merode meer minderjarigen verbleven dan in Tamar.

U zegt dat u de boekhoudingen deed, maar u weet niets over overschrijvingen en giften. Dat is speciaal. Misschien kunnen we het wel leren uit de jaarrekeningen? Misschien kunt u ons die bezorgen. Misschien herinnert u zich nog een aantal grote lijnen. Dat zou ons helpen om ons werk voort te zetten.

Ik vind het pijnlijk dat u zegt dat het niet om werk ging, maar om een bezigheid. U hebt er namelijk wel de geldelijke vruchten van geplukt. Het is goed om bezig te zijn, maar u mag gerust erkennen dat u de meisjes onbetaald tewerkgesteld heeft.

Om af te sluiten stel ik u nog een aantal concrete vragen. Heeft elk van u drie het gevoel dat alle meisjes die in uw instelling hebben verbleven werkelijk de vrije keuze hadden om hun kind te houden? Zo niet, heeft u dan de indruk dat de dwang afkomstig was van de ouders van het meisje, van maatschappelijke en kerkelijke instanties, of van de hulpverlening zelf? Stuurde uw eigen opvangtehuis aan op een bepaalde beslissing, op vraag van ouders of van de maatschappelijke en kerkelijke instellingen of op basis van uw eigen overtuiging? Mevrouw Tips zei dat ze het niet vanzelfsprekend vond dat moeder en kind kunnen samenblijven omdat men vooral de veiligheid en de kansen van kinderen moet garanderen. Speelde ook de eigen visie van de medewerkers een rol?

De heer Lorin Parys: Mevrouw Tips vraagt zich af waarom ze hier zit. Ik heb me dezelfde vraag gesteld. In 2006 schrijft mevrouw Tips zelf in een brochure dat de start van Tamar in 1970 te maken had met het engagement van de zusters. Tijdens de zomervakantie van 1968 bezocht mevrouw Kerkhofs, de inspectrice van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn, het vakantiehuis voor kansarme kinderen Akindo te Lommel. Zij ontmoette er bij die gelegenheid Eerwaarde Heer Moesen, stichter en bestuurder van dit initiatief en Josse Tips, coördinator. Dan schrijft u verder dat 2006, het jaar waarin deze tekst is opgesteld, ook het jaar is waarin u als directrice afscheid neemt van het centrum. "Ik mag zeggen dat ik een bevoorrechte getuige van het ontstaan en de evolutie van Tamar ben geweest. Om die rijke informatiebron niet zomaar te laten opdrogen heb ik het initiatief genomen om een en ander uit het verleden te verzamelen en voor de toekomst te bewaren." In de brochure lees ik ook: "Josse kent Tamar van bij het ontstaan en was voor een aantal uren ingeschreven in de vzw. Ze deed al jaren een gedeelte van de administratie en van de boekhouding. Zo kwam ze wekelijks in het huis, had contacten met de zusters en de bewoners. Als voorlopige oplossing was ze in 1983 bereid om tijdelijk in Tamar in te wonen, dag in dag uit." Toch vertelt mevrouw Tips hier dat ze van dit alles niets afweet. U moet begrijpen dat ik daar moeite mee heb, zeker als u niet een keer de term gedwongen adoptie in de mond neemt of niet denkt aan excuses. U stelt gewoon dat u correct geweest bent in uw uitleg. De slachtoffers en de commissieleden moeten het doen met die uitleg.

U vertelt dat het leken waren die de vzw hebben opgericht, maar ik heb net iets anders gelezen. Als ik goed geïnformeerd ben, dan werd de vzw Tamar opgericht door twee zusters, namelijk zuster Eggermont en zuster Cox. De heer Louis Moesen, een priester-leraar, was secretaris en penningmeester binnen de raad van bestuur.

In een bepaald geval waren er grote overschrijvingen in een periode dat een meisje in Tamar verbleef en haar kind voor adoptie moest afstaan. Mevrouw Tips, die de boekhouding deed, zegt dat ze daarvan niet op de hoogte was. Ik heb daar veel vragen bij.

Ik beseef goed dat het gaat om twee afzonderlijke verhalen. Bij de heren Thyssen en Gielis ontwaar ik ook een andere toon. Ik zou u wel willen vragen om de term spijtoptant niet langer te gebruiken. Voor sommige vrouwen komt het namelijk over alsof er in geen enkel geval sprake geweest is van een gedwongen adoptie. Termen als ontspoorde zorg helpen ons niet om stappen vooruit te zetten. Er zijn ongetwijfeld veel goede dingen gebeurd, zowel in Tamar als in Home Prinses de Merode. Vandaag gaat het echter over dat segment van het werk dat op de een of andere manier verkeerd gelopen is. Het stukje van de keten waarin jullie een rol hebben gespeeld, gaat over de impliciete of expliciete dwang van de hulpverleners. Het gaat echter meer om de keten dan om de schakel.

Eigenlijk zijn er veel vragen gesteld, maar zijn er niet zoveel antwoorden gekomen. Voor sommige cijfermatige vragen is het begrijpelijk dat de sprekers de antwoorden niet zomaar uit hun mouw kunnen schudden. Over andere, meer algemene vragen, heeft men blijkbaar niet nagedacht voor deze vergadering. Ik eindig met een lied

van Elton John uit 1976: Sorry seems to be the hardest word. Waarom is het zo moeilijk om dat woord uit te spreken?

Mevrouw Elke Van den Brandt: De getuigenis van de heren Gielis en Thyssen is duidelijk anders dan die van mevrouw Tips. Toch nuanceert de heer Gielis nog te veel en biedt hij te weinig erkenning. In zijn nota zegt hij: "We vragen erkenning en excuses voor de slachtoffers van gedwongen adopties.". Hij definieert een gedwongen adoptie als een adoptie die geen persoonlijke keuze is van de afstandsmoeder. Men kan die zin op een positieve manier interpreteren en dat doe ik eigenlijk het liefst. Men kan hem echter ook op een genuanceerde manier lezen. In uw betoog heb ik nog meer nuancerende passages gehoord, zoals: "De adoptie die door de afstandsmoeder als gedwongen werd ervaren.". Het is belangrijk om die erkenning te geven zonder te nuanceren. Het is belangrijk om gewoon verontschuldigen aan te bieden. Ik begrijp uit uw repliek dat u daar wel degelijk toe bereid bent. U zegt: "Het is niet omdat wij zeggen dat er ook andere vormen van adoptie zijn dat wij ontkennen dat er ook gedwongen adopties zijn.". Ik denk dat dit zeer belangrijk is en ik hoop dat u daar niet op terugkomt. Ik hoop dat ik dit effectief zo mag interpreteren dat u zegt: "Ja, er was gedwongen adoptie en daarvoor verontschuldigen we ons.".

U vraagt dat we de hele context zouden bekijken. Dat doen we ook. We bekijken de verschillende schakels. Daarom hebben we ook de OCMW's en Kind en Gezin uitgenodigd. Vandaag gaat het echter over jullie. Voor het begin van deze hoorzittingen ging ik ervan uit dat de erkenning geen probleem zou zijn en dat men eventueel al enkele excuses zou formuleren. Dan zou er een volgende stap mogelijk zijn geweest. Het is echter ontvullend om te moeten vaststellen dat we nog moeten vertrekken van de erkenningsfase. In die zin ben ik blij dat de heer Gielis een opening biedt voor die erkenning. Ik vraag u om dat nu niet opnieuw te nuanceren. U geeft namelijk de indruk dat het geen volledige erkenning is. Een open en eerlijke erkenning is heel belangrijk. In de cijfers is er een duidelijk verschil tussen uw instelling en die van mevrouw Tips. Daaruit blijkt misschien een andere manier van werken. De commissie zit met veel vragen. Als we de antwoorden niet kunnen krijgen tijdens de hoorzittingen of van de expertencommissie, dan zullen we ze op een andere manier moeten zoeken. Het is echter heel belangrijk dat de antwoorden er komen.

Mevrouw Tips is hier wel degelijk aanwezig namens de instelling. De heer Parys heeft duidelijk aangetoond waarom we er vanuit gaan dat u een bevoorrecht getuige was. Ik ben oprecht ontgoocheld. U kon vooraf weten dat we bepaalde vragen zouden stellen. Het is bizar dat u niet op onze vragen kan antwoorden. In bepaalde antwoorden blijft u ook in de ontkenning zitten. Er is een getuigenis geweest over sterilisatie. Dat is een medisch feit. Het gaat dus niet om de beleving van mensen. U denkt dat er geen sterilisatie gebeurde, want u kende de persoon in kwestie. Dat is toch geen motivatie.

In elk geval zijn er heel concrete feiten naar boven gekomen die voor u allemaal compleet nieuw lijken te zijn. Als u bepaalde cijfers kan geven, waarom kan u dan andere cijfers niet geven? U zegt zelf dat er gewerkt werd om tegemoet te komen aan de kosten van inwon. Soms betaalden de ouders van het meisje. Soms betaalden de adoptieouders.

De ouders van het zwangere meisje waren degenen die zegden dat de bevalling anoniem in Frankrijk moest gebeuren. Dat is voor mij een sterke indicatie voor gedwongen adoptie. Daarom vermoed ik dat u niet alles hebt gedaan wat in uw macht lag om een gedwongen adoptie te vermijden en dat de meisjes niet volledig op de hoogte waren van hun keuzemogelijkheden.

Ik heb nog heel veel vragen, maar ik denk dat we op een andere manier tewerk moeten gaan.

Mevrouw Freya Saeys: Ik had al vragen bij het feit dat die meisjes naar Frankrijk werden gebracht. U zei dat het op hun vraag was dat ze naar Frankrijk werden gebracht. Waarom zouden ze daarnaar vragen?

U zegt ook dat u geen weet had van sterilisaties en van seksuele handelingen. Ik kan me niet voorstellen dat er van al die getuigenissen niets waar zou zijn. Ik kan me niet voorstellen dat jullie daar van de meisjes nooit iets van gehoord hebben.

U heeft de dossiers bezorgd aan De Mutsaard. Misschien kan de commissie daar meer informatie vinden.

De heer André Gielis: In het begin van mijn betoog heb ik gezegd dat er 120 dossiers waren, over een periode van 21 jaar. In die dossiers zijn in principe de documenten terug te vinden die zoektochten mogelijk maken. Naar het schijnt zijn er trouwens al dergelijke zoektochten geweest.

De heer Bart Van Malderen: Er is gezegd dat men zich niet moet afvragen of die adoptie een verantwoorde praktijk was, maar wel of die praktijk destijds op een verantwoorde manier werd toegepast. In de loop van de geschiedenis heeft een dergelijke zin al vaak aanleiding gegeven tot bijzonder laakbare praktijken. Dat ontslaat mensen niet van de plicht om het systeem waarbinnen ze werken permanent in vraag te stellen.

In uw antwoord hebt u eigenlijk gezegd dat u dat op microniveau gedaan hebt. U hebt gepraat met de ouders en met de omgeving. Soms is dat gelukt en soms niet. Hebben de voorzieningen aan de Kerk, aan het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn of aan de maatschappij het signaal gegeven dat er een probleem was en dat het deontologisch moeilijk was om binnen dit systeem te werken? Dan gaat het niet over het correct toepassen van het systeem maar over het in vraag stellen ervan.

Het frappeerde me dat u een voorbeeld aanhaalde uit 1985 – en niet uit 1955 – waarbij een zekere Katrien vanwege haar twijfels haar kind de eerste twee dagen niet mocht zien. Deze informatie is afkomstig uit een thesis. Nadien heb ik begrepen dat dit het enige gekende geval is waarbij een meisje op haar keuze teruggekomen is. Was dat een standaardprocedure? Of werd de scheiding onderbroken door het feit dat het meisje beslist heeft dat ze haar kind wil en dat de bedenktijd stopt. U bent psycholoog. Bestond er in 1985 nog geen wetenschappelijke evidentie over de opbouw van een affectieve band tussen moeder en kind?

De heer André Gielis: De situatie waarover ik verteld heb, was inderdaad eenmalig. Het was zeker niet gebruikelijk dat een meisje op het moment van de bevalling haar keuze nog niet had gemaakt. Dat meisje heeft heel lang getwijfeld. Eigenlijk had ze nog geen beslissing genomen. Dan is er beslist om nog even af te wachten. Men had drie dagen de tijd om het kind aan te geven. Waarom dan die twee dagen zonder het kind? Als het meisje besliste om het kind voor adoptie af te staan, dan zou het tegenstrijdig geweest zijn als het al twee dagen bij haar geweest was. Er is een rustperiode of een neutrale periode ingeschakeld om haar in zo vrij mogelijke omstandigheden die beslissing te laten nemen. Ik heb daarmee willen benadrukken dat we niet sturend opgetreden zijn. Voor dat meisje was er natuurlijk wel een deadline. Op de derde dag moest er een beslissing zijn. Dat is toen voorgevallen, maar dat was zeker geen standaardprocedure.

De heer Bart Van Malderen: Mijn vraag was eigenlijk: bestond er in 1985 nog geen wetenschappelijke evidentie dat het aanbeveling verdient om onmiddellijk na

de geboorte te beginnen met de opbouw van de affectieve band tussen moeder en kind. Vandaag vind ik dat terug in de richtlijnen van Kind en Gezin.

De heer André Gielis: Ja, dat klopt.

De heer Lorin Parys: Ik denk dat we allemaal graag de eerste vraag van mevrouw Van den Bossche beantwoord zouden zien. U zei: "Wij hebben de moeders tenminste de keuzevrijheid gelaten. Er zijn er velen die dat niet gedaan hebben."

De heer André Gielis: Ik bedoelde daarmee dat een aantal tehuizen die zorg georganiseerd hebben. Ze wilden de moeders die in een moeilijke situatie zaten en die een keuzeproces moesten doormaken, ondersteunen. Nu ontstaat de perceptie dat ze de dwang mee georganiseerd hebben. Ik vind het jammer dat dit vorige week zo gezegd is.

Mevrouw Freya Van den Bossche: U zei heel concreet: "Wij hebben in onze home geprobeerd om die keuzevrijheid te vrijwaren. Misschien is dat niet altijd gelukt. Er zijn er vele andere die dat niet hebben gedaan." Zegt u, misschien zonder namen te noemen, dat er ook tehuizen waren waar men minder belang hechtte aan die keuzevrijheid van het meisje?

De heer André Gielis: Nee, zo heb ik het niet bedoeld. Ik heb bedoeld dat sommige mensen gewoon niets gedaan hebben aan dat probleem. Het zijn juist degenen die wel iets gedaan hebben die nu geïsoleerd worden.

Mevrouw Freya Van den Bossche: U zegt dus dat ze niet noodzakelijk die keuzevrijheid als eerste waarde naar voren hebben geschoven. Ik probeer te begrijpen wat u zegt.

De heer André Gielis: Ik heb vooral willen zeggen dat slechts een beperkt aantal tehuizen iets gedaan heeft. Veel mensen hadden iets kunnen doen, maar hebben niets gedaan. Als men die maatschappelijke dwang kende, dan hadden ook andere diensten daarop kunnen reageren, maar dat is niet gebeurd. De tehuizen voor moeders die er toen wel waren, worden daar nu op aangesproken.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Mogen we u vragen wie diegenen zijn die volgens u hadden moeten handelen en die dat niet gedaan hebben?

De heer André Gielis: Dat weet ik niet. Dat was een bedenking.

De heer Lorin Parys: U bedoelt dat u, samen met een aantal andere tehuizen, een oplossing hebt geboden voor meisjes die ongewenst zwanger waren, en dat er andere instellingen waren die zich niet op die doelgroep richtten. Dat is wat ik begrijp uit uw antwoord.

De heer André Gielis: Ik bedoelde dat andere geledingen in de samenleving zich niet aangesproken hebben gevoeld door de problematiek van de ongehuwde moeders.

De heer Marc Thyssen: Als het gaat over de boekhoudingen, dan wil ik nog opmerken dat de jaarrekeningen vroeger tien jaar bewaard moesten blijven. Thans is dat nog 7,5 jaar. Ik kan u echter geruststellen: ik heb de jaarrekeningen nog vanaf het begin van de jaren 1970 of vanaf het einde van de jaren 1960. In een jaarrekening zit echter geen grootboek. Men kan daarin terugvinden hoeveel inkomsten er zijn van de verschillende soorten maar men zal geen details vinden.

Ik ben in 1985 begonnen te werken in deze vzw. Toen was er al een toelating om fiscale attesten uit te reiken. De informatie over de mensen die een gift hebben

gedaan is terug te vinden bij de belastingdiensten. Daar kan u misschien onderzoeken of er een verband is tussen bepaalde giften en bepaalde dossiers. Ik geef dit mee als suggestie om te helpen.

Mevrouw Freya Van den Bossche: De vraag was vooral gericht aan mevrouw Tips omdat ik begreep dat ze de boekhouding deed. Het is begrijpelijk dat ze niet alle cijfers kent, maar misschien kunnen we iets afleiden uit de documenten. Bent u bereid om die documenten over te dragen?

Mevrouw Josse Tips: Ik weet niet of de boekhouding zo lang bewaard gebleven is. Dat zou ik moeten vragen aan de huidige verantwoordelijken van de voorziening.

De voorzitter: Ik begrijp dus dat de drie sprekers bereid zijn om die informatie aan te leveren als ze beschikbaar is. Tijdens de regeling van de werkzaamheden zullen we zoeken naar een manier om de vragen te verzamelen en om ze naar u door te spelen.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Er zijn nog een paar vragen waarop we geen antwoord hebben gekregen. Hoe verloopt dat, als een kind in Frankrijk geboren werd en vervolgens terug meegenomen werd naar België? Hoe is dat concreet verlopen de twee keer dat u zelf mee was? Erkent u dat er bepaalde vormen van dwang geweest zijn ten tijde van die adopties? Welke vormen van dwang zou u kwalificeren als een gebrek aan keuzevrijheid? Daarbij gaat het niet alleen om de hulpverlening.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik had uw laatste zin heel anders geïnterpreteerd dan u hem nu geduid heeft. Ik had begrepen dat u een verschil maakte tussen de praktijken in uw instelling en die in andere instellingen. U bedoelde dat er een verschil was tussen wat u in uw instelling deed en wat andere actoren in de maatschappij deden. Ik erken zeker dat het gaat over een keten en dat er ook dwang was vanuit andere actoren. Ook de overheid heeft daarin een rol gespeeld en zal zich dus moeten excuseren. Erkent u dat er binnen uw instelling bepaalde vormen van dwang waren die maakten dat meisjes niet zelf de keuze hadden of ze hun kind zelf wilden opvoeden of niet? Bent u bereid om zich daarvoor te excuseren? Deze vraag geldt ook voor mevrouw Tips.

De heer Johan Danen: De heer Gielis stelde in het begin van zijn betoog dat de hulpverlening geprobeerd heeft om niet sturend te werken, noch in de ene, noch in de andere richting. Ik geloof u als u dat zegt. Of het altijd gelukt is, is natuurlijk een andere zaak. Mevrouw Tips, kan u hetzelfde zeggen voor uw instelling? Ik ben daar vooral in geïnteresseerd omdat het percentage moeders die hun kind hebben afgestaan zo uiteenlopend is. Op die vraag heb ik nog geen antwoord gekregen.

Mevrouw Freya Saeyns: Ik had gevraagd of mevrouw Tips weet had van meldingen over seksuele handelingen. Ik heb daarop nog geen antwoord gekregen.

De heer André Gielis: Mevrouw Van den Brandt vraagt welke vormen van dwang we erkennen in onze voorziening. Ik heb het gehad over de maatschappij, de ouders, de vader van het kind, de nieuwe partner, de jeugdbescherming en de hulpverleners. Bij een aantal meisjes hebben die verschillende vormen van externe druk zo zwaar gewogen dat we kunnen spreken van gedwongen adopties, in de definitie van Mater Matuta, namelijk dat het geen persoonlijke keuze was. Als we hierin een aandeel hebben als hulpverleners, dan willen we dit erkennen en onze excuses aanbieden voor het leed dat daarmee gepaard gaat. Er wordt gezegd dat dit allemaal in de voorwaardelijke zin geformuleerd wordt. Het zou voor ons gemakkelijker zijn als we wisten over welke ex-cliënten het gaat en om hoeveel gevallen het gaat. Daar hebben we uiteindelijk heel weinig zicht op. Ik weet van Tine en dat wist ik al lang voor het boek van mevrouw Hutsebaut. U hoeft me niet

te geloven, maar we zijn zelden geconfronteerd met een sterk verhaal zoals dat van Tine. Er zijn wel zoektochten geweest. Meisjes die een kind afgestaan hebben, gaan soms tien of vijftien jaar later informatie verzamelen en daarvoor kwamen ze ook bij ons aankloppen. Ik zou graag weten of ze dit een plaats hebben kunnen geven in hun leven. Ik weet daar te weinig over. Daarom staat die zin erin: als we daarin een aandeel hebben.

In onze uiteenzetting hebben we duidelijk erkenning willen geven en hebben we excuses willen aanbieden. Met bepaalde vormen van dwang hebben we echter niets te maken, namelijk de puur manipulatieve dwang, bijvoorbeeld meisjes dwingen of manipuleren om documenten te ondertekenen. Daar neem ik afstand van. In de kranten en op tv wordt alles over dezelfde kam geschoren. Ik vind het heel moeilijk om daarmee om te gaan. Wat bedoelt men precies als men het heeft over gedwongen adopties in Home Prinses de Merode? Gaat het over extreme vormen van kinderhandel of om de manier waarop wij probeerden om te gaan met de dwang vanuit de omgeving? Er zijn veel meisjes bij ons geweest die hun kind hebben afgestaan. En ik weet dat er veel geweest zijn die dat niet betreurd hebben, die ons brieven geschreven hebben om ons te bedanken voor de begeleiding. Nu beginnen ze misschien te denken dat we toch op de een of andere manier gesjoemeld hebben. Dat is een betreuenswaardig neveneffect. Dat betekent niet dat de slachtoffers van dwang het recht niet zouden hebben om hun verhaal te doen. Men moet luisteren naar hun verhaal en met moet al het mogelijke doen om hun recht te doen.

De heer Marc Thyssen: We hebben lang nagedacht vooraleer we naar hier gekomen zijn. Op dit ogenblik hanteert de hulpverlening het principe dat men moet vertrekken vanuit het perspectief van de cliënt. De commissie heeft getuigenissen gehoord van vrouwen die heel wat verdriet en onverwerkte gevoelens hebben over die adoptie. Voor die mensen is dat dwang. Daarover moeten we niet discussiëren. Dan moeten we daarvoor onze maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen. We moeten dat erkennen en we moeten zo veel mogelijk helpen. Zoals u zegt gaat het over een keten met een aantal schakels.

In 1985 was het uiteraard al wetenschappelijk aangetoond dat de scheiding van moeder en kind een aantal problemen kan opleveren en dat de intimiteit tussen moeder en kind heel belangrijk is. Men mag echter niet vergeten dat er toen nog geen sprake was van jeugdhulpverlening maar wel van jeugdbescherming. Het uitgangspunt van de maatschappelijke benadering van problemen was toen de notie kind in gevaar. Zo keken de verschillende schakels in de keten toen naar de hulpvragen. Daarmee wil ik het leed zeker niet ontkrachten. Als mensen die beleving hebben, dan moeten we ze voor 100 percent ernstig nemen.

In verband met de vragen over sterilisaties en seksueel misbruik wil ik zeggen dat ik daar geen weet van heb in Home Prinses de Merode. Als er toch feiten zijn, als de commissieleden feiten kennen, dan zou ik ze zeer graag kennen, dan kunnen wij als organisatie zien of wij zaken kunnen rechtekken of daarmee aan de slag kunnen gaan. Wat bevallingen in Frankrijk betreft, herhaal ik dat er vanuit Home Prinses de Merode één bevalling is geweest in Frankrijk en dat ging om een meerderjarige vrouw die daar uitdrukkelijk om verzocht heeft.

Mevrouw Josse Tips: Ik heb geen weet van seksuele handelingen in Tamar. Ik heb dat recent voor het eerst gelezen in de krant. Ik werkte voor Tamar in de tijd van de zusters, maar ik deed geen begeleiding en voerde toen evenmin beleid. Ik was geen getuige van hoe de zusters de cliënten aanpakten. Ik kan daar niets over zeggen. In die zin was ik geen echte bevoorrechte getuige. Ik heb ook de oprichting van het nieuwe tehuis niet van nabij meegemaakt. Ik ben evenmin directrice geworden. Ik ben wel naar de voorziening geweest maar in Tamar weet geen enkel personeelslid nog iets van die periode. Ik heb wel documenten ingekeken en

vond de brochure, maar niemand die ik ken had mij op weg kunnen zetten naar meer informatie.

Mevrouw Katrien Schryvers: Met de hoorzittingen trachten we inzicht te krijgen in hoe gedwongen adopties verliepen om tot een algemeen gesteund voorstel van resolutie te komen met een beschrijving en verklaring van de gebeurtenissen, maar ook om als maatschappij deemoedig het hoofd te buigen en excuses aan te bieden. Het leed van slachtoffers trachten te helen door erkenning, net zoals gebeurd is in de resolutie betreffende de erkenning van de slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2475/3). De minister heeft ondertussen een expertenpanel laten aanstellen. Hoewel ik er zeker van ben dat er gedwongen adopties plaatsvonden en ik tijdens de eerste hoorzitting minstens even verontwaardigd was als de andere commissieleden, vind ik dat we ons moeten hoeden voor veralgemening. Er was allicht een heel scala tussen vrijwillige en gedwongen adoptie. Dwang is en was fout en aan heling moet worden gewerkt. Het Vlaams Parlement moet er echter voor zorgen dat het geen wonden toebrengt of openrijt. Ik pleit dan ook voor een genuanceerd beeld zonder dat er enige wandaad toegedekt of ontkend mag worden.

Mevrouw Adriaens had het over één gedwongen sterilisatie, wat niet betekent dat er niet meer geweest zijn. Het is niet de taak van het Vlaams Parlement om te culpabiliseren of recht te spreken, maar wel te erkennen dat fouten begaan zijn, daaruit lessen te trekken en bij te dragen aan de heling.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik heb veel problemen met de ondertoon van mevrouw Schryvers. Ik wil mee de sereniteit bewaken, en de intentie is het leed te erkennen en excuses te verkrijgen van de overheid waar het Vlaams Parlement de emanatie van is. Daarnaast is het ook de bedoeling te kijken of de procedures thans sluitend zijn opdat dergelijke toestanden niet meer kunnen voorkomen. De vragen om verduidelijking komen er omdat enkele personen bepaalde bewezen praktijken niet willen erkennen. Dan heeft het Vlaams Parlement de verantwoordelijkheid om inzicht te krijgen zodat het de Vlaamse Regering kan helpen de taken van het expertenpanel te omschrijven.

Als een parlement met een dergelijk maatschappelijk probleem en verontwaardiging geconfronteerd wordt, kan het zich onder het mom van sereniteit niet afzijdig houden, afstand nemen of een stapje terug doen. Het Vlaams Parlement moet zijn verantwoordelijkheid nemen en waken over de sereniteit van het debat. Tegelijk moet het ook alle bouwstenen op tafel leggen, alle middelen inzetten om de slachtoffers van gedwongen adoptie verder te helpen en te zorgen voor erkenning, en de andere stappen voor de huidige procedure kunnen zetten. Hoe langer de hoorzittingen duren, hoe meer ik overtuigd ben van het belang ervan.

De voorzitter: Dit debat hoort thuis tijdens de regeling van de werkzaamheden. Een oproep tot nuance mag maar nu komt het erop aan de vragen te beluisteren en te beantwoorden.

De heer Marc Thyssen: Ik ben blij dat we de kans kregen hier een en ander te verduidelijken en in de juiste context te plaatsen. Wij kwamen hier als vrijwilliger en willen vrijwillig verder meewerken.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik vraag me gewoon af hoe het kon dat een kind zomaar werd meegenomen uit een privéziekenhuis door iemand anders dan de wettelijke moeder. Ik heb er alle begrip voor dat mevrouw Tips liever schriftelijk antwoordt.

Mevrouw Josse Tips: Ik kan niet meer zeggen dan dat na de bevalling het kind werd aangegeven en we vrij konden vertrekken met de moeder. Ik heb ook meege maakt dat een cliënt door haar partner werd afgehaald.

VII. Uiteenzetting door de heer Peter Hardy, stafmedewerker van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

De heer Peter Hardy: De rol van OCMW's in adoptieprocedures is sinds het decreet van 2 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten vrijwel onbestaande. De centra geven, binnen hun informatieopdracht, wel antwoord op vragen over adoptie. Menig OCMW-website maakt de lezer wegwijs in de procedures en wijst de weg naar de bevoegde instanties. Over minderjarige kinderen over wie niemand het ouderlijke gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft, dient het OCMW, op basis van de artikelen 63 en volgende van de OCMW-wet, de rol van voogd op te nemen. In de praktijk gaat het vaak om niet-erkende buitenechtelijke kinderen zonder vastgestelde afstamming, weeskinderen of vondelingen. Die minderjarige kinderen staan onder voogdij van het OCMW, onder meer met het oog op adoptie. Enige jaren geleden nam de Antwerpse OCMW-voorzitster, aangesteld door de OCMW-raad, de rol van voogd op zich van het kind uit de vondelingschuif van Moeders voor Moeders in Borgerhout, om voor dat kind te zorgen en er een warm nest voor te vinden. Die voogdij is steeds een beslissing van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn.

Een tweede groep minderjarigen die onder voogdij kunnen komen te staan, zijn kinderen die al onder de materiële bewaring van het OCMW staan en van wie ouders geheel of gedeeltelijk uit de ouderlijke macht ontzet zijn. Het beheer van hun goederen gebeurt door de financiële beheerder, maar de voogdij eindigt bij overlijden van het kind, bij meerderjarigheid, ontvoogding, bij voogdij van gemeen recht op basis van het Burgerlijk Wetboek of bij adoptie.

Voorheen hebben sommige OCMW's, voordien Commissies voor Openbare Onderstand, mogelijk een rol gespeeld bij adopties. Zo had het Antwerpse OCMW ooit een adoptiedienst, die vragen over adoptie beantwoordde en voor weeskinderen, vooral in het eigen OCMW-kindertehuis, een geschikte oplossing vond. Onder meer door de gewijzigde wetgeving bestaat die dienst sinds lang niet meer.

Het toont wel aan dat OCMW's en Commissies voor Openbare Onderstand ooit een rol speelden in adoptiedossiers, in overeenstemming met de toenmalige wetgeving. Aangezien het geen bevoegdheid meer is van de lokale besturen, wordt dit dossier niet specifiek gevolgd door de VVSG. Toch heb ik mijn oor te luisteren gelegd bij enkele grote OCMW's. Ook de stuurgroep Sociale Diensten van de VVSG heb ik gevraagd of OCMW's daar bij hun weten een rol in hebben gespeeld. Niemand weet echter nog van een specifieke rol van OCMW's in gedwongen adopties. Misschien beschikt het Vlaams Parlement over meer informatie dan de VVSG, niet meer dan de belangenvereniging, de ledenvereniging van de lokale besturen, maar niet de inrichtende macht, noch de hogere overheid. Als het Vlaams Parlement van enige wanpraktijk weet krijgt, zou ook de VVSG daar graag van op de hoogte gesteld worden. Als we alsnog informatie toegespeeld krijgen, zal de VVSG die zeker bezorgen.

1. Vragen van de leden

Mevrouw Freya Van den Bossche: Waarom hebben redelijk wat OCMW's geweigerd informatie over adoptiedossiers door te spelen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie? Op welke gronden werden aanstaande moeders doorgestuurd naar instellingen? Welke procedure werd gevolgd? En waarom werd een bepaalde instelling gekozen? Zat er een systeem achter? Als een overheidsinstantie als een OCMW een jonge vrouw wou doorverwijzen naar een instelling, was de toestemming

van de vrouw dan nodig? Werd haar gevraagd of ze naar die instelling wou en eventueel zelfs wat haar plannen met het ongebooren kind waren? En zo ja, hoe gebeurde dat?

Mevrouw Elke Van den Brandt: Is de VVSG bereid om een grondiger onderzoek te voeren en bij meer OCMW's te peilen naar hun ervaringen? Het Vlaams Centrum voor Adoptie krijgt de dossiers van de OCMW's niet omdat daar geen juridisch kader voor is en omdat het de privacywetgeving schendt. Bevestigt u dat? Of zijn er wel manieren om de dossiers naar Kind en Gezin te sturen? Bent u bereid om later vragen over concrete dossiers of praktijken te beantwoorden?

De heer Peter Hardy: Ik wist niet dat OCMW's geweigerd hebben aan de hoorzitting deel te nemen. We zijn daarover niet geconsulteerd. Ook de vraag over het juridische kader is nieuw. Ik heb dat niet kunnen nagaan. Ik begrijp dat OCMW's voorzichtig zijn met individuele dossiers want die vallen onder het beroepsgeheim. Sociale diensten en maatschappelijk werkers zijn vaak ook sterk gehecht aan die dossiers. Dossiers van openbare besturen gaan in principe na een bepaalde periode naar het Rijksarchief. Een deel van de individuele dossiers ook maar dan gelden andere termijnen. Misschien kan daar in het vervolg op deze hoorzittingen meer informatie over gegeven worden. De VVSG wil alle mogelijke medewerking verlenen.

Ik ken evenmin de procedures en weet niets over de instemming van de moeder of van een eventuele bemiddeling. Ik heb wel een oudere medewerker van een groot OCMW gesproken die contact heeft opgenomen met haar voorganger. Die persoon heeft weet van twee adoptiedossiers in de jaren vijftig en zestig: een vondeling en een moeder die haar kind vrijwillig afgestaan heeft. De tijd was te kort om meer getuigenissen te verzamelen. Mits de vereniging meer tijd krijgt, zal de VVSG wel een en ander nakijken. Ik kan ook in de digitale nieuwsbrief laten vermelden dat wij onze volledige medewerking verlenen en hopen dat onze leden dat voorbeeld zullen volgen.

Mevrouw Katrien Schryvers: Weet u of de OCMW's bij gedwongen adopties betrokken waren als bemiddelaar of als beheerder van ziekenhuizen?

De heer Peter Hardy: Het OCMW had een taak als voogd en heeft in die hoedanigheid adopties begeleid. Het kan dat een OCMW daarvoor ook partners gezocht heeft, maar dat zijn diegenen die er op dat moment waren, bijvoorbeeld diegenen wier getuigenis we vandaag hoorden.

VIII. Uiteenzetting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrecht-commissaris

De heer Bruno Vanobbergen: Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind was de voorbije 25 jaar de basis voor tal van nieuwe regels. Het is moeilijk het verleden te bekijken door de kinderrechtenbril waar we inmiddels zo mee vertrouwd zijn. In ons advies staat dat het verleden niet te beoordelen is met recente toetsstenen, maar tegelijk is het Kinderrechtenverdrag ontstaan omdat er grote verontwaardiging was over bepaalde toestanden, wat ook duidelijk blijkt uit de commissie-Samson. Om die reden start het Kinderrechtencommissariaat zijn advies met de vaststelling dat een groep jonge vrouwen en hun pasgeboren kinderen onmiskenbaar het voorwerp geweest zijn van emotioneel en psychologisch geweld en dat het belangrijk is dat te erkennen. Dat is het minste wat we kunnen doen.

Voor de eerste centrale vraag hoe de erkenning vorm te geven, verwijs ik graag naar het inspirerende voorbeeld van Australië dat niet alleen de slachtoffers erkent maar ook de actuele behoeften van alle onmiddellijk betrokken actoren

bij gedwongen adopties in kaart brengt, en nagaat hoe de overheid daarop zo goed mogelijk een antwoord kan formuleren. Australië heeft het niet alleen over slachtoffers maar ook over overlevers, waarmee het erkent dat het verleden tot op vandaag een grote rol kan spelen. De zeven doelstellingen in Australië staan in het advies. Het Kinderrechtencommissariaat neemt daar een aantal van over.

Vandaag zijn er wel kaders om adoptie vanuit kinderrechten te beschouwen. Het Kinderrechtenverdrag, en dan vooral artikel 7, de VN-richtlijnen, het Haags Adoptieverdrag, en het herziene Europese verdrag inzake de adoptie van kinderen, zien adoptie allemaal als een laatste redmiddel.

Volgende thema's moeten volgens het Kinderrechtencommissariaat expliciet aandacht krijgen in wetten en regelgeving in de komende periode. In eerste instantie moet het inzagerecht van geadopteerden bij binnenlandse adoptie ruimer worden. Voor interlandelijke adoptie regelt het decreet van 20 januari 2013 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen dat wel goed. Daarnaast is het noodzakelijk alle adoptiedossiers op te sporen, samen te stellen en te archiveren.

Voorts pleit het Kinderrechtencommissariaat ervoor te vermijden dat jonge vrouwen nog naar Frankrijk moeten om er anoniem te bevallen. Nog steeds zijn dat er ongeveer 100 per jaar. De impact op kinderen is genoegzaam bekend, dat blijkt ook uit de klachtenlijn. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de federale overheid een wet te maken die het discreet bevallen mogelijk maakt. Tot slot vragen we om een breder debat, zowel maatschappelijk als politiek, over het recht op afstamming. We krijgen immers geregeld vragen over donorschap, draagmoederschap of adoptie.

1. Vragen van de leden

Mevrouw Elke Van den Brandt: Het advies geeft concrete tips over de volgende stappen met Australië als inspirerend voorbeeld, maar welke instantie voert best een dergelijk onderzoek uit: Kind en Gezin, het expertenpanel of nog een andere? Is het Australische voorbeeld zo maar navolgbaar in België? Heeft het Kinderrechtencommissariaat ooit klachten gekregen over gedwongen adopties? Zo ja, wat is het meest recente dossier? Zijn die dossiers over te dragen aan Kind en Gezin? Zijn er dossiers die het toestaan concrete vragen te stellen aan OCMW's?

Jaarlijks gaat nog steeds een honderdtal vrouwen de grens over voor een anonieme bevalling. Heeft het Kinderrechtencommissariaat enig vermoeden van dwang? Of is dit hun bewuste keuze? Zijn er ook minderjarigen bij?

Tot slot wil ik graag vernemen of de nieuwe adoptieprocedure adoptie onder dwang afdoende tegenhoudt.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Adoptie kan voor het Kinderrechtencommissariaat slechts onder zeer strikte voorwaarden. Zo mogelijk moeten kinderen bij hun biologische ouders blijven. Betekent dat dat het Kinderrechtencommissariaat onder alle omstandigheden voorstander is van pleegzorg tot de biologische ouders klaar zijn om voor hun kind te zorgen?

Het advies pleit voor inzagerecht voor kinderen vanaf 12 jaar analoog aan de interlandelijke adoptie. Heel wat gegevens kunnen nu al zonder ethische problemen aan die kinderen ter beschikking gesteld worden, zoals bijvoorbeeld de medische achtergrond van de natuurlijke ouders. Bepaalde informatie is ook minder gevoelig dan andere, zoals bijvoorbeeld weten wat de aanleiding was voor je ouders om afstand van je te doen. Het sluitstuk is natuurlijk de identiteit kennen van de biologische ouders. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een instantie die het belang van het kind dat wil weten wie zijn biologische ouders zijn, afweegt

tegenover het belang van de ouders, die anoniem wensen te blijven. Hoe zou zo'n afwegingskader er kunnen uitzien?

Volstaat het wettelijk regelen van discreet bevallen? Discreet bevallen leidt tot adoptie maar vergroot de kans dat moeder en kind elkaar terugvinden. Is er geen bijkomende begeleiding nodig, zowel bij de keuze tot afstand als bij de zoektocht van moeder of kind? Het valt op dat het Kinderrechtencommissariaat de mening is toegedaan dat ook de zoektocht van volwassenen naar hun moeder vergemakkelijkt moet worden door dossiers op te sporen, te archiveren enzovoort. Ik neem dan ook aan dat het Kinderrechtencommissariaat de weigering van OCMW's om dossiers over te dragen, veroordeelt.

Primeert ook in geval van donorschap en draagmoederschap het recht van het kind om zijn afstamming te kennen? Zal dat recht het ouders die zelf geen kinderen kunnen krijgen, niet moeilijker maken om kinderen te krijgen?

Mevrouw Katrien Schryvers: De kinderrechtencommissaris verbreedt het debat, niet alleen door het in internationaal perspectief te plaatsen maar ook door te wijzen op belerende materies. Hetgeen het Kinderrechtencommissariaat aanhaalt over afstamming, anoniem of discreet bevallen, en donorkinderen biedt stof voor discussie. Het is misschien aangewezen om de komende periode die discussie aan te gaan over alle betrokken Vlaamse bevoegdheden. Het belang van het kind staat inderdaad centraal, maar met respect voor de gevoeligheden van de andere betrokkenen.

Kreeg het Kinderrechtencommissariaat al meldingen of klachten over gedwongen adopties? Er wordt terecht gepleit voor de opsporing en archivering van adoptiedossiers, maar wat dan met ouders of kinderen die anoniem willen blijven? Of kinderen die zelfs niet weten dat ze geadopteerd zijn? De meeste adoptieouders waren zich niet bewust van de dwang. Ze dachten dat ze goed deden een kind op te voeden voor wie de ouders zelf niet konden zorgen. Wat denkt het Kinderrechtencommissariaat over een DNA-databank die anonimiteit garandeert?

De heer Lorin Parys: Twintig tot dertig jaar geleden was ongetrouwd zwanger raken een taboe. Nu niet meer. Nu staan er 800 koppels op de wachtlijst voor adoptie, terwijl er jaarlijks maar 20 binnenlandse en minder dan 100 buitenlandse adopties zijn. Voorts zijn er 18.000 ivf-cycli per jaar waaruit maar 3000 baby's geboren worden. Wat met druk van volwassenen met een kinderswens, die mogelijks ook nu nog tot excessen leidt, zoals onderschuivingen? Automatisch leidt dat tot andere moeilijke ethische kwesties die nog niet geregeld zijn als het recht op informatie van donorkinderen en draagmoederschap. Wat ook met discreet bevallen?

Is de DNA-databank een goed idee? Het Kinderrechtencommissariaat spreekt over het Australische rapport, over de impact en over de zorg die elk van de betrokkenen bij gedwongen adoptie nodig heeft. Heeft het commissariaat ook bestudeerd hoe in Ierland met de kwestie omgesprongen is en of Vlaanderen daar iets uit kan leren?

De heer Bruno Vanobbergen: Hoewel ik bepaalde vragen zeer terecht vind, kan ik er niet onmiddellijk een antwoord op geven aangezien ik geen adoptie-expert ben. In Australië is er een grondig onderzoek gebeurd waar 1500 mensen aan deelnamen. De helft was als kind gedwongen geadopteerd, een derde waren moeders die tot adoptie gedwongen waren en de rest waren andere familieleden onder wie 12 vaders. Het onderzoek is uitgevoerd door een onafhankelijke instantie, wat echt noodzakelijk is. Misschien hoeft zo'n grondig onderzoek niet en volstaat het zoals bij het historische misbruik een meldpunt te creëren. Dat geeft een idee van de omvang van het probleem en van de actuele behoeften. Die twee aspecten lijken essentieel. Ik heb de Ierse situatie nog niet voldoende bestudeerd, maar

wil dat zeker doen als het Vlaams Parlement dat vraagt. Ook in Groot-Brittannië, Spanje en Argentinië zijn er processen over gedwongen adoptie geweest. Misschien kan het expertenpanel zich daar grondiger over informeren.

Het Kinderrechtencommissariaat ontving vooralsnog geen klachten over gedwongen adoptie. Het heeft in 2011 wel een advies geschreven over een verzoekschrift dienaangaande (*Parl.St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 928/1). We merken dat het samengaan van de kindervens met de wil van ouders om hun kind een betere toekomst te geven, leidt tot grijze en potentieel gevaarlijke zones. Zo kreeg het Kinderrechtencommissariaat meldingen over vakantie-initiatieven in Roemenië, waar sommige ouders wanhopig een betere toekomst voor hun kind willen door het langdurig in België te laten verblijven. Daarvan zijn er al enkele gevallen vastgesteld. De omvang lijkt beperkt, wat niet wegneemt dat de maatschappij er oog voor moet hebben. We bekijken de kwestie met Kind en Gezin en met de Roemeense vakantie-initiatieven.

Het inzagerecht bij binnenlandse adoptie is beperkt tot de informatie die rechtstreeks over het kind gaat, en moet zoals het inzagerecht bij interlandelijke adoptie verruimd worden. Na haar visitatie beval het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in 2010 een betere ambulante begeleiding van gezinnen aan opdat kinderen zo lang en zo goed mogelijk in hun gezin zouden kunnen blijven. Uiteraard zijn er situaties waar dit tijdelijk onmogelijk is, maar dan komt pleegzorg in beeld.

Het Kinderrechtencommissariaat hamert op het belang van niet-identificeerbare en identificeerbare informatie. De wetenschappelijke literatuur neigt meer en meer naar het geven van identificeerbare informatie aan het kind. Hoe de bemiddeling concreet vorm moet krijgen, is nog onduidelijk maar in ieder geval moet er meer aandacht naar gaan. Het bewaren en beheren van gegevens hangt daar onlosmakelijk mee samen. Er moet absoluut vermeden worden dat nog meer dossiers vernietigd worden. Daarom is er een onafhankelijke instantie nodig die informatie bewaart, beheert en er bemiddeling aan koppelt.

Anoniem donorschap druist in tegen artikel 7 van het Kinderrechtenverdrag. Ook dat vergt een ernstige discussie. In andere landen heeft het opgeven van de anonimiteit niet geleid tot een spectaculaire daling van het aantal donoren. Drie vierde van de adoptieouders is niet geneigd hun kinderen die informatie te geven. Dat is voor mij een alarmbel om er explicieter te durven op inzetten. Of een DNA-databank een goed idee is, kan ik vandaag niet zeggen.

IX. Uiteenzetting door mevrouw Carine Hutsebaut, auteur van 'Kleine zondaars, Kerk en kinderhandel'

Mevrouw Carine Hutsebaut: Lang voor ik mijn boek schreef, werd het probleem blootgelegd door journalisten. Er worden bepaalde gevallen uit mijn boek uitvergroot, bijvoorbeeld Tine, waarvan beweerd wordt dat het verhaal niet klopte. Ook heel wat vaders, die hier amper aan bod komen, wilden niet dat hun kind geadopteerd werd of onder dwang afgestaan werd. Ik heb met Erwin lange gesprekken daarover gehad. Ik geef toe dat ze jong waren en niet capabel een kind op te voeden. Erwin is meermaals naar Tamar en in Kasterlee geweest om te verhinderen dat zijn kind werd weggedaan. Hij werd met geweld door de politie verwijderd. Ook dat staat in het boek, maar daarover wordt hier niet gesproken.

Hier werd getuigd dat enkele congregaties de vzw's financieel bijsprongen. Waar haalden de zusters dat geld? Bij mijn onderzoek ben ik een paar heel rijke zusters tegenkomen terwijl die toch een gelofte van armoede afgelegd hebben. Die financiële catacomben hebben mij altijd geïntrigeerd.

Ik wil best geloven dat zwangere meisjes in die tijd een vorm van begeleiding kregen. In de folder van de heer Gielis staat exact hetzelfde als in de folder van Tamar. Er is echter een groot verschil tussen iets op papier zetten en het toepassen. Meisjes werden in die instelling wel degelijk nog meer getraumatiseerd. Dat is net als wetten voor kindbescherming die niet volstaan zonder dat ze goed toegepast werden.

In die tijden was alle seksueel verkeer onder 21 jaar verkrachting. Waarom greep Justitie niet in? Waarom gaat het hier nooit over de daders? Ik heb documenten van ziekenhuizen waar in de kantlijn staat dat de vader 76 jaar is en het zwangere meisje 14 jaar. Waarom werd het kind gestraft door haar uit het gezin te halen, en niet de dader? Noch in goede, noch in slechte zin komen vaders aan bod.

Hier wordt nu gezegd dat vrouwen drie maanden tijd hadden om op hun beslissing, vastgelegd in het afstandsdocument, terug te komen. De vrouwen die ik sprak, ondertekenden een document in een andere taal, of kregen foute uitleg, bijvoorbeeld dat het ging om een contract om de kosten te betalen. Er is aan zeer weinig meisjes uitgelegd dat het om een adoptiedocument ging.

Ik vind het wel fijn dat het boek in het Engels en het Frans wordt gelezen, al is het dan zogenaamd om er verhalen op af te stemmen. Nochtans staat in de introductie dat het boek enkel gaat over gevallen waar het mis ging. Ik ben ervan overtuigd dat in sommige gevallen adoptie de enige optie was. Meisjes van twaalf of dertien jaar die door hun vader zwanger gemaakt werden, wisten vaak niet eens wat seks was. Sommigen werden verdoofd en wisten zelfs niet eens dat ze een kind ter wereld brachten. Ze voelen al heel hun leven een psychologische leegte zonder dat ze weten waarom.

De deontologische, wetenschappelijke en maatschappelijke heersende visie, zo vaak als excuus of verklaring aangebracht, werd door de Kerk gecreëerd. Vrouwen die ongehuwd zwanger waren, waren sletten. Misschien was de zwangerschap vaak ongepland, maar de moeders hadden meer steun moeten krijgen om hun baby te houden. De oerwonde heeft grote gevolgen voor moeder en kind.

Ik vind het fijn dat de hulporganisaties zich constructief opstellen en oplossingen willen zoeken, maar waarom heeft niemand van het personeel op het moment van de feiten ingegrepen, als een jong meisje fout behandeld werd? Ook het historische perspectief wordt onterecht ingeroepen. Jonge meisjes, getraumatiseerd, werden op een zolder opgesloten zonder goed te weten wat er aan de hand was. Als ze in hun bed plasten, mogelijks het gevolg van verkrachting, werd hun matras weggehaald en moesten ze op de vering slapen. De hulpverleners scholden hen uit voor sletten. We moeten kijken met de bril van vandaag naar diepgekwetste mensen wier hele leven vergald is door schuldgevoelens.

Dat het ook in andere landen gebeurde, bewijst dat er een wereldwijd systeem achter zit. Zo lang dat systeem niet aangepakt wordt, blijft het gevaar dat het opnieuw gebeurt. De leugen is trouwens de grootste zonde. Niet alleen werd er gelogen tegen de geboortemoeders over de bedoelingen. De adoptiegezinnen kregen leugens te horen, bijvoorbeeld dat alle geboortemoeders prostituées waren. Ik ben geen enkele prostituée tegengekomen. Het kind krijgt die leugen dan te horen van zijn adoptieouders. Iedereen leeft dus verder met die leugens. Nadat het kind geboren was, werden de meeste geboortemoeders gewoon op straat gezet. Ze mochten daar dan niet meer over praten. Hoe konden zij een eerlijke relatie met een nieuwe partner aanknopen? Hoe moesten zij zich voelen als ze opnieuw bevielen? Ook nu nog is het niet gemakkelijk voor geboortemoeders om hun verhaal te vertellen. Ze worden misschien met de vinger gewezen door hun partner, door hun andere kinderen of door hun familie.

Kinderen horen bij hun ouders, en alles dient in het werk gesteld te worden om die veilige omgeving te vrijwaren. Slechts in uitzonderlijke gevallen mogen kinderen gescheiden worden van hun ouders. Eigenlijk moet adoptie on hold gezet worden tot een goede regeling uitgewerkt is waar alle partijen goed bij varen. Zelfs als een kind geadopteerd wordt, moet een relatie met de geboortemoeder mogelijk blijven. Het kind kan er alleen maar wel bij varen als alle partijen overeenkomen.

Tamar, maar ook andere tehuizen, was, ook volgens mevrouw Tips, een duivenkot. Er zijn getuigenissen – en ik hoop dat het Vlaams Parlement die mensen zal horen – dat een rechter uit Brugge met stapels geld kwam en in ruil kinderen meenam. Hoe zat het precies met de adoptie? Waarheen verdwenen de kinderen precies? Werden ze nadien nog verder opgevolgd? Waren dat misschien pedocriminelen die kinderen konden kopen? Het komt er ook op aan de getuigen snel te horen want ze zijn met niet veel meer en ze zijn al oud. Zowel zuster Alice als de tuinman zijn nog zeer lucide, maar wel bijna negentig.

Een maatschappij heeft eigenlijk maar drie eenvoudige eisen bij wandaden: de misdadiger bestraffen, voor zover mogelijk herstel bieden en recidive uitsluiten. Wie in de fout ging, al dan niet bewust, moet gestraft worden, eventueel zelfs alleen symbolisch. Herstel betekent in dit geval gefundeerde en oprechte excuses aan alle betrokkenen. Eigenlijk zouden heel wat van de daders een cursus empathie moeten volgen.

De adoptiekinderen, de adoptieouders en de biologische moeders treft geen schuld. Ik heb voor die mensen een boodschap van hoop en heling. Het verleden kan niet ongedaan gemaakt worden, wel kan de waarheid blootgelegd worden zodat alle partijen aan herstel kunnen werken. Herstel betekent helaas ook vaak aanvaarding. Iedereen moet echter zo snel mogelijk uit de slachtofferrol. Iedereen heeft het recht zich volledig te ontplooien, wat niet kan in een dergelijke verlamende rol.

In 1995 werd mij door een parlamentslid van Agalev gevraagd of ik in de commissie tegen de mensenhandel zitting wou hebben. Ik heb het parlamentslid gevraagd wat de plannen waren met netwerken in België en hoeveel kinderen er in Europa in verdachte omstandigheden verdwenen. Ik kreeg geen antwoord. Er werd mij enkel met aandrang gevraagd publiekelijk niet te praten over netwerken omdat dit een smet zou zijn op het imago van België. Ik heb hartelijk bedankt voor het aanbod.

Er is bij mij sindsdien altijd één vraag blijven hangen: waarom worden altijd mensen gekozen om in commissies en instanties zitting te hebben die van de problematiek op zich helemaal niets afweten? Waarom worden geen mensen uit de praktijk gekozen, eventueel gemengd met mensen uit andere branches? Ook bij het panel over seksueel misbruik in de Kerk was dat niet het geval. Ik pleit voor een gemengde samenstelling van ervaringsdeskundigen, onderzoekers, klokkenluiders en parlementsleden.

Ik heb mij verdiept in het seksueel misbruik van kinderen omdat het hun integriteit de rest van hun leven kan beïnvloeden. Al meer dan dertig jaar ben ik verwonderd over de laksheid tegenover die ernstige misdrijven. Een en ander kan worden verklaard door de kerkelijke dogma's, die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de maatschappij. Ooit zei een Jezuïet mij: "Neem een kind van jonger dan elf jaar en het behoort je zijn hele leven toe.". Kinderen zijn onderdaniger en gehoorzamer. Ze zien zich verplicht hun energie in herstel en overleven te stoppen in plaats van in ontwikkeling en vooruitgang. Dat maakt van dergelijke slachtoffers mentaal en spiritueel gehandicapte mensen. We weten niet hoeveel slachtoffers van geweld allerhande suïcide hebben gepleegd. We weten niet hoeveel slachtoffers gedwongen werden hun leven te slijten als zuster of priester, als gratis werkbijen dus. We weten niet hoeveel van de slachtoffers opgesloten

werden in psychiatrische instellingen om hen het zwijgen op te leggen. Nadat ze vrijgelaten werden, werden hun verklaringen als ongeloofwaardig afgedaan omdat ze uit de psychiatrie kwamen. We weten niet hoeveel mensen niet konden uitgroeien tot volwaardige mensen die hun volledige potentieel hadden kunnen gebruiken, als ze in hun kinderjaren niet gereduceerd waren tot seksobjecten of minderwaardige mensen. We weten niet of sommige vormen van kanker gelieerd zijn aan misbruiken. We weten niet hoeveel mannen en vrouwen dermate getraumatiseerd zijn dat ze onvruchtbaar geworden zijn. We weten niet hoeveel relaties stukgaan door seksueel misbruik uit het verleden waarover de slachtoffers nergens kunnen praten.

De voorzitter: Het zou de commissie het meest helpen als u zou focussen op de gebeurtenissen in Tamar en Home Prinses de Merode.

De heer Lorin Parys: Ik ben het daarmee eens, de rest kunnen we lezen in uw tekst.

Mevrouw Carine Hutsebaut: Het gaat echter zoveel verder. Sylvie wees me op Frans onderzoek naar de verdwijning van kinderen geboren sous x. Zo stelde de gendarmerie vast dat er in Roubaix achttien jongetjes van één geboortjaar verdwenen waren. De kinderen waren geregistreerd, maar kwamen zich niet melden voor hun legerdienst en werden als deserteurs betiteld. L'Association de Défense des Assurés Sociaux stelde vast dat ze niet in een pleeggezin, noch in een adoptiegezin verbleven. Over de sous x geboren meisjes bestaan er niet eens cijfers. Ik wil erop wijzen dat er tientallen, zo niet honderden ziekenhuizen waren waar anonieme bevallingen plaatsvonden. De wet laat dit in Frankrijk ook toe. Meisjes in Tamar bevielen trouwens niet alleen in Malo-les-Bains, maar ook in Lille, in Roubaix en op tal van andere plaatsen. Het spreekt voor zich dat ik dit link aan baby's die gebruikt worden in satanische rituelen.

Ik verzocht een kapitein van de gendarmerie in het noorden van Frankrijk, die een diepgaand onderzoek dienaangaande had laten verrichten, om een onderhoud. Ik vertelde in het kort waarover het gesprek zou gaan waarop hij mij spontaan antwoordde: "Ah oui, ces enfants qui ont été vendus pour les trafiques d'organes.". Dit verbaasde mij nog meer want daar had ik het helemaal nog niet over gehad. We spreken van de periode 2000-2002. Ik begaf mij enkele dagen later naar Frankrijk en merkte dat de kapitein spreekverbod had gekregen.

Zowel in Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten als Canada duiken dergelijke verhalen op. Mensen die daar iets over proberen naar buiten te brengen, worden gediscredeerd, belaagd of geïntimideerd. Mogelijks durfde het personeel in Tamar of Kasterlee niet spreken uit schrik hun betrekking te verliezen. Zuster Alice zei dat ze dacht goed te doen. Het lijkt wel of wie in zo'n instituut stapt, zijn vrije wil en oordeelvermogen verliest. In Argentinië zijn baby's weggenomen van moeders om in regimegunstigere gezinnen geplaatst te worden. In Spanje gebeurde dat ook. Er werd zelfs een kindje in de diepvriezer gestopt om elke moeder ervan te overtuigen dat haar kind dood was.

Ik blijf het schrijnend vinden voor alle mensen die iets aan de wantoestanden wilden doen, hulpverleners of anderen, en uiteraard ook voor de slachtoffers dat er geen enkele instelling kredietwaardig genoeg is om die misdrijven aan te klagen. Zo goed als alle slachtoffers van seksueel geweld, getuigen van ernstige feiten of moeders die slachtoffer zijn van diefstal van baby's, vertrouwen geen instituut meer. Zo hebben ze geen enkel officieel kanaal meer om hun verhaal te doen. Hetzelfde geldt voor Hilde, een getuige uit mijn boek. Ik pleit voor een permanent aanspreekpunt met invoelende mensen die de gevolgen van dergelijke oerwonden kennen en slachtoffers kunnen helpen, maar ook gemachtigd worden om onder-

zoeksdaden te stellen, bijvoorbeeld naar de financiële structuren van Tamar, van de Kerk, maar ook naar de motieven van Justitie om niets te ondernemen.

Ik had de commissie foto's willen tonen van jonge vrouwen die nog altijd in zeer gevaarlijke netwerken zitten, waar ze gedwongen worden baby's ter wereld te brengen die nergens geregistreerd zijn. Ik wou foto's tonen van een vrouw met gruwelijke littekens die ondertussen al zes kinderen gebaard heeft. Enkel in een gesloten zitting echter, om de slachtoffers niet in gevaar te brengen. Dat moet wel verder onderzocht worden.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik denk dat het mogelijk is om documenten vertrouwelijk aan de parlementsleden te bezorgen.

De voorzitter: Geheime zittingen zijn mogelijk als de spreker erom vraagt, tenzij het verzoek verworpen wordt door een tweederdemeerderheid.

Mevrouw Carine Hutsebaut: Die foto's mogen niet in de media terechtkomen want dan is haar leven in gevaar. Ik wil ze dan ook enkel tonen, niet afgeven. Mijn eerste boek is al twintig jaar oud en pas nu worden er maatregelen genomen. Het derde boek is nu de basis voor alle vrouwen in de wereld die hun kindje kwijt-speelden en het is ondertussen ook al twaalf jaar later. Ook nu nog zijn er erge misbruiken waar hulpverleners en politieagenten nergens mee terecht kunnen.

X. Uiteenzetting door mevrouw Monica Van Langendonck, vzw Mater Matuta

Mevrouw Monica Van Langendonck: Ik zou u heel graag iets vertellen over mijn geboorte en over waar ik vandaan kom, maar dat kan ik niet. In de zomer van 1964 werd ik verwekt, dat is zeker. Een abortus werd er op mij niet gepleegd of die is in ieder geval mislukt, en midden mei 1965 werd ik geboren. Dat is alles wat ik weet over mijn herkomst, op zich een lege doos. Als ik de weinige documenten, die ik enkele jaren geleden van mijn adoptieouders kreeg, doorneem, kan ik het volgende parcours condenseren. Het is gekruid door bedrog en verdoezeling, en op zijn minst raadselachtig te noemen.

Over mijn hoofd heen werd door een substantiële groep mensen beslissingen genomen die de verdere loop van mijn leven en uiteindelijk ook van mijn huidige gezin zouden bepalen. Ik heb er alleen maar het raden naar of mijn geboortemoeder hier zelf een zeg in heeft gekregen.

Op 15 mei 1965 ben ik, zo wordt beweerd, geboren om 23u15 in het ziekenhuis van Docteur l'Hoste te Villers-Semeuse in de Franse Ardennen. Op 16 mei gaf deze me aan in het gemeentehuis aldaar met de namen: Monique, Jacqueline en Louise. Louise was meteen mijn achternaam.

Gedurende elf dagen verbleef ik in het ziekenhuis en werd ik 'verzorgd' door zusters. Normaal werden de sous x-kindjes zeer snel opgehaald in Frankrijk. Ik vraag me af waarom ik zo lang in het ziekenhuis verbleef. Was ik te zwak? Was mijn geboorte te zwaar? Had mijn moeder misschien twijfels en moest ze overtuigd worden?

Op de twaalfde dag haalden mijn adoptieouders me op in het ziekenhuis in Frankrijk en reden met mij de grens over naar België, als was ik hun natuurlijke kind. Samen met mij namen ze nog een kindje mee voor een apothekersfamilie uit het centrum van Antwerpen. Recent vernam ik dat dit kindje nooit aan hen werd toevertrouwd.

Bij hun thuiskomst zagen mijn nieuwe ouders dat ik doorgelegen was, mager en uitgedroogd. Twee dagen later werd ik gedoopt en kreeg ik de volgende namen: Monica, Jacqueline, Martha Van Langendonck.

Anderhalve maand na mijn geboorte, we zijn dan begin juli 1965, werd er een familieraad bijeengeroepen voor de rechtbank van eerste aanleg van het district van de Franse Ardennen. De raad bestond uit enkele bejaarden, een ongetrouwde vrouw, mevrouw Lamasse, drie bedienden en een man die gevolmachtigd was om mijn adoptieouders te vertegenwoordigen, maar die hen nog nooit gezien had. Mevrouw Lamasse werd mijn toeziende voogd. Deze mensen moesten, en ik citeer: "beraadslagen en alle beslissingen treffen in het zedelijk en stoffelijk belang van de minderjarige". Als expertenpanel kan dat tellen. Verder werd er "met eenparigheid van stemmen een voogd aangeduid". Dat werd besloten aangezien ik geboren werd uit een niet-aangegeven vader en moeder en ik geen voogd had. De voogd is dan aanwezig, juffrouw Marlier, een dame van 66 jaar. Wederom een ongetrouwde vrouw zonder kinderen. Ze belooft "dat ze dat ambt aanneemt en het vlijtig en trouw zal vervullen".

Tijdens dezelfde bijeenkomst, wordt "na rijpe beraadslaging" ook nog besloten om haar te machtigen om toe te stemmen in mijn adoptie. Die zin was het besluit van de samenkomst van de familieraad op 9 juli 1965 om 14 uur die verschenen is voor rechter Boulanger en zijn griffier. In één korte zitting wordt er een voogd aangeduid en deze besliste dat de adoptie goedgekeurd wordt, amper twee maanden na mijn geboorte, en dat terwijl mijn moeder wettelijk drie maanden de tijd had moeten krijgen om op haar beslissing terug te komen. Wetende dat de leden van de familieraad lukraak aangesproken werden om tegen betaling deel te nemen, stel ik mij vragen over de expertise die deze mensen bezaten om te beslissen over het verdere verloop van een mensenleven, zonder de adoptieouders ooit te hebben ontmoet.

Hoe kan het verder dat ik in hetzelfde district geen dossier over mijn geboorte noch adoptie vind, terwijl ik wel een pupille de l'Etat was? Elk kind dat in Frankrijk geboren wordt, heeft immers normaal gezien een dossier bij de Conseil Général van het district waar het geboren wordt. Na deze ontdekking heb ik elk district uit Frankrijk aangeschreven, tot tweemaal toe, en overall was het antwoord negatief, voor zover ik al een antwoord kreeg. Frankrijk heeft geen officieel spoor van mijn bestaan, op de aangifte in het gemeentehuis na.

Op 13 januari 1966 – ik ben dan 9 maanden oud – wordt er een verzoekschrift naar de Procureur des Konings in Frankrijk gestuurd om een getuigschrift van nationaliteit te krijgen. Op 21 januari van dat jaar komt er een brief van Le Tribunal d'Instance de Charleville (kantongerecht). Hierin staat dat alleen de rechter van eerste aanleg van de huidige woonplaats het attest van nationaliteit kan afleveren. Verder lees ik dat eraan herinnerd wordt dat de kinderen geboren van onbekende ouders de Franse nationaliteit hebben, maar ondertussen hebben ze deze hoedanigheid verloren door het effect van de adoptie in België. Maar de adoptie was nog niet gebeurd. Ik was toen zelfs nog niet wettelijk aangenomen. Rechter Boulanger besluit dat het best is om een raadsman onder de arm te nemen om na te gaan wat het statuut van het geadopteerde kind zal worden.

De rechter te Charleville had dus een onbeduidend antwoord gegeven op de vraag naar een bewijs van nationaliteit. Hoe moeilijk kan het zijn om in zo'n fundamenteel bewijs te voorzien voor een kind dat in Frankrijk geboren werd? Juffrouw Marlier raadt mijn ouders aan om het aan te vragen bij het Franse consulaat in België. Ik vind verder geen correspondentie of bewijs van mijn nationaliteit.

Op 9 juni 1966 worden mijn ouders gehoord door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen voor de aanneming van mijn broers en ikzelf. Ik ben dan net een jaar oud en mijn oudste broer bijna vier, zijn aanneming heeft dus wel erg lang aangesleept.

Op 16 juni 1966 wordt het vonnis uitgesproken dat de aanneming rond is en dat we de achternaam Van Langendonck zullen dragen. Daarvoor waren enkel mijn geboortenamen geldig. Op mijn eerste kinderpasje stonden echter reeds mijn namen zoals ik ze nu heb. Deze namen kreeg ik officieel pas 5 jaar later, toen mijn adoptie rond was, op 6 oktober 1970.

Toen ik dertien jaar was, vertelde mijn moeder me dat ik vanaf dan niet meer van haar afgepakt zou kunnen worden. Dat heeft me, nu, jaren later, tot nadenken gestemd. Ze zei me dat niemand nog kon zeggen dat ik haar dochter niet was en dat niemand nog kon zeggen dat ik niet uit haar buik kwam. Ik vond dat een zeer vreemde uitspraak. Later bleek dat mijn geboorteakte een transcriptie gekregen had op 13 oktober 1978 en dat zij er nu als natuurlijke moeder op staat en mijn vader als natuurlijke vader. Dertien jaar gesjoemel wordt dan bekroond met de ultieme leugen op een officieel document. Als kind werd me geleerd om me daarover geen vragen te stellen, terwijl ik voelde dat ik in een leugen leefde.

Enkele jaren geleden ontmoette ik een dame die op 13 mei 1965 bevallen is van een jongetje dat geadopteerd werd via de adoptiedienst van Thérèse Wante. Ze was op zoek naar haar kind sinds de dag van zijn geboorte en ik dacht dat ze misschien mijn moeder zou kunnen zijn aangezien er met gegevens zoals geboortedata geknoeid werd. Een DNA-test wees uit dat ze mijn moeder niet was. Later heb ik haar de gegevens van haar zoon bezorgd na een eenvoudig telefoontje naar het gemeentehuis in Villers-Semeuse, en ze werden herenigd. Ze vertelde me dat ze bij haar bevalling zodanig scheurde dat ze voor de rest van haar leven op beide manieren incontinent bleef. Ze werd net na de bevalling op een veldbedje gelegd en zo goed als aan haar lot overgelaten. Deze dame moest heel veel geld betalen om in Frankrijk te mogen bevallen. Ze sprak me van 1.000.000 oude Belgische franken. Misschien klopt het bedrag niet helemaal, maar zeker is dat het heel veel geld was. Ook vertelde ze me dat ze samen met drie andere dames in een aparte afdeling van het ziekenhuis verbleef. Mijn moeder was er echter niet bij. In de maand mei werden vijf sous x-kindjes geboren, maar er waren slechts vier moeders. Op 15 mei is niemand van hen bevallen.

Ben ik daar dan toch niet geboren? Werd ik op een andere dag geboren? Waarom was mijn moeder niet aanwezig? Was ze een non, een buitenlandse of iemand bekend? Of was ze misschien ziek?

In september 2002 liet ik een advocaat het verzoek doen bij het gemeentehuis van Villers-Semeuse om het handgeschreven register van de burgerlijke stand in te mogen zien, in de hoop daar originele gegevens te vinden, en het antwoord was: "Alle aanvragen hieromtrent moeten beantwoord worden met de indicatie dat geen enkele akte hierop van betrekking is." Ik versta de zin zelfs niet. Het ware duidelijk dat ik daarin verder geen stappen ondernam.

Verder heb ik de fiche van de adoptiedienst Thérèse Wante waarop mijn geboortenamen, mijn uiteindelijke namen en de namen en het adres van mijn adoptieouders staan. Op de achterzijde staat: "Moeder was gescheiden." Het lijkt me dat er dan toch iets geweten is over mijn geboortemoeder. Ooit werd me op mijn verzoek mijn dossier gefaxt. Op deze fax zijn duidelijk meerdere fiches zichtbaar, maar die krijg ik niet te zien. Ook heeft mevrouw Van Egte, de huidige directrice van de adoptiedienst van Thérèse Wante, me ooit gezegd dat ik steeds welkom was om mijn dossier in te kijken. Toen ik op een blauwe maandag besloot om in mijn auto te stappen en haar op haar woord te nemen, reed ik het halve land door naar Ottignies waar de dienst nu gevestigd is. Groot was mijn verbazing dat ik een tirade moest aanhoren. Dat ik respectloos was en onbeleefd en wat ik wel niet dacht om zomaar op te dagen en zo ging het maar door. Ik kreeg één fiche naar me toe gesmeten over een grote tafel heen. "Voilà! Kijk uw dossier nu maar in!". Ik voelde me weer eens ongewenst, fout en vernederd. Van een adoptiedienst zou

je toch enige empathie mogen verwachten, en begrip voor een impulsieve actie van een geadopteerde.

Hier stoppen de documenten, althans dat wat ik heb. Thérèse Wante hield wel dossiers bij. Waarom zou ze anders haar administratief medewerkster, mevrouw Jans, gevraagd hebben om na haar dood alle dossiers te verbranden, wat ze ook heeft gedaan? Elke kans op hereniging ging op dat moment in rook op. Letterlijk.

Mevrouw Jans leeft nog en woont in Mortsel bij Antwerpen. Ze is nog bij zinnen en leeft zelfstandig. Ik gaf haar gegevens door aan de Vlaamse adoptieambtenaar, mevrouw Van Den Berghe, op 7 januari 2015 in de hoop dat ze stappen onderneemt om met deze dame contact op te nemen. Via de huidige dienst van Thérèse Wante zal mevrouw Van Den Berghe proberen mevrouw Jans te contacteren om meer duidelijkheid te vragen over de dossiers. Eerdere pogingen van een geadopteerde om met haar contact op te nemen, leverden niets op. Ze weigert om een gesprek aan te gaan.

Gedurende mijn hele jeugd werd me door mijn moeder duidelijk gemaakt dat naar mijn geboortelouder zoeken een zonde was. Dat ik haar zou kwetsen en dat ik dat maar best niet deed. Dat ik dankbaar moest zijn omdat ze me geadopteerd had. Dat ik lelijk en dom was, en met het opgroeien nog meegevallen was, en dat ik vooral niet moest verder studeren juist omdat ik te dom was. Een betere screening en opvolging van de adoptiefamilie had veel leed kunnen besparen.

Toen ik na de geboorte van mijn eerste kindje toch begon te zoeken, stuitte dat op veel onbegrip en boosheid. Pas na mijn uitspraak in een artikel van de krant De Standaard begon men het te aanvaarden. Ik vertelde immers dat ik niet op zoek was naar een moeder omdat ik die al had. Ik wilde enkel het verhaal kennen en weten waar ik vandaan kom.

Mijn hele oorsprong is doorspekt van leugens en bedrog. Het geeft me een gevoel van fundamentele minderwaardigheid. Het gevoel dat ik het niet waard ben om mijn moeder te mogen kennen, de vrouw die me negen maanden bij zich droeg, maar me niet één keer in haar armen nam. Ik zal haar nooit in de ogen mogen kijken, horen hoe haar stem klinkt of haar warmte voelen. Ik weet niet of het haar keuze was of dat ze gedwongen werd om mij af te staan. Mijn recht op mijn oorsprong werd me door verschillende instanties heel bewust afgenomen. Ik blijf mijn hele leven het kindje dat werd weggegeven, ook al ben ik bijna 50 jaar.

XI. Uiteenzetting door mevrouw Heidi De Rudder, vzw Mater Matuta

Mevrouw Heidi De Rudder: Ik ben op zoek naar mijn oma. Alle problemen uiteenzetten die ik heb ondervonden tijdens mijn zoektocht naar mijn oma, zou ons enkele uren zoet houden. Ik zal proberen u in enkele minuten duidelijk te maken dat er echt wel een stilzwijgende groep van métiskinderen hunkert naar duidelijkheid, naar antwoorden, naar hun moederland, naar hun Afrikaanse moeders ...

Ik begon aan de zoektocht met het idee 'Dat zullen we vlug eens even doen'. Was dat even een foute inschatting ... In eerste instantie was het enorm moeilijk een spoor terug te vinden dat leidde naar het bestaan van mama. Mijn mama, een liefdevol persoon, altijd klaar om een ander te helpen: het leek net alsof ze niet heeft bestaan. Geen geboorteakte en geen schoolinschrijving tijdens de eerste maanden in Berchem. Zelfs in het tehuis Bambino van Thérèse Wante is het dossier van mama verbrand.

Thérèse Wante waande zich met deze daad de almachtige God en besliste meteen voor generaties lang dat het geheim van de blanke vaders veilig was opgelost. En

in één klap besliste zij tevens dat de métiskinderen, die bij haar terechtwamen, nooit hun vader of moeder zouden terugvinden.

De blanke vaders werd trouwens een tweede veilige hand boven het rijke hoofd gehouden, namelijk die van een KB van 6 oktober 1960. Dankzij dat KB werden hun métiskinderen, die ondertussen in België waren aangekomen, zonder enig probleem of vraagstelling ingeschreven in het vreemdelingenregister als er na een aantal maanden geen Belgische vader zijn kind was komen (h)erkennen. Ook al was, in het voorbeeld van mama, het kind ingeschreven als Belg in het bevolkingsregister van Berchem.

Hoe raakten deze kinderen in België? In het geval van mama ging het als volgt: mijn oma zou een document getekend hebben waarin zij afstand doet voor adoptie. Dat specifieke document heb ik nog niet met eigen ogen gezien maar het zou me hoegenaamd niet verbazen mocht ook daarin weer schaamteloos misbruik zijn gemaakt van de ongeletterdheid van onze moeders en grootmoeders.

Het toppunt is uiteindelijk dat mama nooit in België, noch in enig ander werelddeel, is geadopteerd. Dat wil zeggen dat mama steeds en tot op heden nog altijd het wettige kind is van haar biologische mama. Maar met de beste wil van de wereld krijgen we niet de mogelijkheid haar dit te melden.

Op een gegeven dag heb ik het ongelooflijke geluk te ontdekken dat er dan toch een officieel kerkelijk document bestaat. Een doopregister in Kabare, met daarin vermelding van mama haar volledige naam, de naam van mijn oma, Mukamboguye, de naam van mijn opa, Collinet, en de naam van de doopmeter van mama, Barbara Brandt. Zelfs de naam van de uitvoerende pastoor, J.M. Amelsvoort, staat erin te lezen. Al die namen op één en dezelfde pagina. Een droom ging in vervulling. Het is niet te omschrijven wat er dan door je heen gaat.

Tegenover het sterke, blanke, machtige Belgenfront, staan de zwakke, zwarte, liefhebbende moeders. De Afrikaanse moeders hebben enorm geleden en lijden nu nog.

De over het algemeen jonge, vrouwen werkten meestal als ménagère in het huis van de blanke vaders. Niet enkel het huishouden was een vereiste taak voor deze jonge dames, maar ook de lusten van de blanke mannen moesten zij vrij regelmatig ondergaan. In het geval van mijn oma zou zij door zo'n ongewenste zwangerschap van een blanke man verstoten zijn geweest door haar familie. Zij werd bij priesters ondergebracht en daarna naar een ander dorpje gebracht.

Nadat oma bevallen was van mijn mama hebben ze samen nog enkele mooie genegen volle jaren met elkaar mogen doorbrengen. Mama herinnert zich haar mama als een zeer lieve moeder. Haar mama bracht haar elke dag te voet naar het schooltje in de buurt en kwam haar na school weer ophalen. Mama woonde met mijn oma samen in een huisje: het was er leuk, warm en liefdevol ... Maar dan, opeens wordt mama in een koel en afstandelijk internaat gestoken, in opdracht van de koloniale overheid. Daar verblijft mama een drietal jaar en dan is er zonder enige uitleg of verantwoording de transportatie naar België.

Noch kind, noch moeder hebben afscheid kunnen nemen van elkaar: aan geen van beide partijen is ooit uitgelegd wat er met hen zou gebeuren, waar ze naartoe gingen, voor hoe lang, waarom ... Niets. Wat wel gebeurde, is dat ze de Afrikaanse moeders wijsmaakten dat hun kinderen naar Europa gingen om er te studeren en dat ze daarna terug zouden komen. Natuurlijk gebeurde dat nooit.

Als klein meisje kom je hier dan aan in een koud vreemd land, weg van je lieve mama en weg van je warme vertrouwde thuisland. Zonder enig doel. Zonder enige

uitleg. Vol onzekerheid, angst en verdriet. Wat moet mijn mama niet gevoeld hebben in dat hartje van haar? Wat zou mijn oma niet gedaan hebben om haar kindje dit verdriet te besparen? Waar zou oma niet gezocht hebben? Hoeveel verdriet, tranen en onmacht heeft oma gevoeld? Hoeveel mensen heeft ze niet gesmeekt om haar kindje te helpen zoeken? Alles tevergeefs.

Om al deze redenen, om het verdriet en de oneerlijkheid die mijn mama en oma zijn aangedaan, wil ik doorgaan tot het bittere einde. Ik wil mijn oma ontmoeten, haar troosten en omarmen, haar verzekeren dat het niet haar fout was, en zeggen dat zij een fantastische lieve moeder was, maar dat ze niet eerlijk zijn geweest tegen haar.

De dag van vandaag zijn er nog steeds hopeloze Afrikaanse moeders die rond het weeshuis van Save hun leven proberen voort te zetten in de hoop op die plek ooit hun kind terug te vinden. Want dat was de laatste plaats waar hun kinderen zijn geweest. Hun kinderen moesten maar eens terugkomen (na de voorgespiegelde studies in Europa) en "dat ik er als mama niet zou zijn". Moederliefde kent geen grenzen. Moederliefde is eindeloos.

1. Onderzoekscommissie

Met verwijzing naar de documenten die ik heb kunnen bemachtigen omtrent het dossier van mijn mama, Somaili Madeleine, wil ik niet enkel namens mijzelf, maar namens de métisbevolking vragen een onderzoekscommissie te openen om de onrechtvaardigheden grondig te evalueren. Het is ons recht de waarheid te vernemen. Het is ons recht te weten hoe het met onze moeders en familie gaat. Er zijn verschillende belangrijke documenten die doen twijfelen aan de rechtvaardigheid van wat gebeurd is. Dat kan dus niet in een tijd waarin oprechtheid en openheid een nieuw tijdperk vertegenwoordigen.

2. Inzage in onze dossiers

Heel veel persoonlijke dossiers van métiskinderen zijn ondergebracht in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren. Onze dossiers liggen daar ter studie voor de wetenschappers. Dat idee is zo oneerlijk. Wij zijn geen studiemateriaal. Wij zijn slachtoffers. Wij hebben recht op onze dossiers, meer recht dan een groepje onderzoekers. Daarom willen wij vragen om alle dossiers die betrekking hebben op ons, mulatkinderen, in een gemeenschap onder te brengen, toegankelijk voor de métisgemeenschap en hun nakomelingen.

3. Generaties

Ooit waren we met 600 kinderen. Nu zijn we met het viervoudige. Het zijn niet langer enkel de métiskinderen en hun moeders die onrecht is aangedaan. Vandaag de dag zijn het tevens de kleinkinderen en achterkleinkinderen die een belangrijk deel van hun afkomst is afgenomen. Een deel waar wij zo trots op zijn: ik alvast zonder twijfel.

XII. Uiteenzetting door de heer François d'Adesky

De heer François d'Adesky: Het blijft moeilijk om het beknopt over ons te hebben. Er zullen nog veel getuigenissen volgen van kinderen en kleinkinderen, nog veel verhalen over succesvolle levens en inriest verlies en mislukkingen. Ik wil het hebben over de moeders, die onder meer hun kinderen verborgen voor hun regering, voor de Belgische regering en voor de Belgische koloniale regering. Ik zal het niet hebben over hoe wij, kinderen, het beeld van een liefdeloze ontaarde moeder, prostituee opgedrongen kregen, en hoe ons werd verteld dat we ermee moesten leren leven. Ik wil het wel hebben over de intense psychologische pijn van

de moeders die voor hun ogen zagen hoe de gendarmerie hun kinderen meenam of ontvoerde. Dat zonder enige vorm van verantwoording, tenzij het feit dat onze moeders Afrikaanse, door België gekoloniseerde vrouwen zijn. Ik zal het niet hebben over de kinderen die nog altijd hun moeder niet durven ontmoeten omdat dat zwarte, primitieve vrouwen zouden zijn, en niet tot liefde in staat. Ik wil het wel hebben over onze moeders, zoals de moeder in Goma die na haar verlies troost vond in het opvangen van honderden weeskinderen of kinderen uit de genocide. Of over de moeder van Madeleine Arndt die haar zonen opdroeg te zoeken en opsporingswerk te verrichten.

César Bilkilcombe doctoreerde in Gent en doorkruiste heel België gedurende vijf jaar. Hij werd professor aan een Canadese universiteit. Zijn zus leefde intussen in armoede. Ook haar familienaam was haar ontnomen. Ik wil het hier niet hebben over de kinderen die niet op een goede plaats terecht kwamen, niet over de jongen die nog dezelfde nacht van aankomst vluchtte voor de handtastelijkheden in zijn nieuwe thuis, noch over het meisje dat zich dagen verborgen hield voor haar onthaalouders, of de vrouw die nu over de straat dwaalt na een jeugd van emotionele verwaarlozing. En ook de vrouw die zich niet meer op straat durft te begeven en de opmerkingen over haar huidskleur beu is.

Ik wil het wel hebben over de moeders die, vijftig jaar nadat hun kinderen verdwenen, nog altijd naast de poorten van de inrichting leven omdat ze hopen dat hun kind hen daar ooit zal komen zoeken. Een moeder hield vijftig jaar lang een plaatsje vrij voor haar dochter tijdens de maaltijd. Een kleine broer in het Verenigd Koninkrijk schrijft muziek en zingt een lied voor zijn verloren zus, Rosie. Rosie, ma fleur d'amour. Hij hoopt dat ze ooit hoort dat de familie op een teken van haar wacht.

De archieven zijn cruciaal. Kinderen als wij zijn afhankelijk van alle toegelaten sporen naar archieven, administraties en organisaties zoals musea om de geschiedenis voor onze kinderen te kunnen reconstrueren. Nog te veel essentiële informatie blijft verstopt in kelders, onder meer van het Vaticaan, of werd vernietigd. Tegelijk laten we zelf te veel sporen na. Ook gewiste sporen worden getraceerd en opnieuw gestigmatiseerd. Kan men ons hiertegen beschermen?

Kinderen uit de kolonisatie werden niet allemaal geadopteerd. Ze werden wel allemaal meegesleept in hetzelfde verhaal. Kunnen pleegkinderen dezelfde rechten laten gelden inzake opsporing van familie en toegang tot de archieven?

XIII. Vragen van de leden

De heer Lorin Parys: Deze getuigenissen zijn bijzonder waardevol. Het vraagt moed om dit te doen en zal ongetwijfeld zijn sporen in de media nalaten. Het betekent veel voor vele mensen. Dank voor die inzet.

Als Vlaams Parlement beweren dat we jullie situatie ten volle begrijpen, is onmogelijk. Niemand kan dat zonder in jullie schoenen te staan. We moeten ons wel bewust zijn van en ambitieus in wat we wel nog voor jullie kunnen betekenen. Er zijn concrete zaken gevraagd en we kunnen onderzoeken hoe we daarmee het best omspringen.

De hoorzitting is een vorm van erkenning van het leed dat jullie is aangedaan. Het Vlaams Parlement zal ongetwijfeld bekijken welke vorm van verontschuldiging mogelijk is die voor jullie waardevol kan zijn. Daarnaast moeten wij leren uit het verleden opdat dergelijke fouten nooit meer zouden voorkomen.

De lange termijn die erover moest gaan vooraleer de adoptie van mevrouw Van Langendonck definitief kon worden, brengt ons bij het hedendaagse binnenlandse

adoptiekader. Er zijn nog veel lessen te trekken. Een definitief vonnis met uitspraak laat nog altijd meer dan een jaar op zich wachten na feitelijke adoptie.

Het gaat niet alleen om erkenning en een leerproces, maar vooral ook om de concrete vragen. Voor de métiskinderen gaat het om betere ontsluiting van dossiers, die uiteindelijk gaan over de eigenaars van de gegevens in die documenten. Dat lijkt ook het basisprincipe. Die gegevens afsluiten voor wie er niets mee te maken heeft, lijkt even belangrijk. De eigenaar van de gegevens kan toestemming geven aan wetenschappers om ze te gebruiken voor onderzoek, maar indien iemand dat niet wenst te doen, dan moet dat ook mogelijk zijn. Ook dat moeten we proberen te bewerkstelligen voor de intussen 2400 betrokkenen.

Het lijkt me ook geen punt voor de commissie om verder onderzoek naar bepaalde dossiers te vragen aan het expertenpanel. Na dieper onderzoek kan dan teruggekoppeld worden met het Vlaams Parlement, dat de nodige lessen kan trekken.

Op welke hinderpalen botst u bij de zoektocht naar informatie? Wie werkt op welke manier tegen? Het kan zijn dat er ongewild belemmeringen gevormd worden, maar ook bewust. Ook regels kunnen het ontsluiten van informatie bemoeilijken.

De Kerk is gehoord tijdens de eerste hoorzitting. De Kerk heeft intussen ook verontschuldigen geuit. Hoe staan jullie daartegenover?

Wat verwachten jullie van de overheid? Ook op dat niveau is men in gebreke gebleven. Zou een DNA-databank zoals in Nederland soelaas kunnen bieden? Kan dat voor jullie een bescheiden stap betekenen in het zoeken naar jullie roots?

Mevrouw Elke Van den Brandt: Naar jullie verhalen luisteren, is al een emotionele opdracht, dus moet het voor jullie een hele opdracht zijn om ze met ons te delen. Jullie bewijzen er heel wat mensen een enorme dienst mee.

De collectieve verantwoordelijkheid staat vast. Heel veel verschillende mensen, actoren en instanties zijn betrokken. Dat kan niet teruggebracht worden tot een simpele algemene schuldbekentenis of opname van verantwoordelijkheid, noch kan de tijdsgeschiedenis ingeroepen worden als excuus. Het is essentieel dat de maatschappij beseft dat er leed is berokkend en dat herstel noodzakelijk is. We moeten laten zien dat de maatschappij ook ten volle bereid is om de berokkende schade recht te zetten. Er zijn al stappen vooropgesteld maar het is zaak te onderzoeken wat er nog mogelijk is. De Vlaamse Regering heeft intussen al een expertenpanel samengesteld. Er zijn ook administratieve processen in gang gezet om mensen weer samen te brengen en informatie te verzamelen. Dat volstaat echter niet. Alles moet in het werk worden gesteld om alle informatie naar boven te halen en zo een krachtig signaal te geven dat het vernietigen van materiaal wel degelijk een misdaad behelst, die als dusdanig ook behandeld dient. Zelfs al is de verzoeker al overleden. Vanaf vandaag moeten we ervoor zorgen dat alles wat nog ergens beschikbaar kan zijn, bij privé-instellingen en -personen, maar net zo goed bij openbare instellingen, OCMW's en administraties, ook ter beschikking komt.

Het lijkt niet eenvoudig om een dergelijk verhaal te delen. Daarom moeten wij ervoor zorgen dat dossiers in alle vertrouwelijkheid kunnen worden afgehandeld. Er is een forum nodig, ook voor wie niet de durf heeft om voor een parlement te komen spreken. Dat moet in handen komen van mensen met de nodige expertise en kennis. Daar ligt de verantwoordelijkheid van het Vlaams Parlement: ervoor zorgen dat een degelijke omkadering wordt opgezet.

Ik sluit alvast af met oprechte dank en het absolute engagement om samen met de andere commissieleden de inspanningen die jullie nodig achten, ook te leveren.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Het moet onwezenlijk moeilijk zijn om het verdriet dat u dagelijks meedraagt, hier te beschrijven en uit te dragen. Dat bewonderen wij ten zeerste. U spreekt tevens voor velen in hetzelfde geval die niet die moed of mogelijkheid hebben.

Wij hebben allen dezelfde opdracht: niet louter leren uit de fouten die zijn gemaakt en uit de geschiedenis, maar u helpen met uw zoektocht. U wil behalve begrijpen wat er op grote schaal is gebeurd, vooral antwoorden vinden over en voor uzelf. Wat wij kunnen doen, is een eerste stap faciliteren, door ervoor te zorgen dat informatie ontsloten wordt. Dat kan een eerste aanknopingspunt opleveren over jullie afkomst.

Een andere opdracht behelst het zo veel als mogelijk bij elkaar sprokkelen van oude dossiers van gedwongen adoptie. Veel ervan zijn vernietigd, maar er zijn wel mensen die destijds aan de gedwongen adopties hebben meegewerkt, nog in leven en nog voldoende alert. Sommigen denken en weten meer dan ze zeggen. Dat vind ik frustrerend maar ze denken allicht dat ze daarmee doen wat juist is. Het lijkt aangewezen dat experts en/of politici hen aanspreken, en duidelijk maken dat ze ongeacht het feit dat ze toen de foute keuze maakten, ze vandaag wel kunnen inzien dat ze fout zaten en alsnog kunnen delen wat ze weten. Ze moeten beseffen dat niemand hen levenslang wil stigmatiseren. Om hen te helpen het goede te doen is er ondersteuning nodig van specialisten die van mens tot mens kunnen overtuigen om de juiste keuze te maken en alles wat ze weten, mee te delen.

Het idee leeft om DNA te matchen. Dat zou soelaas kunnen brengen als aan beide kanten iemand op zoek is. Hoe staat u daar tegenover?

Hoewel het nooit mogelijk zal zijn iedereen het gewenste antwoord te bieden, moet de overheid zo veel mogelijk mensen perspectief geven. De overheid moet erop toezien dat de zoektocht wordt gestart en dat die zo lang duurt als nodig. Zo lang er mensen op zoek zijn naar informatie over hun afkomst, moet de overheid hen daarin begeleiden.

Mevrouw Katrien Schryvers: Het is enorm moedig dat de sprekers hun verhaal willen en durven doen. Elk verhaal is anders. Het is intussen duidelijk dat de dwang van verscheidene kanten komt. Die praktijk – mensen dwingen afstand te doen van hun kind en dan de meeste van die kinderen laten adopteren – verschilde zo, dat het allicht interessant is om uit te maken wat die verschillen zijn. Dat lijkt belangrijk om erkenning te kunnen geven aan slachtoffers, voor het helende effect en om tegemoet te komen aan de zoektocht van die mensen.

Het blijkt niet alleen te gaan om onder druk zetten of sous x bevallen, maar bovendien om vervalsing van documenten en papieren. Daarnaast is er totaal geen afstemming tussen praktijken in België en in Frankrijk. Het feit dat er heel andere procedures gelden, bemoeilijkt uiteindelijk de zoektocht. Het is derhalve zaak ook elders verder informatie in te winnen of te proberen die te ontsluiten: niet alleen bij de instellingen waar de vrouwen zijn bevallen, maar ook bij de Franse overheid, en meer specifiek in Noord-Frankrijk.

Hoe meer getuigenissen ik hoor, hoe meer ik ervan overtuigd ben dat het aanstellen van een expertenpanel een goede keuze is. Het Vlaams Parlement kan aangeven wat dat expertenpanel nog moet doen. Dat moet het mogelijk maken de reeds te trekken conclusies nog uit te breiden. De analyse van de individuele dossiers in al hun verscheidenheid is daarbij cruciaal.

De mogelijkheid van de DNA-databank is al aangehaald, en kan veel betekenen. Toch moet men realistisch blijven. Een gedwongen opname in de databank is geen optie. Het zijn mensen die vrijwillig in de gegevensbank willen worden opgenomen

en zoekend zijn. Het kan een stap zijn in het weer samenbrengen van moeders en kinderen of grootmoeders en kleinkinderen.

Mevrouw Monica Van Langendonck: De excuses van de Kerk zijn een begin. Van daaruit is een brief geschreven waarin staat dat men eventueel wel zou kunnen zeggen dat er misschien een fout is gebeurd. De slachtoffers willen dat veel concreter en liefst in een direct contact zien en horen. Mensen moeten zich gehoord weten en dan liefst rechtstreeks, bijvoorbeeld op een bijeenkomst in een Kerk. Het moet uitgesproken worden en gericht zijn aan iedereen, desnoods via de media. De bewuste brief is via Belga toevallig bij de slachtoffers terechtgekomen. Duidelijk, direct en open zijn de sleutelwoorden.

De overheid moet uitzoeken wat er gebeurd is en welke fouten er gemaakt zijn. Die gebeurden immers bij magistraten, procureurs en gemeentelijke diensten. Ook in dat verband is erkenning van de fouten essentieel. De overheid moet tevens zorgen voor toegang tot bepaalde dossiers waarvoor vooralsnog de privacywetgeving wordt ingeroepen. Voor adoptiedossiers geldt dat de moeder en het kind elk hun eigen deel mogen inzien. Dat brengt ze geen stap verder. Er is een algemene ontsluiting nodig van alle informatie, ook waar mensen de hand boven het hoofd wordt gehouden.

Een DNA-databank is bijzonder interessant, maar input kan niet afgedwongen worden. Men kan bijvoorbeeld wel bij elke geboorte een DNA-staal afnemen. Er zijn wereldwijd kinderen geadopteerd. Waarom dan ook niet een oproep wereldwijd lanceren om DNA te laten registreren door een staal op te sturen. Als wie zoekt, zijn DNA laat registreren, kunnen via kinderen die nu geboren worden met terugwerkende kracht toch nog familielijnen opgespoord worden.

Een onafhankelijk zoekregister is van belang, meent ook vzw Mater Matuta. Nu ligt zo'n register bij een adoptiedienst. Die mensen werken allicht heel trouw en plichtsbewust, maar het vertrouwen is te zeer geschaad. Die taak zou derhalve moeten worden opgenomen door een dienst die neutraal werkt en van hogerhand is aangeduid.

Belangrijker dan conclusies voor adopties die thans gebeuren, is dat een gewijzigde adoptieregelgeving degelijke monitoring organiseert. Als discreet bevallen ooit wordt goedgekeurd, moet er altijd een link blijven bestaan opdat moeder en kind elkaar kunnen terugvinden. Wij zijn er niet volledig voor te vinden, maar begrijpen dat aanstaande moeders daardoor minder snel geneigd zullen zijn om naar het buitenland te trekken.

Met Frankrijk moet contact worden opgenomen om te onderzoeken wat daar is gebeurd.

Mevrouw Heidi De Rudder: Er waren inderdaad instanties die er vroeger van uitgingen dat ze juist handelden. Zij moeten dan ook de kans krijgen om goed te maken wat er fout is gegaan. Dat vind ik zeer belangrijk. In mijn geval ligt nog heel wat informatie bij de zusters van de Heilige Familie. Een aantal jaar ben ik al in contact met één van de zusters die bij aanvang niets leek te weten, maar nu stilaan wel zaken lost. Het is essentieel dat men al die betrokkenen diets maakt dat zij het tij nog kunnen keren.

De heer Bart Van Malderen: De Senaat heeft beslist een informatierapport op te stellen over meeouderschap, draagmoederschap enzovoort. Een deel van de bekommernissen die zijn geuit, kan daarin meegenomen worden.

XIV. Uiteenzetting door de heer Rik Devillé, Werkgroep Mensenrechten in de Kerk

De heer Rik Devillé: Ik ben uitgenodigd in mijn hoedanigheid van lid van de Vlaamse Werkgroep Mensenrechten in de Kerk, die zijdelings bij de problematiek betrokken is. Vanaf 1992 werkt de werkgroep aan klachten van seksueel misbruik binnen de Kerk. Het gaat intussen over 890 dossiers. We zijn intussen geconfronteerd met standpunten van bisschoppen en hogere oversten van de katholieke Kerk. Zo is een goed inzicht gegroeid over hoe de laatste eeuw is omgesprongen met klachten over seksueel machtsmisbruik van clerici in pastorale relaties. Men kan verkeerdelijk denken dat de werkgroep uitsluitend te maken heeft met mensen die met seksueel misbruik te maken kregen, terwijl de klemtoon eigenlijk ligt op het feit dat elk misbruik binnen de Kerk onder de noemer machtsmisbruik te klasseren valt. Er zijn nog andere vormen van dan alleen het seksuele. Ik wil een historisch beeld schetsen van een periode van 50 jaar. Zo stapte een leerkracht die door een priester-directeur aan de deur werd gezet omdat ze zijn verliefdheid niet beantwoordde, met die kwestie destijds niet de openbaarheid in, want dat zou scha en schande veroorzaakt hebben. Er werd derhalve geen klacht ingediend.

De werkgroep kwam zo ook in contact met mensen die als kind niet zijn erkend door de vader, die dan een priester bleek, of met meisjes die onder dwang abortus moesten plegen of een kind moesten afstaan. Zo zijn ook getuigenissen binnengekomen over geboortes sous x in Frankrijk. In het geheel worden de vaders al eens vergeten. Er zijn heel wat moeders of vaders naar elkaar op zoek. Erfenissen van overleden priester-vaders gaan naar de familie en niet naar zijn eigen kinderen, omdat er geen erkenning te boek staat of omdat religieuze oversten niets ondernamen om de dader op zijn verantwoordelijkheid als vader te wijzen. Hoe meer tijd verstrijkt, des te meer begrijpen we wat de daders/vaders tijdens hun leven hadden kunnen verhelpen. Het gaat intussen om oude tot zeer oude mensen. Elk dossier – het gaat al terug tot de jaren negentig – werd door ons voorgelegd aan de overste, een bisschop of priester. Deze dossiers hebben wij in het kader van het onderzoek naar het schuldig verzuim van kerkoversten bij het Federaal Parket te Brussel ingediend. Die onderzoeken zijn intussen afgesloten en wij kijken hoopvol uit naar de doorverwijzing ervan. Het is wat stil geworden en we gaan intussen het vijfde jaar in.

Aan de kerkleiding vragen om zelf iets te doen inzake mensen die nog zicht hebben op die dossiers, zoals de zuster die hier is vermeld, is in onze ervaring niet de goede methode gebleken. Er heerst een heel aparte sfeer in dat wereldje. Het feit dat de zuster steeds meer informatie vrijgeeft, is moedig van haar. Dat gaat immers tegen haar geweten in, want eigenlijk mag ze niks zeggen. Er moet een overste zijn die haar aanspoort om die dingen te vertellen. Die mensen kunnen zich pas goed voelen als ze iets vrijgeven wanneer een bisschop of overste hen daar expliciet de toestemming of aansporing toe geeft. Denk aan een soort biechtgeheim.

Het blijft vooral een tergend lijden dat niet erkend wordt, alvast tot in 2012. Slachtoffers worden zodoende telkens weer geconfronteerd met een niet af te sluiten problematiek, wat bijzonder pijnlijk is. Als er nog steeds bisschoppen en religieuze hogere oversten zijn die dit machtsmisbruik niet erkennen en het historische lijden blijven minimaliseren, voelt dit als een voortzetten van een misbruikcultuur en is er dus ons inziens sprake van schuldig verzuim. Wij roepen al lang dat dit moet ophouden. Dat zal moeten gebeuren met een krachtige, dwingende oproep.

Zo hebben wij ook passages uit de uiteenzetting van monseigneur Cosijns van 3 december 2014 als kwetsend of minimaliserend ervaren. Het lijkt een verklaring die de sfeer van voor 2012 uitademt. Daarbij lijken de nieuwe principes, zoals beschreven in de kerkelijke brochures 'Verborgen Verdriet, naar een globale

aanpak van seksueel misbruik in de Kerk' van januari 2012 en in 'Van Taboe naar Preventie, beleidslijnen ter preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag in pastorale relaties met kinderen en jongeren' van juni 2014, ingeruild voor ontkenning en minimalisering. De principes uit die brochures zijn nochtans een goede zaak voor de toekomst.

Wij lezen in wat monseigneur Cosijns vertelde meer een juridisch afschermen van bisschoppen en hogere oversten dan een christelijke erkenning en bijstand bieden bij een genezingsproces van slachtoffers. Hij is vooral te rade gegaan bij zijn advocaat en niet bij zijn bisschop. De werkgroep is dankbaar dat wij het standpunt van de Kerk mogen nuanceren en in zijn context plaatsen. We doen dat in de hoop dat alle historische slachtoffers erkenning krijgen en de nodige bijstand genieten om hun onverwerkte verleden te verwerken. Vooral op drie punten willen wij de aandacht trekken.

Ten eerste bepleitte monseigneur Cosijns dat religieuze orden autonoom zijn. Hij beweert dat bisschoppen niets te zeggen hebben. Zo luidde het bij mijn eerste bezoek aan de kardinaal in 1992 al: "Ik kan daar niets aan doen.". Ook in de uiteenzetting van monseigneur Cosijns komen die woorden terug: "Men zegt dat er 34 van deze tehuizen in België waren. Enkele daarvan zijn opgericht door religieuzen. De religieuzen zijn daarin niet onderworpen aan de bisschoppen, zoals men soms denkt, maar zijn autonoom.". Er wordt al gelogen bij de eerste zin waar men doet uitschijnen dat niet duidelijk is hoeveel van die tehuizen er waren, of dat er slechts enkele door religieuzen zouden zijn opgericht. De tehuizen zijn wel degelijk onderworpen en ze zijn zeker niet autonoom.

Het Wetboek van Canoniek Recht weerlegt deze stelling heel duidelijk. Zo staat in canon 590: "§1. Instituten van gewijd leven, op een speciale wijze immers tot de dienst van God en van de gehele mens bestemd, zijn op een bijzondere grond aan de hoogste overheid van de Kerk onderworpen.

§2. De afzonderlijke leden zijn gehouden de Paus als hun hoogste Overste te gehoorzamen, ook op grond van de gewijde band van gehoorzaamheid."

Met andere woorden zowel de organisatie zelf, als de individuele leden van congregaties en kloosterorden zijn onderworpen aan het pauselijke of in dit geval het bisschoppelijke gezag. Een kritische bedenking daarbij luidt: in welke mate houdt de burgerlijke overheid onnodig rekening met de interne wetgeving van de Kerk? Waarom laat men zich verblinden door interne kerkelijke regels? De overheid redeneert te gemakkelijk dat er niets te doen is aan wat daarbinnen gebeurt.

Ik geef nog een voorbeeld: een burgemeester die stelt dat de burgerlijke overheid een kerk niet kan verkopen omdat de bisschop die nog moet ontwijden, ook al is die kerk eigendom van de gemeente en staat ze leeg. De ontwijding kan pas gebeuren als de burgemeester akkoord gaat met allerlei voorwaarden die opsommen wat er met die kerk moet gebeuren. Het recht op 'ontwijden' is geen Belgische norm. Toch volgt de burgemeester die regel. Dus als een wildvreemde komt vertellen dat iets niet mag vanwege welke godheid ook, dan negeert de overheid de eigen wetgeving. Dat is onaanvaardbaar. Ook al zou de kerkelijke codex stipuleren dat elke priester vrij is in zijn doen en laten, dan nog kan dat niet ter zake doen. Het zijn de wetten van de democratische samenleving die moeten gelden.

Een ander voorbeeld: zal de burgerlijke overheid het aanvaarden dat een man met twee vrouwen tegelijk gehuwd kan zijn omdat een bepaalde erkende religie in dit land zulke huwelijken religieus zou sluiten? Dat zou niet geaccepteerd worden.

Met het idee van de spijtoptanten zijn wij het niet eens. Monseigneur Cosijns beweert in dat verband: "De klacht van spijtoptanten moeten we tegen deze achtergrond

begrijpen. De term gedwongen roept het vermoeden op dat er sprake was van pure dwang en manipulatie, en dat is niet juist.". De geschiedenis zelf wijst uit dat dit wel zo is. De term spijtoptant wordt zonder meer erbij gehaald. Als er had gestaan dat het 'niet helemaal juist' was, dan kon het nog ten dele kloppen, maar de feiten van onder meer gedwongen adoptie of geboorte sous x zo benoemen, doet pijn. Het is een flagrante ontkenning van wat er is gebeurd.

Deze benadering impliceert de totale ontkenning dat er meisjes zijn geweest die onder pure dwang en manipulatie stonden. Bovendien, het begrip spijtoptanten komt zeer pijnlijk over voor gedwongen afstandsmoeders. Alsof ze voor een tweede keer gestigmatiseerd worden door de leiding van de katholieke Kerk. Het begrip spijtoptant duidt op de eigen verantwoordelijkheid bij de foute keuzes die iemand in het verleden maakte. Hoe kan iemand verantwoordelijk gesteld worden voor een proces waar hij/zij alleen maar lijdend voorwerp van was? Meestal als minderjarige zelfs. Dergelijke uitspraken lijken te veel op uitspraken over kinderen die seksueel misbruikt werden: "Ze hebben er toch ook in toegestemd en nu komt het hen goed uit hierover spijt te betonen.". Weer wordt hier een historische fout gemaakt: "Slachtoffers zijn ook een beetje dader.". Het backlash-mechanisme slaat weer toe. Ik schreef er een boek over in het kader van de kerkelijke omgeving. De werkgroep werd destijds gewoon in de marge gezet. Zoals de slotzin in het betoog van monseigneur Cosijns als vanzelfsprekend dit sluipende gif toelaat: "Erkenning – met de nodige duiding – van die verantwoordelijkheid door zoveel mogelijk betrokkenen, kan heilzaam zijn voor de spijtoptanten."

Ten slotte zijn er volgens de werkgroep blinde vlekken in de visie van de Belgische bisschoppen. Alhoewel de uiteenzetting van monseigneur Cosijns een goede reconstructie van een voorbije tijdsgeest probeert weer te geven, zijn net twee belangrijke elementen van erkenning er niet in terug te vinden: ten eerste het fragment van het dossier waarin het gaat om gedwongen adopties onder x en ten tweede en vooral de vraag naar de betrokkenheid van de hogere overheden van de katholieke Kerk hierbij.

Een voorbeeld uit de tekst van monseigneur Cosijns: "Er werd een brochure uitgegeven naar aanleiding van 10 jaar Tamar in 1980 waarin cijfers staan. Hierin staat dat tussen 1970-1980 41,1 percent moeders hun kindje behielden en dus 58,90 percent kozen voor adoptie.". Wij vinden het een te gemakkelijke conclusie om te beweren: "en dus kozen 58,90 percent voor adoptie" en daar verder geen kritische vragen bij te stellen. Nergens wordt de vraag beantwoord hoe deze adoptie werd gerealiseerd. In het geheel van het betoog is nergens iets te lezen over gedwongen abortus of gedwongen geboorten onder x en adoptie in Frankrijk. Ook al zou het maar om een klein percentage gaan waarbij het mogelijk, ook toen, om strafbare feiten zou kunnen gaan, zelfs dat is in deze tekst niet aan de orde. Precies deze groep van gedwongen afstandsmoeders vraagt om erkenning. Zij worden in dit betoog genegeerd en doodgezwegen, terwijl er voldoende bewijsmateriaal bestaat waaruit de huidige kerkleiding duidelijk kan opmaken dat de bisschoppen verzuimden om deze strafbare feiten correct te volgen.

Uit de ervaringen met de parlementaire commissie over seksueel misbruik in de Kerk onthouden wij dat slachtoffers beluisterd werden en dat hun verklaringen gerespecteerd werden. Ook met de huidige hoorzittingen blijkt dat weer, waarvoor van harte dank. Bij het tot stand komen van de conclusies werden toen echter naast deskundigen enkel kerkelijke oversten betrokken en niet de tegenpartij, met name de slachtoffers. De kerkelijke overheden konden zelfs mee bepalen hoe de arbitragecommissie er zou uitzien. De gevolgen hiervan zijn niet miniem, vooral niet voor de slachtoffers. Door de onevenwichtige uitwerking van de besluiten werd de verjaringstermijn niet voldoende opgetrokken: soms duurde het immers wel 30 jaar alvorens een slachtoffer de moed en de mogelijkheid had een klacht in te dienen. Er werd een klimaat geschapen waarin het mogelijk werd voor de Kerk om

de herstelmaatregelen die ze wilden doorvoeren in vergelijking met het buitenland buitenproportioneel laag te houden. Daarom pleiten wij ervoor dat in de besluiten van deze commissie deze keer ook de slachtoffers betrokken worden.

XV. Vragen van de leden

De heer Lorin Parys: Ik kan uw bedenkingen volgen, maar zie toch een evolutie in het traject dat onder meer een instelling als de Kerk heeft afgelegd. We mogen niet vergeten dat er ook andere dan kerkelijke instellingen betrokken zijn. Monseigneur Cosijns heeft zijn excuses intussen in een brief duidelijker geformuleerd. Ik zie derhalve wel voortschrijdend inzicht en dat moet aangemoedigd worden. Het is positief, ook voor slachtoffers die zich daardoor toch erkend weten, hopelijk op de wijze zoals ze dat zelf aangeven, op de middellange termijn en door de Kerk.

Het lijkt van belang dat bij het expertenpanel niet meteen kerkelijke of andere overheden betrokken worden. De slachtoffers moeten ook in mijn visie een centrale plaats innemen, zij het als lid dan wel op een andere manier. Die opmerking hebben we goed begrepen en we zullen ons daarvoor inzetten.

Mevrouw Freya Van den Bossche: Ik onthoud vooral dat mensen die over informatie beschikken, het gevoel en idee moeten krijgen dat ze wel over die zaken mogen spreken en naar buiten mogen treden. Er is wel degelijk een hiërarchie in die kerkelijke omgeving. Die kerkelijke overheid moet een tweede stap zetten na de excuses, met name aan hun hele gemeenschap duidelijk maken dat het ontsluiten van informatie kan en mag. Die aanbeveling moet meegenomen worden.

Mevrouw Katrien Schryvers: Ik ben blij met de uiteenzetting van de heer Devillé, omdat ze een ander beeld schept ten aanzien van de vaak onthutsende woorden van de bespreking op 3 december 2014. Dat steunt de slachtoffers.

Vooraf de oproep om de slachtoffers expliciet te betrekken, klinkt luid. Dat nemen we mee en we zullen uitdrukkelijk vragen dat er directe contacten zijn tussen het expertenpanel en slachtoffers, teneinde een precieze analyse van de dossiers te maken en niet alleen op papier te werken. Ook in de verdere uitwerking moet die link met de mens achter de dossiers blijven bestaan, waar dat ook verwerkt wordt.

Wat hier gebeurt omvat ook een federale component, met name de verjarings-termijnen. Ook daartoe kunnen we aanzetten geven. Ook uit de aanbevelingen van de Kamercommissie over seksueel misbruik in de Kerk zijn de aangelegenheden geselecteerd die onder de Vlaamse regelgeving vallen. Ook nu moet het geheel opengetrokken worden: bevoegdheid speelt niet de hoofdrol, maar wel het recht op erkenning en heling van de slachtoffers.

Mevrouw Elke Van den Brandt: Ik vond de uiteenzetting een verademing, die een zware morele verantwoordelijkheid legt op het Vlaams Parlement. We mogen ons niet laten inpalmen en moeten alle instrumenten benutten.

Er is een expertenpanel samengesteld en u wil vooral de slachtoffers betrokken zien. Er zijn diverse manieren van aanpak en zo'n panel kan bogen op positieve ervaringen in het verleden. Vindt u dat een goede werkwijze of zijn er andere en betere opties?

De heer Rik Devillé: De werkgroep vindt het belangrijk dat er een expertenpanel is. Tegelijk hebben we geen zicht op hoe dat is samengesteld. Wij weten alleen hoe slachtoffers zijn. Het expertenpanel kan best degelijk zijn, maar werd de leden vooraf gevraagd of ze al dergelijke dossiers hebben behandeld? Hebben ze contact gehad met mensen in die situatie en hoe hebben ze met zulke dossiers omgesprongen? Wat is hun deskundigheid en hun visie? Er is een degelijke screening nodig vooraf

om ervoor te zorgen dat men niet met een onevenwichtig samengesteld panel zit. Neutraliteit is essentieel. Als veel experts een nauwe band zouden hebben met de katholieke Kerk, dan roept dat vragen op. Het gaat mij erom op welke deskundigheid de betrokkenen kunnen bogen vooraleer er ruchtbaarheid is gegeven aan bijvoorbeeld de gedwongen adopties en geboorten onder x.

De hiërarchie aanspreken is belangrijk. Wij willen vragen om de kerkelijke overheid te verzoeken een tekst openbaar te maken die de publieke opinie kan lezen en waarin bisschoppen openlijk aan hun onderdanen – priesters, zusters, paters, pastoraal werkers enzovoort – vragen of ze alle informatie over de bewuste dossiers en wat ze nog weten, op papier zetten en desnoods aan iemand mededelen. Er moet een officiële mededeling uitgaan van de Kerk zodat die vrijheid er komt.

De heer Lorin Parys: De Vlaamse adoptieambtenaar maakt deel uit van het expertenpanel. Ook de kinderrechtencommissaris en een vertegenwoordiger van het Zoekregister zijn lid. Voorts mevrouw Karen vander Steene, jeugdrechter van de rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, mevrouw Kathleen Alen van Fara, een luister- en informatiepunt over zwangerschapskeuzes, mevrouw Kris Stas van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, mevrouw Liselot De Wilde van de UGent en mevrouw Ann Moens van Zorgnet Vlaanderen. De eerste bijeenkomst was gepland op donderdag 15 januari 2015. Het panel wordt geacht zijn werkzaamheden af te ronden op 2 april 2015.

De heer Rik Devillé: Ervaringsdeskundigen zijn er niet bij. Is er een mogelijkheid voor slachtoffers en hun bewegingen om de besluiten van dat panel in te kijken en op te volgen? Kunnen slachtoffers met het panel communiceren?

De heer Lorin Parys: Het is me dunkt wel de bedoeling op ervaringsdeskundigen een beroep te doen. Dat moet de slachtoffers centraal zetten. Continue communicatie is een waardevol voorstel. We kunnen het panel aanbevelen zijn besluiten voor te leggen aan de slachtofferbewegingen. Het panel zal zijn aanbevelingen ook voorstellen in deze commissie. Het hele proces moet open en transparant verlopen.

De heer Rik Devillé: De bezorgdheid spitst zich vooral toe op het feit dat iedereen zijn eigen organisaties hoog acht en wil beschermen. Daarmee is op zich niets mis, maar het kan een verkeerd effect hebben als er geen tegengewicht is. Het is nodig de mensen die alles ondergaan te horen.

De heer Bart Van Malderen: Er is een verschil tussen het debat over de samenstelling van het panel en de werkwijze die gehanteerd wordt. We kunnen het panel informeren over uw bezorgdheid.

Mevrouw Monica Van Langendonck: Ik kan u geruststellen. Op 15 januari 2015 waren wij aanwezig op de eerste vergadering van het expertenpanel. Wij hadden daar een inbreng en vertrokken dan na de pauze, waarna hun werkzaamheden zijn aangevat. Er is afgesproken dat er een terugkoppeling gebeurt met ons. Wij hebben nog een afspraak met mevrouw Van Den Berghe. Wij gaan er alvast van uit dat alles op een positieve manier verloopt.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Lorin PARYS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CIG	centrum voor integrale gezinszorg
CM	Christelijke Mutualiteit
DNA	desoxyribonucleic acid
ivf	in-vitrofertilisatie
KB	Koninklijk Besluit
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
UGent	Universiteit Gent
VN	Verenigde Naties
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten